

broj 1, decembar 2014.

Kultur **TERS**

Magazin za kulturu

Kultur TERS

Magazin za kulturu
...a kultura je sve

Glavni urednik

Mirza Okić

Tehnički urednik

Alen Šabanović

Redakcija

Sanja Puletić

Goran Vrhunc

Nazmir Vatreš

Ilustracije

Nazmir Vatreš

Logo

Alen Šabanović

Tiraž

100

UVODNIK

Nekako pred sami kraj studentske 2013/14 godine, još tačnije nekada u mjesecu maju ili junu, pojačala se, kroz studiranje, potreba za kreiranjem nečega čime bi se podstakao, ili bar isprovocirao, rad na kulturi kao onome što ona zaista jeste u svome potpunom obliku.

Alen Šabanović i Mirza Okić (to jeste mi) uz podršku profesora Esada Delibašića, Damira Kukića i Enesa Praske odlučili su da se upuste u podhvat časopisa „Kultur TERS“.

Prvobitno ime bilo je „Kulturologija II“ i proizišlo je iz toga što smo druga generacija odsjeka za kulturologiju.

Imena smo se držali dugo zbog toga što smo jedini koji smo, unatoč apelima, sami uradili sav posao. No da se ne bi isuviše bavili „socijalnim“ temama vratit ćemo se onome što bi jedan uvodnik trebao da bude, otprilike.

Podstrek ovom časopisu nisu bili samo navedeni profesori, na kreiranje ideje o nečemu ovakvom uticala su i predavanja kakva je držao profesor Nebojša Vasić, Spahija Kozlić, Bernard Harbaš, Mevludin Dizdarević, Amel Alić, Amer Ćaro... i svi ostali koji su nam držali predavanja navedene studentske godine.

Prva misija ovog časopisa bila je da pokuša objediniti autore, za početak, bar sa prostora Europe i to je i uspio. Autori časopisa su pjesnici, prozaisti, komparativisti, profesori, filozofi, konveptualni umjetnici, slikari, budući kulturolozi pa tako imamo fantastičnog Nikolu Oraveca iz Novog Sada, Soniu Menoud iz Švicarske, Damira Nedića iz Kragujevca, Mirka Božića iz Mostara, Sanju Puletić iz Banja Luke, Naidu Mujkić, Gorana Vrhunca, Selmu Kešetović, Nihu Mesića, Nazmira Vatreša i mnoge druge koji ne trebaju da se osjećaju minoriziranim zbog nedostatka volje za nabranjanjem svih imena i mjesta iz kojih potiču autori čija su imena izostavljena.

Nikako ne bi mogli a da se ne zahvalimo autorima koje smo prvobitno pozvali i koji su se odazvali da pišu i slikaju (tačnije slika) za naš časopis.

Nedostatak interesovanja studenata za realizaciju jednog ovakvog časopisa je bio ništa do podstrek nama da ostvarimo sopstvene želje i potrebe.

Drugi zadatak ovog časopisa bio je da o kulturi govori na jednom širem nivou nje same, onome koji se ne tiče samo onih klasičnih identiteta koje čini umjetnost (iako je ona ovdje najviše zastupljena) nego i onih širih i subkulturalnih koji sve više prodiru na područja u kojima živimo.

Treći zadatak koji smo sebi zadali je i taj da ovaj časopis stvori reputaciju i kontinuitet koji će donijeti nove poglede i baciti novo svjetlo na kulturu koja se do sada predstavljala kao nešto

rezervisano za uže elitne krugove ljudi obučeni da razumiju metafizičku stvarnost klasičnog pogleda na kulturu, kao.

Četvrta stvar koju moramo istaći, stvar koja će mnogima izgledati kao ulagivanje, jeste i ta da ovim časopisom izražavamo zahvalnost te pokušavamo opravdati ukazano povjerenje koje nam je dato u smislu slobode pisanja i sadržaja časopisa, onih koji su nas hrabрили da ne trebamo da ostanemo u sjenci povlađivanja i ulagivanja te da trebamo slobodno, kao studenti jednog filozofskog fakulteta, da se izrazimo i kažemo ono što mislimo unatoč mogućnosti negativne kritike i nipodaštavanja.

Na petom, odnosno, na samome kraju, ne ostaje nam ništa nego da zahvalimo svim autorima koji su učestvovali u kreiranju prvog broja časopisa „Kultur TERS“, onima koji su podržali jedan projekat kao što je ovaj i posebno onima koji su bili uvjereni da nećemo uspjeti u jednom ovakvome, naizgled lakom, poduhvatu.

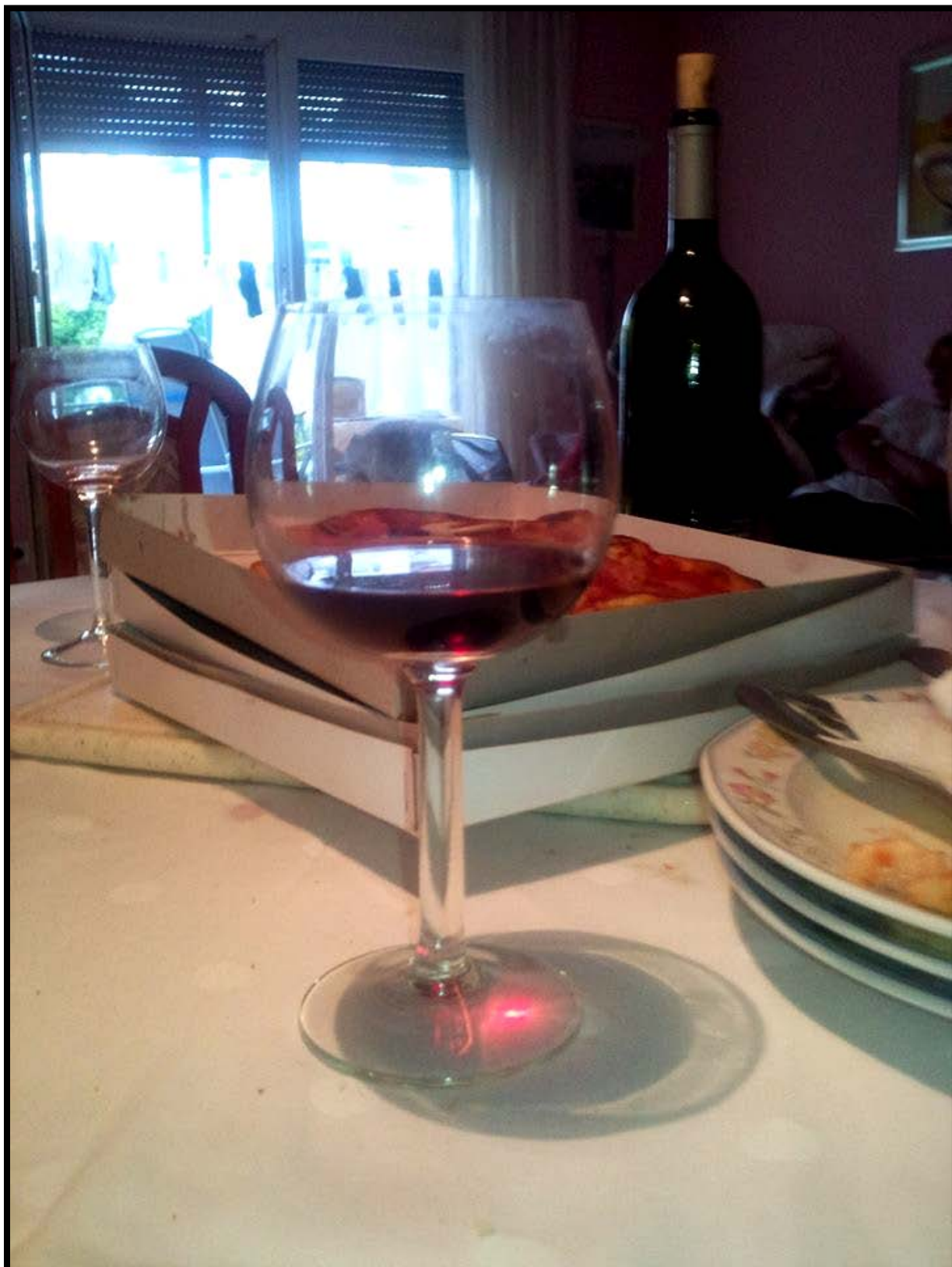
Sila neka bude uvijek uz vas a izgledi u vašu korist.

Mirza Okić

Alen Šabanović

O SVEMU I SVAČEMU

Fotografija : Mirza Okić

Bombardiranje kulturom

U relativno kratkom vremenskom razmaku, u Mostaru su se održala dva međunarodna umjetnička projekta koji su sjajan primjer za to kako različiti pristupi i način rada mogu rezultirati i različitim nivoima uspjeha. A pritom je zgodna slučajnost da su održani i u istom prostoru: ostacima prijeratne sveučilišne knjižnice na Lenjinovom šetalištu. Ova kuća već godinama nakon rata strši poput rane u sada već obnovljenom dijelu grada, a nakon što je šetnica ponovno sređena, moglo bi ju se komotno nazvati najljepšim gradskim salonom. Sagradio ju je, jednako kao i šetnicu i Rondo, tadašnji gradonačelnik Mujaga Komadina, čovjek kojem dugujemo skoro cijeli suvremeni Mostar. Nakon dugogodišnjih rasprava i povuci-potegni inicijativa, zgrada je još uvijek u istom stanju, potencijalno opasna po život i u stanju raspadanja. Ono što je spašava je golema platana u dvorištu iza kuće, koja poput kakva golemog baldahina stoji i unosi dašak živosti u ovaj potpuno mrtav prostor.

Prvi od ova dva projekta, koji se „uselio“ u ovaj prostor, je međunarodni umjetnički festival Bomb Gallery, u organizaciji Anite Kapraljević, Josipa Mijića i međunarodnog tima uglavnom autora sa berlinskom adresom. Riječ je o rezultatu dugogodišnje inicijative koja je ove godine konačno ugledala svjetlo dana i realizaciju. Okupivši tim autora koji se sastojao od stranih gostiju i nekolicine domaćih umjetnika, predstavili su svoj rad kroz niz izložbi i performansa u dvorišnom objektu knjižnice koji je za tu priliku očišćen i djelomično priveden svrsi. Taj dio priprema napravljen je doduše tek u zadnji trenutak, i bio je dobar indikator brojnih nesporazuma i propusta u organizaciji projekta. Počevši od komunikacije lokalnog i gostujućeg tima, lošeg last-minute marketinga pa sve do same lokacije koja je nije bila baš najsretniji izbor za ovakav projekt, ako ni zbog čeg drugog, onda zbo derutnosti i averzije generalne javnosti prema programima u ovakvim prostorima. No s druge strane, gostujući tim autora nije niti pokazao previše interesa za interakciju sa lokalnom sredinom, nego se na kraju sve svelo na uobičajenu praksu stranih projekata na ovim prostorima gdje ljudi dođu, odrade svoj posao, ucrtaju još jednu recku na svoj rezime, i pokupe se doma.

Dok se prvu večer na otvaranju skupio respektabilan broj ljudi, kako je vrijeme odmicalo, brojevi posjetitelja fluktuirali su prema dole. Bilo je i neobičnih kontradikcija, jer je festival otvoren u ruševini, a party je priređen u šminkerskom lounge baru u blizini, umjesto u nekoj birtiji koja bi više odgovarala atmosferi festivala. Time su zapravo potvrdili da uopće ne

razumiju lokalni kontekst u koji interveniraju svojom umjetnošću, a ponajviše da pokušavaju prenijeti praksu i koncepte berlinske scene bez previše pokušaja prilagođavanja. U zapadnoj Europi, tzv. alternativna kultura u mnogim je slučajevima postala mnogo zatvorenija i snobovskija od mainstreama, što mnoge ljude odbija od pokušaja da je istražuju. Time tzv. alternativci sami sebi skaču u usta jer mutiraju u ono protiv čega se bune. Nije ni čudo da neki moji poznanici znaju reći da starke više ne mogu vidjeti ni nacrtane, jer se sve ono što simboliziraju danas razotkriva kao kolosalna snobovska laž.

Naravno da u svakom kukolju ima žita, pa ga je tako bilo i ovdje. Novih ljudi koji rade zanimljive, inteligentne stvari, i imaju smisao za humor. Otkrio sam ne samo neka strana nego i neka domaća imena, poput sjajnih Renate Papište i Davora Paponje o kojima ćemo sigurno još mnogo čuti. Humorni performans Kerima Seilera ili vrećice sa mostarskim zrakom Matije Pišpeka, zvučni performans skupine talijanskih umjetnika. Ovakvi projekti imaju dobru nuspojavu što grad dovode u međunarodni umjetnički kontekst i potencijalno privlače nove slične projekte, koji onda pomažu u brendiranju grada kao kulturnog centra. Nije to ništa novo u ovoj regiji, samo treba pogledati što su Istrani napravili sa Grožnjanom, pretvorivši ga prije pedesetak godina u Grad umjetnika, u kojem otad stalno cirkuliraju imena iz cijelog svijeta u sklopu izložbi, radionica i sličnih dešavanja. Dakle, ideja je dobra i ima veliki potencijal, samo je pitanje komunikacije i infrastrukture, kao što je pokazao Bomb Gallery. Bilo bi šteta da bude samo još jedna od bezbroj sličnih inozemnih karavana koje su nakon rata projahale kroz Mostar, ne ostavivši ništa previše bitno za sobom. Ovakve priče su uvijek dvosmjerna cesta između autora i publike, i zato bi bilo jako bitno poraditi na tom odnosu prema publici kao važnom faktoru programa, inače će sve završiti kao (još) jedan obični intelektualni autofellatio. No, navodno je u planu povratak festivala dogodine, tako da će dobiti priliku za popravni ispit.

Drugi projekt o kojem je riječ je već uobičajena ljetna postava Shakespearova komada američkog redatelja Andrewa Garroda, koji već šestu godinu dolazi ovamo i sa svojim timom u bašti knjižnice postavlja neki komad velikog britanskog barda, i pritom svaki put angažira lokalne mlade u postavi i produkciji, koja zatim kreće na turneju po okolnim mjestima. Garrod je svojom uspješnom premijerom pokazao da je moguće uspješno realizirati međunarodni kulturni projekt u našem gradu, pritom privući mnogo publike i prikazati nešto što će imati ne samo glavu i rep, nego i pridonijeti kvaliteti kazališne ponude, jer Shakespearea imamo rijetko priliku vidjeti u lokalnim teatrima. Ono što Garroda izdvaja od sličnih inicijatora u Mostaru jest njegov interes za grad i ljude, komunikativnost čak i prema

onima koji nemaju izravnu vezu sa projektom. Nema se što drugo reći nego da bi bilo vrijeme nakon ovoliko gostovanja da čovjeku daju nekakvu medalju za doprinos gradskoj kulturi i dijalogu među ljudima(jer je to upravo ono što radi). Svaki put kad vidim plakat sa najavom, obraduje me jer očito postoje neki ljudi koji još od nas nisu odustali, i koji ovdje vide potencijal za dobre stvari. Prije pet godina, Garrod je u Mostaru postavio Shakespeaerov komad „Mnogo vike nizašto“. Kao da je naslutio komediju sa lokalnim izborima, za koje je pitanje hoćemo li ih i ove godine doživjeti. Shakespeare u Mostaru pokazao nam je da se neke stvari ipak pomiču naprijed, da publika ima potrebu za kulturom(iako imaju potrebu i za mobitelima za vrijeme predstave), te da uz adekvatan pristup ovakve stvari dobijaju feedback u gradu.

Ljudima je dosta kulturnog elitizma zatvorenog u svoj vlastiti interni diskurs, bez ikakvog pokušaja komunikacije. Sudeći prema viđenom u Mostaru, Anita Kapraljević ovu lekciju tek treba naučiti, a Andrew Garrod primjer je kako se to radi. Njegov pristup direktnog involviranja ljudi i transparentnog selekcijskog procesa nešto je novo u sredini u kojoj se selekcija obično obavlja preko raznih kanala ispod stola. Glumci, mnogi od njih amateri, svojski su se potrudili odraditi dobar posao i od početka se vidjelo da u tome uživaju. Mladi ljudi naprosto još se nisu stigli razočarati u realnost i imaju dovoljno entuzijazma odraditi posao punim srcem, za razliku od svojih starijih sugrađana koji na prvo mjesto stave osobni interes, a za entuzijazam i iskren interes, ako ostane energije, može. Jedino što bi se glumcima moglo eventualno prigovoriti jest prebacivanje sa engleskog na hrvatski, na koje publika nije bila pripremljena pa vam je trebalo malo vremena da upratite trenutni jezik teksta.

Nakon nove rock scene na krovu doma kulture i ponovnog buđenja mostarskog HNK pod vodstvom Ivana Vukoje, ovaj projekt dodatni je šlag na torti mostarske kulturne ponude. Zato treba zaželjeti da Garrodova Shakespearea vidimo i dogodine u Mostaru, jer nam njih obojica trebaju. Prvi da ga postavi, a drugi da nam pokaže da se ljudska priroda mijenja jako sporo, i da su neke stvari i nakon toliko stoljeća i dalje aktualne, bez obzira na sredinu, jezik i vrijeme. A onda, pored njega, poželimo i jedan novi, drugačiji i komunikativniji Bomb Gallery, da unese dašak svježine na polumrtvu galerijsku scenu ovog grada.

Mirko Božić

Mirko Božić rođen je 7. lipnja 1982. godine u Mostaru, gdje je završio gimnaziju i Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru(anglistika i kroatistika). Piše poeziju,prozu, kolumne i eseje. Pjesme su mu prevedene na albanski, njemački, slovački, slovenski, poljski, španjolski i engleski. Zastupljen je u časopisima i antologijama u zemlji i inozemstvu. Jedan je od autora performansa u čast Giorgija de Chirica u Mostaru 2008. godine. Organizator prvog čitanja putem Skypea i videozida između Leipziga i Mostara, u svibnju 2010., u kojem su sudjelovala po tri autora iz Mostara i Leipziga. Osnivač je Ujedinjene književne fronte. Sudjelovao je na književnim festivalima u zemlji i inozemstvu, kao što su Polip(Kosovo) i Vilenica(Slovenija) gdje mu je

2014.godine uručena CEI-jeva književna stipendija.

Bibliografija:

Jedrim kroz buru,poezija, 2001.(DHKHB, Mostar)

Bijele noći, poezija,2004.(Obzor, Međugorje)

Mrlje na njenim rukama, poezija, 2012.(Matica Hrvatska, Ogranak Karlovac)

Nagrade:

Šimićeva nagrada, 2000.

Nagrada časopisa Opomena za najbolju kratku priču, 2003.

Književna nagrada grada Karlovca, 2012.

Mirko Božić rođen je 7. lipnja 1982. u Mostaru, diplomirao je anglistiku i kroatistiku, i – navodi se u obrazloženju nagrade prosudbenog povjerenstva – već je sada sasvim jasno da je književnost njegova vokacija i životno opredjeljenje. Piše prozu i esejistiku, kolumne na portalima i u časopisima za kulturu i umjetnost, a do sada je objavio dvije zbirke pjesama: “Jedrim kroz buru” (2001.) i “Bijele noći” (2004.) te je zastupljen u brojnim zbirkama i antologijama. Prevoditelj je, a suvremene medije koristi za popularizaciju pjesništva i književnog stvaralaštva, za književne i kulturološke susrete.

UMJETNOST VIŠE NEMA DUŠU, A KRIZA JE OBGRLLILA SAVREMENOG ČOVJEKA

U svijetu gdje vlada kaos i kič, asimetričnost i nejednakost, postavlja se pitanje šta nas to može izvući iz neprestanog kružnog toka jednoličnih stvari?

Kultura i umjetnost su vaspitno obrazovne funkcije svakog po naosob, ali istodobno odvlačenje od njihove prvobitne svrhe. Kultura je postala nekultura, a umjetnost je dobila definiciju sveobuhvatnog, odnosno skriveni svijet naših misli, pronašao je smisao u jednoličnim oblicima stvar-nosti (stvarnosti).

Odjednom su svi postali kultivisani, svi se nazivaju muzičarima, filozofima, političarima. Svi su ljudi, a nitko nije čovjek!!

Nekad smo se igrali kako bismo stvarali ideje, danas ideje proizlaze iz zaludenosti drugim kulturama, i novim umjetnostima. Nekad se doživljavala muzika, a umjetničkim djelima se divilo. Mozart je bio jedan, Da Vinči je bio jedan. Znalo se tko gdje pripada, i koji posao obavlja. Danas smo svi sve, i svi možemo sve. Svi smo svugdje, a u biti, nitko nije nigdje!!

Sva kulturno-umjetnička stvarnost odnosi se na proces misaonog djelovanja, tj. stvaranja. Pribjegavamo iracionalnom, stvaramo svoj svijet, i u njemu gradimo djela. U njemu crtamo ljepši svijet, i plešemo bolju muziku. Trenutno, pojam umjetnosti nosi epitet estetskog momenta, gdje je kultura paradiranje, muzika je postala scenski i stilski spektakl, a svi "novopečeni talenti", znaju nacrtati liniju i tačku, prosuti boju po platnu, pa čak i naposljetku malo zagaziti nogama, čisto forme radi, (neka se nađe). Nije to stvar apstrakcije i modernizma, nego onoga što se zove ljudska glupost koja pokušava dati lični pečat, nečemu što već odavno postoji..(pečat umjetnosti je u njoj samoj, i to se ne skida)!

Kriza identiteta, neshvaćenost onoga što želimo, povela nas je za onim da na sceni gledamo turbo pjevaljke, van-zemaljske i van-vremenske (ne avangardne!!) likove s lancima i katancima, i neke kvazi-umjetnike s epitetom nepoznatog hodajućeg objekta!

Cjelokupna umjetnost je dobila svoje mjesto na pozornici, oblikovana ali bez sadržaja.

Da umjetnost nema dušu, shvaćeno je, jer ona više ne živi, mi živimo u njoj na svojstven način, bez prostorno-vremenskog ograničenja. Dobila je puno novih igrača, a svatko od njih je "drži" na drugačiji način.

Sve gubi smisao onda kada otrgnemo bit, i nedokučivost, tako je i umjetnost izgubila umijeće stvaranja, a čovjek se doveo u krizu vlastitog sebstva, (onoga svoga, ili onoga što se zove Ja), i zaboravio da su svijet i život cjeline koje pružaju egzistenciju, i prebivanje u njoj samoj, te izgrađivanje sebe.

Jedan filozof je lijepo rekao: “ Svijet je pozornica, a svi smo mi samo puki posmatrači ili slučajni prolaznici.” Potrebno je samo živjeti kulturu, i doživljavati umjetnost u njenoj jedinstvenosti!

Sanja Puletić

Sanja Puletić rođena je 23.01.1990 u BiH. Završila je filozofski fakultet u Banjoj Luci 2011-e godine i potom upisala master studij. Radila je kao : plesni asistent, prodajni predstavnik na terenu, administrativni radnik, zamjena za profesora filozofije i kao volonter ambasador.

Crtanje, slikanje i pisanje su joj hobiji, a odgovornost, organizovanost, samoinicijativnost te ambicioznost, komunikativnost, kreativnost, istraživačka nastrojenost i spremnost na nove stvari lične osobine.

Metafora i metonimija želje u Bunjuelovom filmu *Taj mračni predmet želje*¹

Kinematografija, čini se, na najbolji mogući način može izraziti neke od najdubljih čovekovih interesa. Kada kažem interesa, izgleda da pravim grešku, kao da taj izraz nije odgovarajući. Interes se najčešće iscrpljuje u potrebi. Potreba se tiče samo jednog aspekta, socijalnog aspekta *želje*. Interes se negira kada se potreba zadovolji, a želja se ni sa čim ne može potkrepiti. Ona se ne može ograničiti na potrebu za hranom, pićem, poštovanjem, seksom. Možda se upravo u seksu najviše pokazuje šta je prava priroda želje – nešto nezadovoljeno, nešto u telu i na telu što nas tera da prekoračujemo granice pukog namirenja, gde nešto radimo samo zbog čistog užitka. Ako bismo čak i pokušali da želju svedemo na potrebu, to bi bila potreba koja se nikad ne zadovoljava, niti se može zadovoljiti.

Dakle, kintematografija može, i treba (ukoliko teži da bude vrhunska umetnost), izraziti ono što je naša želja. Film Luisa Bunjuela *Taj mračni predmet želje* donekle bi mogao da nam pokaže koje su funkcije želje, koji su njeni izazovi i načini manifestacije. Filozofija filma, od Deleza, preko Ransijera do Žižeka, u ovoj umetnosti je pronalazila drugačije obrazovanje filozofskog diskursa, u „blokovima kretanja reči i slika“. Posebno se Žižekova filozofija kulture poziva na Lakanova dostignuća psihoanalize. Pokušaćemo načiniti slične analitičke postupke na Bunjuelom filmu.

Zašto baš Lakan?

Ne sâm Lakan, nego njegova metoda, njegova ostavština, čija primena ide mnogo dalje od kliničke psihoanalitičke prakse kojoj pripada. Lakana je nemoguće drugačije čitati i razumevati – njegovo delo koje je inače rasuto u predavanjima i esejima, bez jasne teorije, bez jedinstvenog pravca (jer je stalno menjao teorijska stanovišta), kao da postavlja dodatni zadatak čitaocu da se bavi egzegezom njegovog dela. Ipak, Lakan nema kompletirano „delo“, jer nije napisao nijednu knjigu o psihoanalizi, nego je njegova teorijska intencija „pabirčena“ iz mnogih tekstova koje je ostavio. Čitalac je pozvan da popuni praznine koje je Lakan

¹ U originalu: *Cet obscure objet du desir*, 1977. Režija: Luis Bunjuel, scenario: Luis Bunjuel, Žan Klod Karije, Pjer Luis. Glavne uloge: Fernando Rej, Karol Buke, Anđela Molina.

ostavio kao što su to činili srednjovekovni autori – dodavali su glose, kratke zabeleške na marginama teksta koje su pojašnavale smisao teksta.

Nesvesno, koje se ustoličuje u XIX veku, do Frojda i dugo posle, skoro do Lakana, imalo je mistički i vitalistički oreol. Smatrano je delovanjem tajanstvene sile života, koja deluje „podzemno“ u odnosu na svakodnevni život. Ono nastupa često nasilno, nepredviđeno, opasno, rušeći pred sobom naviknute načine govora i prakse. Ali, nesvesno nije ništa čudno, niti daleko, ono je vrlo blisko, *tu*, u svetu. Nesvesno se pokazuje u *jeziku*. Jedan aspekt tog nesvesnog, ako ne i najvažniji, koji ne pripada pukoj misli je želja. Želja je uvek tamo gde ne mislimo. Lakan je tako obrnuo Dekartov stav „cogito ergo sum“, mislim dakle jesam. Nije stvar da li moje misli prate moje biće, nego da li kada tako govorim jesam onaj isti o kojem govorim. Misao ne može više da potvrdi moju istinsku egzistenciju. Naime, misao je rasuta u diskursu (besedi), ona potvrđuje da jesam u svakom momentu moga iskazivanja. Ali, šta se zbiva kada misao ne može da odgovori na pitanje šta ja jesam zaista? Ko sam ja, van onoga što mislim da jesam, van moje uobrazilje da jesam?² Biće, koje me doziva u želji, kao sirene koje dozivaju Odiseja, *govor* bića ide izvan onoga što ja mislim da jesam. „Mislim tamo gde nisam, dakle jesam tamo gde ne mislim“³.

Takoreći, treba dospeti u sopstveno nebiće, nedostatak, u ono „ko sam ja?“ (pitanje koje je retoričko i nijedan odgovor na njega nije potpuno zadovoljavajući), u želju koja je taj nedostatak da bi se bilo, ili pak u ono što je nemisao, jer tamo treba da budem. Naravno, nijedna filozofska spekulacija ili naučno objašnjenje ne može izbeći jezik, jezik postoji pre bilo kakvog obrazovanja subjekta, a prisutan je i u njegovom obrazovanju. Nijedan potez nesvesnog, iako skriven, ne može se sakriti od označitelja, ostavljajući tragove svog prisustva. Nesvesno, subjekt nesvesnog⁴ nije ništa iskonsko, niti nagonsko, uvek je vezano za elemente označitelja.

Lakanova psihoanaliza je pogodna za analizu filmova, tačnije celokupne kulture i popkulture, jer povezuje nesvesno i želju sa čitavim sistemom jezika. Svako nalaženje smisla na taj način, ovom metodom, ujedno pokušava da izgradi simbolički poredak označitelja i

² Ja mogu da mislim i da sam Cezar, i Napoleon, a da li ja to jesam? Isto tako, postoji jedna izreka u psihoanalizi: nije sumanut samo prosjak koji misli da je kralj, nego i kralj koji misli da je kralj. Misao koja nam isporučuje identitet ne može da pokaže istinsku egzistenciju. Istinski egzistirati upravo znači, po onom Sartrovom shvatanju, kojeg se pridržava i Lakan: „ja sam ono što nisam i nisam ono što jesam.“ Za Lakana ovo je *subjekt*, prazno mesto istine.

³ Žak Lakan: *Spisi*, Prosveta, Beograd 1983. str. 176.

⁴ Lakan subjekt nesvesnog ne izjednačava sa Ja mislim, subjekat se uvek opire tome, idući uvek ispod besede onoga „Ja mislim“. On je otpor, ali i pored toga on ne može izbeći označitelja koji mu služi da bi ga nanovo obeležio.

otkrije tačku koja mu se neprestano opire. Lakan je u svojoj psihoanalizi obeležio „povratak Frojdu“, iako je taj povratak bio jedno drugačije sagledavanje problema koje je Frojd postavio. „Povratak Lakanu“ bio bi sličan potez, takav da se na Lakanove stavove i probleme gleda nekim drugim očima, da se o njima govori nekim drugim jezikom.

Metafora i metonimija

Elementi označitelja u označiteljskoj praksi, bez obzira da li se značenje usvaja ili odbacuje (tj. čak i odbacivanje se dešava pomoću istih elemenata) su *metafora* i *metonimija*. Ove dve osnovne stilske figure označavaju fenomene psihičkog i fenomene kulture.

Metafora je jezička figura koja jedan označitelj stavlja na mesto drugog, ostavljajući tragove značenja prethodnog označitelja. Na primer, metafora „brod tone“ u značenju „država propada“. Brod na ovaj način u sebi poseduje označiteljski lanac koji povezuje označitelja „državu“ i tonjenje broda vezuje se za propast države. Što se tiče nesvesnog, želje, metafora najbolje pojašnjava simptom, kao zamenu, prikrivanje i potiskivanje jedne situacije (koja nije ništa „označeno“, sama stvar, nego označitelj i značenje koje mu pripisujemo)⁵ nekom drugom. Tako, na primer, mladić koji nije nikako mogao da se poistoveti sa označiteljem muške seksualnosti, on može da se poistoveti sa ženskim označiteljem seksualnosti, pretvarajući se da je poželjna, promiskuitetna žena, prikrivajući pritom neuspelu identifikaciju sa prethodnim označiteljem.

Metonimija je jezička figura koja usložnjava označitelj, te umesto njega označitelj se manifestuje njegovim delovima (kao delovi celine, ili bolje reći – celina nije manifestno data nego se mora uočiti u delovima). Tu se označitelj kao celina nadomešta pomoću svojih delova. Kada kažem npr. „stotinu jedara plovi“ (mislim na brod), upotrebio sam metonimiju. Što se tiče želje, pomoću metonimije u želji se očitava nedostatak bića. Na taj način nijedan objekt želje ne može imati izgled celovitosti, kao što je to slučaj u metafori. Obično se želi samo određeni deo označitelja, kao što je slučaj u fetišizmu, gde se čitav fantazam želje prema objektu želje usmerava prema nekom delu – da li je to noga, usne, stopala, ušna resica, sisa, itd. To može da bude i glas određene frekvencije (glasno ili tiho stenjanje, vrištanje i slično), te ljubljenje, griženje, penetriranje, itd.

⁵ Kod Lakana ne postoji „označeno“, samo označitelji koji se povezuju ili smenjuju. Nema toga kao što je npr. cvet kao stvar sama po sebi, označeno, iako se to označeno pretpostavlja. I ono označeno je označitelj. Mi možemo da govorimo jedino o označitelju i označiteljskim lancima (načinima međusobnog povezivanja označitelja). Stvar kao stvar po sebi ostaje nedokučiva, slično Kantovoj stvari po sebi.

Metafora u odnosu na metonimiju deluje potpunije, jer se označitelj iscrpljuje u zameni sa drugim označiteljem, dok se metonimija može neprekidno razlagati u delovima označitelja, kojeg nikada nema u celosti. Metafora i metonimija nikako nisu odvojene, nego neprekidno upućuju jedna na drugu – metafori je često apstraktna i zahteva konkretnost metonimije, a metonimija zahteva apstraktnost označitelja, kojeg neprekidno traži i iscrpljuje u konkretnim primerima. Najprostije rečeno, metafora je šuma u kojoj ne razaznajemo drvo, a metonimija je nizanje drveta za drvetom koje nikako da postane šuma.

Odnos metafore i metonimije prema objektu želje je takav da se oba načina, koji su i jezički i praktički⁶, međusobno sukobljavaju čineći rascep u subjektu, što se može pokazati izvedenom formulom koja definiše taj rascep pomoću dve težnje prema objektu želje:

$\$ = (+ a) \wedge \vee (- a)$ ⁷, gde je \$ rascepljeni subjekt, +a je objekt želje shvaćen metaforom, dok je -a objekt metonimije. Oznake „ $\wedge \vee$ “ iz matematičke logike znače „i/ili“. Rascepljen subjekt je jednak metaforici objekta želje i/ili metonimici objekta želje. Veznici „i/ili“ u matematičkoj logici označavaju konjukciju i disjunkciju⁸. Metafora i metonimija međusobno se odnose kao biće i nebiće, gde jedna garantuje ispunjenje, iako otuđujuće i apstraktno, dok druga obezbeđuje neprekidno lutanje želje, u neprestanom „razodevanju“ objekta. Ali, njihov je odnos u subjektu takav, da iako čine rascep subjektive želje, iako su u sukobu, metafora i metonimija međusobno razmenjuju sopstvene sadržaje.

Interesantno je da ta razmena poseduje ekonomske izraze⁹ - *potražnja* i *investicija*. Metafora kao ideja, simbol, *potražuje* u metonimiji sopstveno „telo“. Ako je metafora „školjka“ (odnoseći se na označitelj „žena“), onda u metonimiji želje „školjka“ potražuje „šumove talasa, mirise mora, ukus soli...“. Ako je metonimija imaginarni odnos prema označitelju, želja metonimiju *investira* prema metafori da bi došla do označitelja kojeg uvek

⁶ Neko bi mogao zameriti na ovom poistovećivanju, jer ima toliko radnji, gestova i izraza u praksi koji se ne mogu direktno jezički posredovati. Nije u pitanju, dakle, čisto poistovećivanje jezika i prakse nego komplementarnost, svaka radnja, izraz i gest iako nisu uvek jezički posredovani, oni se postepeno pojašnjavaju jezikom - iako ne postoje uvek reči koje bi mogle da to izjasne. Možda ja ne mogu jezički da objasnim mnoga sopstvena stanja, ali jezik radi na njima da ih pojasni. (Nije li i Frojd psihoanalizu u svojim počecima nazivao *terapija razgovorom*?) Tu su i drugačiji načini jezičkog posredovanja, koji nemaju direktno veze sa jezikom, kao skulptura, slika (umetnička i fotografija) i film koji mogu da učine na taj način da nešto shvatamo u jeziku iako se to prethodno u jeziku ne artikuliše.

⁷ Formula ne pripada Lakanu ali je izvedena u duhu njegovih teorijskih intencija.

⁸ Konjukcija je tačna samo kada su oba stava tačni, dakle, ona je ovde netačna, jer je $(+a) \wedge (-a)$. Disjunkcija je tačna ukoliko je bar jedan od stavova tačan, ili oba, te je ona ovde tačna, jer je $(+a) \vee (-a)$. Dakle, njih konjukcija (lat. spajanje) razdvaja, a disjunkcija (lat. razdvajanje) ih spaja.

⁹ To možda potvrđuje onaj momenat kod Rajha i Deleza, gde se libido i ekonomija smatraju za dva povezana procesa koji naporedo teku. Tako Rajh tvrdi da nastankom seksualnog morala postaje kapitalizam, a Delez ovaj sklop libidalnih i ekonomskih odnosa naziva *želećim mašinama* u *Antiedipu*.

spominje a nikada ne otkriva. Metonimija „oderana kolena“ (odnoseći se na označitelj „felacio“) može da se *investira* u metaforu „svetica“ (položaj svetice koja skrušeno moli na kolenima). Tako metonimija dobija na momenat više sadržaja, celinu, koja joj izmiče.

Odnos metafore i metonimije, njihov sukob, ali i potražnju i investiciju je ono što ćemo pokazati u *Taj mračni predmet želje* i to u dva plana: libidalnom i ekonomskom.

Libidalni plan mračnog predmeta želje

Da kažemo nešto o radnji samog filma. Metju (Fernando Rej u glavnoj ulozi) je stariji aristokrata koji se zaljubljuje u svoju mladu služavku Končitu (glume je Karol Buke i Andela Molina). Ona ga neprestano zavodi i odbija, frustrirajući ga, obećavajući mu užitak koji stalno odgađa. Međutim, čak i kada se razdvoje, ponovo se čudnim načinom pronadu.

Metju prvo pokušava da je kupi svojim bogatstvom i položajem. Kako mu to ne uspeva, on lako upada u njenu metaforičko-metonimijsku igru, on postaje pasivni subjekt¹⁰ koji zavisi od objekta želje. Luis Bunjuel kao da je namerno Končitu podvostručio, naime ulogu igraju dve glumice (Bunjuel je tvrdio da nije mogao da se odluči između dve glumice, pa ih je obe stavio u ulogu) – tako se pokazuje dvostruki karakter predmeta želje.

Sama želja objekta želje ima za cilj da subjektu oteža i odgodi užitak, da odgodi kontakt sa objektom. Metju Končitu prvo zatiče u svojoj kući kao služavku. On pokušava da je osvoji obećavanjem raznih privilegija, dakle novac i moć su ovde metafora da se objekt želje osvoji. Metaforom se na ovaj način *potražuje* libido, tačnije zahteva se od objekta želje da odgovori metonimijom. Končita mu sedi u krilu, umiljava se, ali mu ujutro ostavlja poruku da je neće više nikada videti.

Metju ponovo sreće Končitu, ali na taj način što ga pljačka Končitin prijatelj. Končita je igračica flamenka i sa prijateljem koji je prati na gitari je bila na turneji i kada su ustanovili da nemaju para za voz, ona nagovori svog prijatelja da opljačka Metjua, koji je slučajno tu prolazio i da mu uzme samo 800 franaka koliko im je trebalo za kartu. Sada na delu imamo metonimiju: novac više ne predstavlja bogatstvo, celinu, nego jedan deo, koji će se utrošiti za

¹⁰ Za razliku od aktivnog subjekta metafizike, koji utiče na objekat da se pokori njegovoj volji, u psihoanalizi glavnu ulogu ima objekat koji utiče na subjekat. Subjekt je taj koji je pasivan. Njegova pasivnost nije puka pasivnost, dakle, nije sve samo u objektu koji na određeni način uslovljava subjekta, nego je ta pasivnost aktivna, subjekt sebe pasivizuje pred objektom želje, dopuštajući da ga ovaj određuje i da mu izmiče.

određenu stvar. Ovde je već naslućena metonimija želje, kako Končita pretvara metaforičnu i apstraktnu moć želje u ono konkretno i nedostatno biće želje, metonimiju.

Posle toga, Metju i Končita ponovo se viđaju, on dolazi kod nje u stan gde ona živi sa svojom majkom. Končita govori Metjuu da je nevinna i da sa njom mora polako, da će mu se dati kad za to dođe vreme. Metju pravi sporazum sa njenom majkom, ostavljajući joj novac, da nagovori Končitu da dođe u njegovu vilu na sastanak i ostane preko noći.

Končita šalje pismo Metjuu da je zaboravi, da je to što je uradio vrlo podlo, a da je ona htela da mu se to veče dâ i tako zadovolji njegove žudnje. Dakle, opet imamo provalu metonimije, jer ono što Metju želi ne može se kupiti novcem, tačnije, želja se ne može isplatiti novcem. To čekanje, prekidanje i ponavljanje, slično Kjerkegorovom „ponavljanju“, je način da se želja održava u neprekidnoj težnji prema objektu i da ostane neispunjena.

Dalje se opet slučajno sreću u kafeu u kojem Končita radi kao konobarica. Odlaze u Metjuov letnjikovac. Končita se obnažuje u sobi, ali ostavlja „pojas nevinosti“, tačnije kožni donji deo odeće sličan suknji, koji je vezan sa beskrajno mnogo vezica i čvorova. Metju pokušava da razveže i pocepa taj komad odeće, ali ne uspeva. On postaje očajan, jer ga Končita frustrira, uzbuđuje i istovremeno mu uskraćuje užitak. „Ako budem spavala sa tobom, prestaćeš da me voliš“ (Končita). U ovom se krije obrtanje metonimije u metaforu, seksualna želja se *investira* u ljubav, u objekt želje ispražnjen od želje, obrisan predmet želje. Takođe, ta metaforika želje, mora stalno da obećava ispunjenje užitka, da metonimično *potražuje* (kao što Končita neprekidno obećava Metjuu da će mu se dati), kao što metonimika želje kod Metjua biva uskraćena, te se *investira* u ljubav. Na sličan način možemo u potražnji metafore, tačnije, simboličkog, da uočimo primer pornografije – ona potražuje metonimiju, tačnije, da se ta želja smesti jednim svojim delom u recepciji gledaoca. Takođe, recipient pornografije metonimično sebe investira u pornografski materijal, videći u njemu produženu ruku sopstvene želje, fantazam. Vilhelm Rajh je tvrdio da su ljudi „svršavali“ gledajući i slušajući Hitlera, dakle, tu je u igri ponovo potražnja-investicija metafore („Hitlera“ kao arhetipskog vođe, „države“, „moći“) i metonimiju (imaginarni odnos mase prema simbolima nacizma – hitlerovski brkovi, nacistički pokret rukom, arijevska plava kosa itd.).

Metju i Končita počinju zajedno da žive, ali u krevet ležu ne upražnjavajući seks. Končita smatra da Metju treba da sačeka da ona bude spremna. Jedne večeri Končita dovodi svog prijatelja da prespava, gitaristu koji je prati dok pleše flamenko, skriva ga u sobi. Kada to otkrije, Metju ga izbacuje napolje, a sa Končitom više ne želi da se vidi. Čak uredi svojim

vezama da Končitu i njenu majku deportuju u Španiju (s obzirom da su njih dve imigrantkinje iz Španije). Potom, Metju odlučuje da otputuje, nasumično upirući prstom u geografsku kartu. Kao da je to namerno želeo, prst upire ka Španiji, na Madrid. Tako funkcioniše želja objekta želje, sve se dešava prema scenariju koji deluje nasumičan, slučajan i neuslovljen, a on je zapravo vrlo uspoqljen. I svako odbacivanje, odustajanje i bežanje od predmeta želje upravo je način da objekt bude još željeniji i da se sa njim dublje poveže.

Raspad čitave farse završava se kada Končita obećavajući Metjuu da je napokon došla „ta noć“ kada će moći da je uzme, ima odnos sa svojim prijateljem gitaristom, u prisustvu samog Metjua iza zaključanih vrata sa rešetkom. Metju posmatra odnos, dok mu se Končita koketno i sa podsmehom ruga. Sutradan je Metju istuče i u tom momentu, dok joj curi krv iz nosa, ona mu govori: „Sad znam da me voliš“. Metjuov bes koji kulminira nasiljem nije ništa drugo do poništenje metonimije (želje za seksualnim užitkom) upravo samom metonimijom (udarcima po telu), afirmacija metafore koja je apstraktna, zato Končita tvrdi to što tvrdi, da je on to počinio radi ljubavi i ljubomore.

Ekonomski plan mračnog predmeta želje

U filmu pored libidalnog plana postoji i ekonomski plan. U njemu je na libidalnom planu sjajno je opisano ubeskonačavanje želje, potraživanje-investiranje metafore i metonimije do momenta raspada. Komplementarno libidalnom planu je ekonomski plan: u filmu se pojavljuju teroristi, povremene eksplozije i dnevni izveštaji o napadima, žrtvama i posledicama uništenja. Ovim ekonomskim planom najbolje je pokazan raspad, raspad države i društva koji se vode određenim potraživanjem i investiranjem želje.

Država je metafora pravde, slobode, blagostanja (kako bi ona trebalo da bude shvaćena, simbolički i idealno). Bez društva, država je apstraktno načelo, ona je *uprava*, naspram društva koje je konkretno, koje *proizvodi*. Država *potražuje* društvo kao svoju metonimiju, u radu, komunikaciji i seksualnosti. Društvo, videći u državi metaforu pravde, slobode i blagostanja, *investira* u nju sve ono što proizvede u radu, komunikaciji i seksualnosti. Kako društvo samo proizvodi i investira a od države ne dobija dovoljno za uzvrat, njihova veza *eksplođira*! Slično u vezi Metjua i Končite, dok stoje zajedno i prepiru se, eksplođira bomba i scena nestaje u gomili dima. To je završna scena filma.

Da je reč o dijalektici hegelovskog tipa, odnos između Gospodara (u ovom slučaju metafore, koja je celovito i apstraktno, slobodno biće) i Roba (u ovom slučaju metonimije, telesno i nedostatno, neslobodno biće) lako bismo mogli izmiriti odnos koji bi se sveo na međusobno priznanje moći i međusobnu neodvojivost jedno od drugog¹¹. Tako bi bilo da je u pitanju spekulativni duh, ali reč je o želji. Želja ne miri suprotnosti, nego ih zavađuje, čak i kada ih miri čini to da bi ih još više zavadila. Cenzura, koju poseduje Gospodar (metafora, ili država, Končita), cenzura kojom se odlaže užitak, jeste način da se želja produži. Ali ako se ne zadovolji, želja će doživeti raspad, tačnije izaći će na videlo u vidu nasilja i uništenja. Međutim, ako se želja stalno zadovoljava, dolazi do prezasićenja, te se ona nanovo raspada, gasi – što ponovo predstavlja jednu vrstu cenzure. U današnjem dobu superego naređuje da se uživa apsolutno, što stvara napetost, pakao kategoričkog imperativa uživanja.

Glavno pitanje ovog filma je: šta sa željom, šta sa civilizacijom koja se temelji na želji? Mračni predmet želje je dvostruko sapet, između metafore i metonimije. Pitanje koje se upućuje želji: šta želi Drugi? (u ovome slučaju Končita, koja odbija seksualni užitak jer smatra da će tako od Metjua dobiti безусловnu ljubav). Drugi, to je sistem jezika, to je Cenzor, otac, duboka povezanost čoveka sa simboličkim, čak i kada odbija tu povezanost, te počne da govori nekim drugim jezikom. Mi kada govorimo uvek imamo u našem govoru Drugog, ne samo kao sagovornika, nego je to čitava jezička zajednica kojoj pripadamo (čak i kada ne želimo da joj pripadamo). Metafora je ona figura kojom govorimo kada se obraćamo Drugom, velikim rečima Države, Nacije, Žene (koja je ovde divinizovana, kao eterično biće). Svako investiranje želje u metaforu upravo je nedovoljno, jer Drugi ništa ne želi zaista. Drugi je samo apstraktna figura koju uvek računavamo u naš govor.

Taj mračni predmet želje upravo pokazuje da je takva želja neizdrživa, da vodi do opšteg raspada društva i države. Njenom ekonomijom je takođe stvoren svet, kultura i civilizacija koju poznajemo, svet koji je upućen Drugom, ili Prirodi, Bogu, Naciji, itd. Može li postojati drugačije investiranje želje, koja ne zavisi od Drugog? To je pitanje za koje ne možemo nazreti neki odgovor. Može li Drugi prestati da potražuje metonimiju¹², telo za koje će da se vezuje? Ne postoji trenutno razjašnjenje koje bi bilo adekvatno, ukoliko se problem mora

¹¹ Naime, Gospodar je potreban Robu, koji mu daje slobodu, pravila i kulturu, a Rob je potreban Gospodaru zbog rada, materijalnosti i suštine koju Gospodar ne poseduje.

¹² Metonimično zavodjenje je upravo strategija današnjeg superega koji zapoveda da se безусловno i u svako doba uživa, što takođe deluje kao cenzura i pritisak. Meni je najviše od ovoga zanimljiv fenomen narkomanije, kao težnja ka ostvarenju neprekidnog uživanja koje vas razara.

razrešiti samo misaono (jer je misao daleko od onoga šta jeste). Radi ovoga je kinematografija važna – da pokaže puteve zamršene puteve želje koje pokušavamo shvatiti.

Nikola Oravec

Literatura:

- Žak Lakan: *Spisi*, „Prosveta“, Beograd 1983.
- Pol-Loran Asun: *Lakan*, „Karpos“, Loznica 2012.
- Slavoj Žižek: Kako čitati Lakana, „Karpos“, Loznica 2012.
- *Pojmovnik* (313-454 str.), u: *Stvar*, časopis za teorijske prakse kluba studenata Gerusija br.2, Novi Sad 2010.

Nikola Oravec je rođen 17.04.1984. godine u Novom Sadu. Diplomirao je filozofiju na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Poeziju je obično objavljivao na sajtu www.bundolo.org. Jedan je od urednika zbornika *Bundolo offline 3*, kojeg je objavio SKC Kragujevac 2012. Organizator je večeri poezije *Poetarium*, u Novom Sadu.

Objavljivao poeziju, kritiku, eseje i intervjuje u časopisima *Avangrad*, *Zlatna greda*, *Karton*, *Stvar*, *Nova misao*, *Koraci*, *Međutim*, *Afirmator*. Dobitnik prve nagrade na festivalu poezije *Protest u kulturi* 2013. koji je organizovao *Poezin*.

Uređuje blog za satiru *Paradocs* - <http://casopisparadocs.blogspot.com/>, na kojem objavljuje i svoje tekstove. Na istom blogu, zajedno sa Aljošom Tomićem i Jovanom Živkovićem radi scenario i tekst za kratke stripove.

Smještanje žene

(Duga, Dinko Šimunović, ponovljena lektira)

Artikuliran u uvodu, u prologu koji najavljuje pripovjedača u trećem licu, ali i fatalnost oslobođenja unutar patrijarhalnog poretka, „*Odozdo rijeka Glibuša a odozgo klisure zarobile su malu varoš Čardake, što je sličila skupu lastavičijih gnijezda na strmoj morskoj obali*“, ambijentalni užas Šimunovićeve pripovjetke *Duga* pro-izvest će četverostruku tragičnost koja re/kreira ubijene/ranjene narativne identitete i na njihovim lešinama aktivira/kultivira fetišiziranu i totalitarnu patrocentričnu ideologiju u čije sfere nije prispjelo ideološkim i/ili vjerskim strategijama determinirano žensko tijelo. Iako ključni, ženski likovi opet su sporedni, jer su postali kontrolirano mjesto preko kojeg se konstruira simbolički poredak koji, lakanovski kazano, uobličava identitet kao konačni označitelj falične moći, i iz koga je žena prognana. Problematiziranje pojma nametnute normalnosti, u kojoj se kroz moći zabrane i neizgovoreno iscrtava jedan autoritativan društveni sistem, ometa sliku idealnog tijela/integriteta, a koje je, ispostavit će se, muško, i koje ipak „u ključnim trenucima oscilira između rodova“¹³. Znak *prešućivanja smetnji*, koji omogućava povlačenje u pripovjedačku anonimnost odnosno neodređeno pripovjedačko „ja“, koristi se kako bi se prokazala nejednakost patrijarhata i njegove drakonske kazne. Muškocentrična povijest oduzela je ženski rod Bogu, a posljedica toga je izgon žene i ženskog u prostor prirodnog haosa, gdje se svako suprotstavljanje tradicionalnim (muškim) konvencijama sankcioniše nekim od mehanizama dominantnog (žudeog) sistema. Tu vrstu diskursa iskoristit će Marko, rasipnik-varalica, koji odbacuje svog ženskog potomka, opravdavajući se time da se „*ženskomu ni Bog ne veseli*“, čime eksplicitno potvrđuje i Boga-mizogina u čiju povjest žena nije dobrodošla. Pozivanje na religioznost i kategoričnu isključenost ženskog u njenim doslovnim tumačenjima, djelotvorno je sredstvo u konstrukcijama predodžbi o ženi i ženskom. Neprisutna, obezvrijeđena, ušutka(va)na patrijarhalnim instrumentarijem žena je pretvorena u objekt poslušnosti kroz koji muški subjekt realizuje svoju nadmoć, i njene nus-produkte. Ali, neposredna transparentnost i bazna odlika ove priče leži u odslikavanju strategija neprihvatanja muških vrijednosti, prije svega kroz brutalno sankcionisanje ženskog

¹³ Judith Butler, *Tela koja nešto znače, o diskurzivnim granicama pola*, str. 203. Samizdat, B92, Beograd, 2001.

seksualnog jastva, i promicanje ili ironiziranje pretpostavki o psihološkim afirmacijama privrženosti jednom ideološki kodiranom sistemu.

Šimunovićeva pripovijetka začeta naracijom o djevojčici Bruhildi koju su odmijla prozvali Srnom, a koja poželi promijenti spol, konotira poliplansko razaranje cijele porodice, što je po sebi paradoks, budući da je osnov svakog patrijarhalog poretka upravo porodica. Već je igra imenima Brunhilda i Srna, svojevrsna indikacija na poodvojenosti unutar mitski i epski kontaminiranog patrijarahata, pa će tako ime Brunhilda (koje je, s jedne strane neobično za ove krajeve, budući da dolazi iz sačuvanih tekstova mitskog svijeta o herojima Sjevera, gdje se spominje u pričama o Sigurdu ili Sigfridu, u legendama nordijskog ili tevtonskog porijekla, kao lukava i okrutna ratnica) biti društveno poželjeno, jer ono upućuje na normative i načela poretka, i konotira maskulino. S druge strane, Srna, etimološka oznaka za divlju životinju, nagovještaj je razigranosti, slobode, ali „zauzdanog“ unutrašnjeg, nagonskog, divljeg. *„Pa, koliko je bila vitka, tako je hitro i skakala, da bi svak, čim je vidi pomislio na srnu, makar i ne znajući kako je zovu. Žarke joj oči tako su se sijale, te bi mislio da su za sve prije nego za san. A bilo je samo deset godina toj Srni.“* Svetlana Slapšak piše kako je i antički grčki pjesnik Simonid napisao seriju opisa tipskih žena, od kojih svaka potiče od neke životinje, jer prema njemu, žene nisu ljudi. Tako jedna potiče od kobile, druga od majmunice, treća od kuje – svaka gora od one prethodne, određena svojim tijelom, što se u slučaju Srne, ispostavlja kobno, s obzirom na to da srna aludira na lov, ili preciznije, lovinu. Prijeteću stranu drugoga prepoznat ćemo i u ovom citiranom odlomku, u kome se daje nagovještaj ženske psihe, koja ženu čini drugačijom od muškarca i samim tim određuje njen položaj. Paradigme patrijarhata svoju unutrašnju energiju crpe iz stalnog zaposijedanja slobode i iskorjenjivanja mogućnosti ženskog shvaćanja sebe. *„Samo njihovi dječaci, mali Čardačani, smjeli su se pržiti na suncu i hladiti u mlakoj Glibušinoj vodi, ne čekajući večer kao njihove sestre. One su morale čekati zalaz nemilog sunca, da s majkama prošeću po jedinoj čardačkoj ulici i tako pokažu nove i svijetle opravice. A do tada su morale ležati, da im lišca ostanu nježna i bijela...“* Neuklapanje u patrijarahlne modele, u kojima je žena predodređena za produživanje vrste, uzima u obzir prirodu ženske seksualnosti, i reminiscencije na prvi grijeh; drugim riječima, žene su nepredvidive, te ih zato treba strogo kontrolirati. Binarnu opreku modernističkog projekta emancipacije čovječanstva, prepoznamo u šemi svjetlo/mrak, otvoren/ javni prostor// zatvoren/prostor doma, u kojoj se muškarac vezuje za sunce i vladavinu javnim prostorom, dok je ženi uskraćen ovakav vid slobode, jer je ona vezana za kuću, i porodicu, ali i mrak. Ovakvo stanje, entitet vječne tame, postaje pomalo deprimirajuće, ono je statično i

nepromjenjivo, i to je, u konačnici, ono što tjera Srnu na pomisao kako želi da postane dječak. Ona, naime, time želi skrenuti pozornost na povlastice koje dječaci (muškarci) imaju, na priču o spolnoj ravnopravnosti i odbacivanju dvostrukih standarda, u cilju postizanja sreće, i razmatranja etike kao htijenja dobra svim ljudima. Mada žensko u priči Šimunovića nije ljudsko, ipak se nameće zaključak, i kroz umetnutu priču o nesretnoj vezilji Savi, o nužnosti pokoravanja demonskog unutar neshvaćenog ženskog radi očuvanja ideologije poželjne društvene prakse. Priča o Srni, utemeljena u folklornoj predaji o tome da ukoliko djevojčica prođe ispod duge postane dječak, a koja, prvoplanski, zrcali rodne i biološke susrete i sukobe u poželjnim procesima identifikacija, završava fatalno iz prostog razloga što je nemoguće, po bilo koju cijenu, cijenu života, narušiti ili poremetiti binarni patrijarhalni poredak. Zanimljivo je da, na kraju, i u ovoj Šimunovićevoj priči, prepoznamo „materinsku posvećenost“, „s nadležnošću nad svakom djetetovom potrebom, sve nadzirući – neke želje ispunjavajući, neke zabranjujući...“¹⁴, što govori i slijedeći odlomak u kome, izuzev što potvrđuje povijest ženske naslijeđene pokornosti, i ženskih fizičkih stereotipa koji su se smjestili u sintagmu „slabiji spol“, raspiruje i priču o odgoju kojim dominira majka: „Ipak je ona morala svako jutro i večer gutati kojekakve trave i ljekarije, a gospođa bi Emilija govorila: 'I moja je baba i mati pila, a ja ih i sad pijem. Valja da čuvaš zdravlje, jer ti nijesi nikakav dječak. Njima ne može ništa biti. Ti valja da se čuvaš... i Bogu da se moliš' – završila bi uzdišući“. U knjizi *Sirena i Minotaur* Dorothy Dinnerstein ističe kako je mizoginija prijevratna potreba bića koje su odgojile majke kako bi ista odbacila prve oblike ženske dominacije i tiranije, odnosno u nekoj vrsti oksimoronske igre, muškarci će vladati svijetom sve dok žene vladaju djetinjstvom.

Izvor:

Duga. Alkar, Dinko Šimunović, Zagreb, 1974.

Literatura:

1. Judith Butler, *Tela koja nešto znače, O diskurzivnim granicama pola*, Samizdat, B92, Beograd, 2001.
2. Julia Kristeva, *Moći užasa*, Naprijed, Zagreb, 1989.
3. Homi K. Baba, *Smeštanje kulture*, Časopis Beogradski krug, Beograd, 2004.
4. Laura Kipins, *Ženska psiha*, Zagreb, 2009.

¹⁴ Laura Kipins, *Ženska psiha*, str 66., Zagreb, 2009.

Naida Mujkić, rođena 15.1.1984. godine u Doboju. Opću gimnaziju je završila u Doboju-Istoku. Studira na Filozofskom fakultetu u Tuzli, Odsjek bosanski jezik i književnost. Dobitnica je Srebrene (školska 2004/2005) i Bronzane plakete (školska 2005/2006) Univerziteta u Tuzli za natprosječan uspjeh. Dobitnica je prve nagrade za Najbolju neobjavljenu knjigu pjesama na manifestaciji „Slovo Gorčina” u Stocu 2006.

SFF nismo tu zbog filma

O proboju subkultura

Kao i svake godine odlučim da, ako ništa, bar jedno veče obiđem Sarajevska „urbana“ mjesta obasjana svjetlima SFF-a. Projekat zabavan po duh i oslobađajući kada je u pitanju slanje novca u kafanski opticaj.

Sjećam se kako sam jedne godine sticajem okolnosti dobio V.I.P. propusicu za SFF i kao nenormalan skakao sa projekcije na projekciju pokušavajući da pogledam što veći dio programa i noć završim nekim od koncerata. Prije i poslije projekcija upoznao sam mnogo ljudi koji tu nisu bili zbog filma, najviše onih koji jesu bilo je na projekcijama dokumentarnog filma. Tu je uglavnom ona šačica studenata koji su dobili akreditacije i poneki filmofil koji je napravio selekciju filmova i maksuz prikupio pare da ih pogleda. Naravno djeca su tu zbog filmova u okviru dječijeg programa, a i ja sa njima. Godinu nakon te pogledao sam desetak filmova i odlučio da mi pričinjava veći užitak te filmove skinuti sa interneta i pogledati kući, a ostavlja više prostora za „kosmopolitske“ SFF večeri.

No vratimo se ovogodišnjem SFF izlasku, po običaju izašao sam nakon red carpet groznice i zaputio se u izvikani „Sarajevo lounge bar“ gdje je, nekim čudom, posao dobio pa tako tu i radio moj vrlo prijatelj. Pucala je po ušima neka napadna forma elektronske muzike i svi su bili obučeni kao da su pošli na matursko veče ili bar da obiđu rodbinu u kasno bajramsko jutro. Ruku na srce nisam ni ja mnogo odudarao od toga, ipak je SFF jednom godišnje.

Nakon par minuta jasno su se mogle razaznati grupice, na jednoj strani novi hipsteri, na drugoj tzv. šminkeri, na trećoj pripadnici LGBT populacije koji se mogu slobodno izražavati za vrijeme SFF-a, jer ako policija ikada radi radi za vrijeme ovog svetog festivala, mislim ako pripadnici ekstremnih subkultura nisu pretukli Kevina Spejsija koji se sa svima smješkao sa svoja dva dečkića što bi nekoga drugog.

Naravno nisu tu samo navedeni ima i nekoliko ovakvih kao što sam ja te starije mladoliko raspoložene gospode koja je, sve se čini, izašla iz kruga lokalnih ustakljenih picerija i uputila se prema lounge baru sa svojim poslovnim partnerima da podjele svoja opažanja vrućih stvari koje ističu tih dana. E sada vrlo interesantna subkultura koja sve više dominira ulicama jesu hipsteri koji se samo tako oblače i oni koji se trude da čitaju knjige koje niko nije i iznalaze iste takve bendove za slušanje. Nigdje ja tu ne bih vidio problem da većina njih ne da sebi za pravo da nipodaštava sve one koji nisu istomišljenici.

Pripadnici LGBT subkulture su više nego spremni da ničim izazvani brane svoju poziciju postavljajući sve van grupe kao opoziciju. Jedan dobar dio te iste grupacije čine feministice koje dočekaju mnoge na zicer koristeći priliku da iskoriste riječi kao što su: šovinisti, primitivci, nejednakost, ugroženost... itd. A mene moja jezičina tako često ponese pa počnem da govorim i obrazlažem kako uistinu nismo svi isti i kako imamo različite predispozicije, često zaboravim da to ukrasim mišljenjem da su različitosti bogatstvo a ne problem.

Uzimajući u obzir da u Sarajevo za vrijeme SFF-a obiluje strancima koji su navikli da na javnim mjestima, kakva su ulice ili parkovi, ispijaju pivo ili neko drugo alkoholno piće policija postaje tolerantna pa ne smara ni našeg čovjeka, nije uredu da se pravi segregacija. Izlazak u Sarajevo ne bi bio to što jeste a da se ne svrati u neki park, ili bar na stepenice kod Undergrounda, i popije neko pivo sa ekipom koja tu obitava.

Ekipu tu uglavnom čine rokeri, punkeri, metalci, koreri te njima slične subkulture. Bez ikakvog ustezanja oni mrze cijeli svijet a posebno „one kretene“ iz lounge bar-a koji piju skupi Heineken (zaista jeste skup) i „stoku sa akreditacijama“ koja se ponaša kao da su uhvatili Boga za međunožje. Ruku na srce većina tih ljudi koji ponosno nose akreditaciju na prsima se tako i ponaša, no zar im je zamjeriti takvo ponašanje kada im većini rad na SFF-u dođe kao u onoj izreci „skuplja pita nego tepsija“.

Kako ih šminkeri zovu „rokeri“ i „metalike“ tako sjede po klupama i stepenicama mrzeći sve koji ne mašu glavom, tj. hedbengaju, na zvuke Pantere ili kako bi to navijači rekli „ko ne skače taj je...(nešto zlo i naopako)“. Ima u riječima tih ljudi i po neka pametna i na mjestu ali džaba kada smo narod koji uzima sve ili ništa.

U Undergroundu leži dokaz moje teorije „kratkoročne urbane migracije u vrijeme SFF-a“ koja primjećuje kako ljudi koji inače vikende provode u Hadžićima idu na Ilidžu oni sa Ilidže barem do Malte a oni koji idu inače do Malte sada su jal u Undergroundu jal u Slogi gdje se sluša svima poznati dobri stari rock and roll. Svi smo tu sretni, zadovoljni i pripiti baš kao raja na koncertu banda Bijelo Dugme kod Hajdučke česme. Tu su svi : hipsteri, LGBT raja, skejteri, šminkeri, urbani seljaci, visoko mlado građanstvo čiji su potomci tu zadnjih hiljadu godina, metalike, backpackeri... i koji sve ne.

Tri sata je pravi trenutak da se putešestvija nastavi, Pussy Galore je odredište.

Pada mi na pamet kako sam prošle godine u vrijeme SFF-a upoznao Sergeja Trifunovića, tačnije poriječkao se sa njim, i neku x glumicu iz filma „Obrana i zaštita“ koja je, dok smo u taksiju selefije prebivali od čaršije do Podrooma, bacala gluposti na sve strane pozivajući se

na poznanstvo sa Bogdanom Diklićem, moj prijatelj joj pokušavao začeptiti usta rukama a ja vodio teološke rasprave sa taksistom. A glumci i glumice, bar njih većina, su danas taj pravi divan sloj erudita koji znaju sve o svemu; o svemu imaju stav ukorijenjen duboko u tlo etike na najvišem filozofskom ideološkom stepenu.

Dođoh do pussy-a gdje je pravi raj za sve koji su dovoljno slobodni da se prepuste ritmu muzike za ples ali i za onaj boemski, umjetnički dio subkulturalnog postojanja koji sjedi za šankom i pokunjeno gleda ka masi, dok mu se noga koja cupka pokušava otrgnuti iz stiska „kodeksa boemštine“, i čarka nešto po papiru. Kako samo znaju biti interesantni ti mladi zamišljeni prozaisti, ekscentrične poete i naduti likovnjaci što su čini se namjerno kanuli po neku kap boje na cipele. Nekada mi se čini da je neki Martin Luther na vrata akademija i filozofskog fakulteta zakucao proklamaciju u kojoj piše kako se neko ko se bavi umjetnošću treba ponašati i ophoditi prema svijetu oko sebe.

Evo opet se prisjetih kako je prošle godine Almir Panjeta došao u sukob sa dečkom iz osiguranja zbog pive koju je donio sa sobom. Interesantno veče to bi.

Jutro sam nekada dočekivao u Marquee-u tom kultnom rock mjestu grada u kome je nekada veče počinjalo kofeinskom uvertirom koja je vodila putem obale do zidina akademije, gitara, smijeha i piva („lijepi trenutci nostalgije, ljubavi i siromaštva“) preko Sloge sa žetonima i završavalo sa zadnjim pivama ili jutarnjom kafom u Marquee-u. Nisam tamo završio noć od par tribute noći Sinana Sakića i jednog malog incidenta sa pištoljima; jutra sada obično dočekujem u Podroomu ili na kafi u jednoj maloj kafanici koja neprimjetno čuči par metara od sebilja.

Ovo jutro sam išao dočekati u Podroom-u mjestu koje su neki dripci u početku proklamovali kao gay mjestom, kasnije je ta titula pripala Pussy-u. SFF je pa se služi samo Heineken od pet konvertibilnih i tu su opet svi sa dodatkom noćnih obrtnika opijatima koji su došli da i njih neko usluži. Na izmaku snage jedni se njišu, drugi ćute boreći se sa snom a treći opet pričaju ono što im „na srcu leži“. Sa snagom nestaje i potreba za maskama, filozofijama u koje ne znamo ni da li vjerujemo; ostaje uglavnom živ čovjek pun utisaka koji će se sumirati poslije dvanaest sati sna i ružna misao o narednim danima.

Kada se sve sabere ostaje samo moda.

Mirza Okić

Mirza ibn Sadik Okić rođen je 14.09.1987. god. u Sarajevu. Četiri godine proveo je radeći u Poetskom teatru mladih „Juventa“ gdje je igrao u predstavama „Rasprodaja ideala – vrijeme kiča i šunda“ i „Raskršće“. Pored toga igrao je i u mjuziklu „Chicago“ teatra S.O.S sela i predstavi „Želim (u) dom“ rađenoj u sklopu Art foruma. Bavio se stand up komedijom 2006-e godine . Režirao poetske performanse „Kuoleman rakastaja“ i „Ritual“. Uz Gorana Vrhunca 2010 . godine osniva poetsku trupu Diogenes poetes sa kojom organizuje brojne poetske i književne susrete. Autor je muzičkih tekstova „Dom je tamo gdje mi je lijepo, ovo nije moj dom“ i „Strašni rep“ koji su korišteni u predstavama „Raskršće“ i „Želim (u) dom“ te je autor teksta predstave „Udarci i osmijeh“. Radio je kao novinar i TV voditelj ali i kao moler, građevinski radnik, PR i manager kafane, tvornički radnik na palatizeru-depalatizeru, organizator, brojao glasove na izborima 2010, hostes, prevodilac, vodič... itd. Učestvovao na mnogim teatarskim i umjetničkim festivalima, poetskim večerima ali i jutrima i popodnevim. Objavljivana mu je poezija u časopisu

DIOGEN, zbirci pjesama „Poets for world peace“ u Švicarskoj te u zborniku bundolo offline 3. Objavio je dvije knjige „Kuoleman rakastaja“ i „Ljudi – priče ljubavi i protesta“ (HUMANS). Trenutno je student Filozofskog fakulteta Univerziteta u Zenici na odsjeku Kulturalne studije.

Melankolija

Stvaranje mogućnosti između nemogućnosti

Melankolični subjekt Lars von Triera utjelovljen u liku Justin apokaliptički je glasnik katastrofe prostora i vremena u alkemijskom stilu „šta je gore, bit će dole i obrnuto“, ponajviše jer se istisnuto izvana prema unutra, vraća prema van da podsjeti na sve što je isključeno kako bi se gradio i očuvao simbolički poredak koji je, riječima Judith Butler, već u startu na klimavim i nenosećim nogama i egzistira samo kada ga svjesno ili nesvjesno sami/e reproduciramo (u kojem svjesno uvijek ostaje upitno). U tom reproduciranju i igru performativnosti imamo zapravo malo ili nimalo izbora, ali ipak subverzivna kretanja mogu, kako nanijeti štete fašističkim diskursima moći, tako i provesti subjekat koji je u postmodernim teorijama u potpunosti poništen, pa u najboljem slučaju možemo govoriti o „ostatku subjektiviteta“. ¹⁵ Taj pretpostavljeni subjekat u samom filmu nije više subjekat u klasičnom smislu te riječi, on je više prošireno magnetsko polje, deleuzijanski govoreći, koje svojom snagom i potrebom za individualizacijom postaje mašina za proizvodnju nelagode, kako drugima, nažalost, tamo i samoj sebi. ¹⁶

Početak nas uvodi u sam film prologom koji otkiva ključne tačke radnje, ali pokazuje i jednu zgusnutu masu ne-kretanja u kojem se proizvodi prostor koji paralizira likove i objekte, čime se izravno pokazuje razorna moć melankolije kao stanja koje je subverzivno upravo u tom nekretanju, zaustavljanju kadra, nesudjelovanju i ultimativnom povlačenju. Sama Justine, kako ćemo vidjeti u prvom dijelu filma nazvanog po njezinom liku, odustaje od naturaliziranja diskursa moći koji se smatraju jednostavno živom, onim što te pokreće, legitimizira, biblijski obezbjeđuje strujanje *svetoga duha* (na početku bijaše Ime, odnosno bijaše sveti duh koji lebdi svijetom¹⁷). Ona je kao takva Kristeva izgnanica koja *što više bludi, više se spašava*, iščekujući kraj kao konačno razriješeno, kao slobodu, dok njezina sestra, buržuarska

¹⁵ Judith Butler, *Tela koja nešto znače*, Beograd, Reč 2001

¹⁶ Žil Delez, *Pregovori*, Karpos 2010

¹⁷ Biblija

slaviteljica rituala i života, biva paralizirana u svom bijegu, očajnom bijegu od razriješenja imena oca, od smrti koja neminovno dolazi. Konj, koji se nimalo slučajno zove Abraham upravo je gotovo nacrtana figura smrti Očinskog imena, zaustavljena dolaskom svega onoga što je bivalo isključeno i nasilno odbačeno kako bi se održala jezička struktura, Simbolno, ne može dalje, odustaje, posustaje, i u kadru prologa vidimo njegov konačan poraz prizvan upravo melankoličkim subjektom Justin koja, smještena u centar kadra sa prirodom, najprije pruža ruke u savijanju i bujanju prirode odnosno prostora oko nje, a potom ih i savija tako da postaje očigledno da je Melankolija zapravo njezina melankolija u tijelu, i ona se tu ne završava niti započinje nego struji u katastrofičnim obrisima prostora koji propada.

To zazorno od kojeg se neprestano odvaja za njega je zemlja zaborava, koje se neprestano prisjeća. Mora da je u nekom minulom vremenu zazorno bilo magnetski pol priželjkivanja.¹⁸

Trier, kao što je bilo sasvim izvjesno u njegovom prethodnom filmu *Antikrist*, ne može da pobjegne od oštih dualizama zapadnjačke filozofije, u prologu vrlo nemaskirano suprostavlja dvije protagonistice Justin i Claire, time što iza Justin postavlja Mjesec odnosno magičnu tamu, a iza Claire, sunce, izvor života, u centar, pak, postavlja dječaka, čime ipak jasno daje do znanja tko je legitimizirani nositelj Očinskog imena¹⁹, dječak rastrgan između života i smrti, čime se poništava subjektivitet žena kao takvih nego one funkcioniraju kao znakovi njegovog unutarnjeg previranja i kao žrtve, jungovski govoreći, refleksije nesuočene Sjene, i negativne Anime.²⁰ U recenzijama filma prihvaćena je ideja da Lars von Trier uzima Justine za svoj alter-ego, o čemu je naravno, s aspekta smrti autora, vrlo nezahvalno govoriti, ali ako prihvatimo na trenutak taj mrtvi diskurs, onda se prije dječak može uzeti kao uzorak, onaj tko stoji bespomoćan između dvije žene i oca znastvenika, nositelja racionalnog diskursusa koji je u samom startu, naravno, osuđen na pad i na iznevjerenu ulogu velikog Drugog. Dječak je u tom smislu, još neutralan, promatrač odnosa i mreža moći, lišen aktivnosti. Dječak je taj koji zapravo samo želi napraviti magičnu pećinu, vratiti se u predkulturalno stanje, stanje prije jezika, kako bi zaustavio kretanje odnosno odrastanje iz dječaka u muškarca. On partnericu u tom „zločinu protiv oca i majke“ vidi upravo u Justine

¹⁸ Julija Kristeva, *Moći užasa*, Naprijed Zagreb, str. 15

¹⁹ Jacques Lacan, *Spisi*, Prosveta, Beograd 1984

²⁰ Carl Jung, *Čovek i njegovi simboli*, Narodna knjiga 1996

koja, ispod osmijeha i nadimka Lomiteljica Čelika, krije tugu kao podsjetnik na izgubljeni raj koji je imao u jединstvu sa majkom. Sama majka Claire, kao što možemo da vidimo u cijelom filmu, u potpunosti je prihvatila Očinski autoritet, i preko supruga za kojeg vjeruje da je nositelj falusa, pokušava da uspostavi svoju ulogu, a rođenje sina u potpunosti je spašava kao ženu u normativnom smislu, te se ona svim silama bori, ne da održi sebe, ne da održi sestru, nego se pita: *Gdje će moj sin da živi?*, shvaćajući njegov opstanak kao svoj sopstveni. Zato u kadru prologa sa Claire, mi vidimo nju kao majku koja spašava sina sa očajnim izrazom na licu, ali ne uspijeva, jer tlo pod njom izmiče, prostor propada, a nije slučajno zašto je to baš teren za golf, carstvo muškaraca koji svoje loptice ubacuju u prave rupe i time prave natjecateljski odnos partnerstva i održavanja patrijarhat. Teren za golf, *kakav se ne može nigdje naći*, ponos je i dika nositelja falusa (uvjetno rečeno, jer se falus kao takav ne može posjedovati) koji ga neprestano ističe, i kada zatiče majku i kćerku kako se kupaju za vrijeme vjenčane ceremonije, biva krajnje uznemiren, jer je kupanje u tom smislu pokušaj *čišćenja* od *prljavštine* građanskog licemjernog reproduciranja onoga što se smatra normom, ali i više, pokušaj upostavljanja nasilno prekinutog odnosa između majke i kćerke koji je, gotovo jednako kao i odnos dvije sestre, freudovski rečeno, opasan i potencijalno suverzivan za očinski poredak, on govori Claire, kako se one mogu kupati pored onakvog terena za golf. Teren za golf tako izravno postaje metafora za uspjeh očinskog poretka i njegovo personalni uspjeh muškarca kao norme, a tu svoju poziciju smatra neprikoslovenom i zahtijeva poštovanje i divljenje. Justin odbija tu poslušnost, čime ljuđa sustav iz temelja, i budi bijes. Nesudjelovanje postaje zločin, najveći zločin od svih. On traži sudjelovanje, ali ne puko sudjelovanje koje bi mu moglo dati do znanja da pretpostavljeni subjekt ne želi sudjelovati ili je natjeran nego u smislu Judith Butler *budi moje tijelo za mene, ali ne daj mi do znanja da si moje tijelo*,²¹ koje je i Žižek razrađivao u kritici građanskog liberalizma u knjizi *U odbrani izgubljenih stvari*,²² nije dovoljno da te natjeram da nešto uradiš, moraš mi dati do znanja da to *želiš* da uradiš, da si srećan u tom procesu. To pitanje sreće postaje krucijalno u prvom dijelu filma kada Justin polako odustaje od ceremonije, napada ju sestra *lažeš svima nama*, tvoj osmijeh nije dovoljno uvjerljiv, tvoj performance je nezgrapnan, neprecizan, antifašistički, pojačan nepristojno *iskrenim* izjavama tvoje majke, koju možeš opravdati samo ako ju se odrekneš. Zato Jack, njezin djever, pita *Imamo li dogovor da budeš srećna?* što je isto jedan ultimativni društveni dogovor i potvrda njegovom uspjehu gospodarenja nad njezinim tijelom

²¹ Judith Butler, Telo koje nešto znači, Beograd, Reč 2001

²² Slavoj Žižek, U odbrani izgubljenih stvari

(jer je svaka emocija u tijelu²³), i kao pečat tog dogovora postavlja pitanje da li zna koliko je rupa na golf terenu, kada ona kaže osamnaest, zadovoljan je, misli da ipak ima nade za nju odnosno nade za očuvanje odnosa gospodar – ropkinja. Međutim, ona se na tom terenu za golf sasvim nonšalantno popiša, što je jedan arhaički način izražavanja stava o tom golf i njemu kao nositelju moći, a potom ide sa svojom majkom da se kupa, što on smatra činom odbacivanja njega kao autoriteta i krivi njezinu neposlušnu majku koja nije mogla da od kćerke napravi ropkinju svoga roda što je društveno očekivanje, pa misli da će problem da riješi time što izbacij majku iz kuće. Međutim, majka se nikada ne može izbaciti iz kuće, jer majka je u subjektu, a ne u omeđenom prostoru. Majka je već u Justine, govori joj da pobjegne sa ceremonije sopstvenog vjenčanja i time se spasi.

Međutim, Justin nije *čista suprotnost*, to bi bilo odveć lako, konačno, a i pretpostavljalo bi određenu simboličku funkcionalnost. Ona se majci povjerava u nadi da će ju majka čuti, ali ona ne čuje, ona je zatvoreni diskurs svoje pretpostavljenje moći, suprotnost očinskom autoritetu time što stvara sopstveni. Justine se tako nalazi na neobranom terenu, otac ju ne želi ni saslušati, odlazi sa vjenčanja, on je zapravo ni ne prepoznaje kao subjekat, jer u njegovom mikrokosmosu žena ne postoji, lacanovski rečeno, žena nema ime, zato otac sve žene, uključujući i vlastitu kćer naziva Betty. Kada mu konobarica kaže da se ona ne zove Betty, on se u potpunosti stavlja u poziciju onoga tko imenuje, tko legitimizira i tobože sa dozom humora (a humor je uvijek ideološko čvorište) kaže: *Ne brini se oko toga*. Kada konačno ostavlja Justin koja ga moli da ostane, pismo naslovljava sa *Mojoj voljenoj kćerci Betty*, čime ju u potpunosti poništava kao subjekt i izjednačava je sa ženom kao općom imenicom, kao znakom, kao enigmom koja ne postoji, niti je ikada postojala. Njezina majka je glas anarhizma, otpora, ona ne dozvoljava da ju otac legitimizira, ali ona je i dalje u sustavu. Došla je na ceremoniju što sama Claire primjećuje kao nelogičnost: *Pa zašto si uopće došla?* Time je zapravo jasno da je došla da bude *slušana*, da ju veliki Drugi ipak čuje. Kako je i dalje usmjerena na muškarca kao primatelja njezine poruke, ona je u potpunosti okrenuta leđima svojoj melankoličnoj Justin, govori njoj, ali joj zapravo ne govori, govori da ubijedi samu sebe. Justin to naslućuje, i zbog toga još više zapada u stanje melankolije, želje za majkom, želje za njezinim odobravanjem. Ona tiho govori da se plaši, ali majku ju ne pita čega se plaši i zašto se plaši niti se okreće prema njoj da osjeti iz kojeg izvora dolazi taj strah, nego joj autorativno govori da napusti ceremoniju i da ode. To neodređeno *da ode* postaje glavna alternativa, ali Justine shvaća da je to u potpunosti promašena alternativa iz

²³ Lepa Mladenović Emotivna pismenost, Beograd 2011, Autonomni ženski centar

empirijskog dokaza da je njezina majka još uvijek tu. Otići je nemoguće, jer ako odemo iz kulture u prirodu kao što ona konstantno pokušava, nismo izlašli iz kulture, jer kultura je u nama samima.

Melankolija nije aktivno stanje u simboličkom smislu, to je odbijanje aktivnosti, ako aktivnost smatramo sudjelovanjem u simboličkom poretku, preuzimanju performativne uloge kojom naturaliziramo simboličke obrasce egzistencije. Pitanje ostaje, koliko je to stanje, ako je stanje odustajanja, nemogućnosti, uopće subverzivno? Radikalni feminizam sa svojom beskompromisnim esencijalizmom tugu koja sluti na melankoliju ne smatra subverzijom nego predajom patrijarhatu.²⁴ Samo aktivnost, mobiliziranje, organiziranje, komunikacija, razmjena, javni politički čin koji iznosi na vidjelo političnost samog personalnog, predstavlja borbu protiv patrijarhata, protiv represije nad ženskim tijelom. Moglo bi se komotno reći da Justinina majka predstavlja taj esencijalizam u sirovoj formi, ona još uvijek pretpostavlja istinu, beskompromisnu istinu koju treba jasno i glasno izreći. Ako je buržoarko građansko društvo licemjerno, ona će to i da kaže na buržoarskom građanskom skupu. Ako svi/e nose maske, ona će da pokaže *pravo* lice, čime odbija da fašizme naturaliziranog Simboličkog pogleda u sebi. U tom smislu, njezina strategija preživljavanja je slična strategiji patrijarhalnog muškarca, ona samo preuzima njegovu poziciju *one koja zna, ona koja je iskrena, ona koja posjeduje istinu*. Salman Rushdi, indijski pisac u progonu, navodi u kontroverznom *Satanskim stihovima*²⁵ da primjerice nevjernik nije suprotno od vjernika, jer je nevjerništvo (ateizam) jedan zatvoren sustav, nego je to onaj/ona koji/e sumnja. Ta sumnja koja gradi među, ono između, ono što se opire, ono što razdvaja, ali i udvaja, multiplicira, koja gradi elektricitet koji se diže iz Justininih prstiju iz kadra samoga prologa, ostaje neiscrpno polje djelovanje same subverzije, ali i stvaranja. Stvaranje nije isto što i konstrukcija, konstrukcija - termin koji je postmodernim teorijama svojstven, suprotan je procesu stvaranja, upućuje na reciklažu onoga što je prije izgrađeno, što odražava odustajanje od originalnosti, odustajanje od boga, i odustajanje od svih tih velikih označitelja i velikih priča. Još jedino možda Deleuze koristi termin stvaranje, jer stvaranje je osmišljavanje novih pojmova, postaje više osobno, daje nagradu naporima pisca/filozofa da osmisli svijet.²⁶

Tada dolazi do preokreta, kao što dolazi do preokreta u odnosu Justin i Claire. Claire koja samo reproducira naučene obrasce prihvatljivog ponašanja naći će se u bezizlaznoj

²⁴ Lepa Mladenović, *Emotivna pismenost*, Beograd 2011, Autonomni ženski centar

²⁵ Salman Rushdi- *Sotonski stihovi*

²⁶ Žil Delez, *Pregovori*, , Karpos 2010

situaciji pred Melankolijom, pred onim što je isključeno, potisnuto, gurnuto pod skupi buržoarski tepih, dok će Justin u dosluhu sa istom stvoriti magnetno polje djelovanje, ona je ta koja stvara iz međe, koja se spašava. Melankolija kao planeta nije ništa drugo doli njezino životno djelo, deleuzovski rečeno, ona je stvorila između nemogućnosti mogućnost, ona je uzela ulogu (zapravo ne, jer ta uloga ne može biti uzeta, ona nije stvar izbora, ona je izgnanica, nije buntovnica) ne borkinje ili ropkinje, nego stvoriteljice, čime se, ako izađemo iz akademskog diskursa da prošetamo književno-filmskom nam ostavštinom, ona naslanja na Virginiju Woolf, ali ne onu književnu, nego lik iz filma *Sati* u kojem kaže da *treba gledati životu u oči, uvijek gledati životu u oči, a onda ga odložiti*. Svojim stvaranjem ona pobjeđuje neminovnu smrt, stvarajući procijep na kraju filma, procjep za svoju sestru koju je otac/muž ostavio na cjedilu, i dječaka koji još nije postao nositelji ideološke moći odnosno nije prihvatio mušku kulturu kao svoju.

To je alhemija koja nakon smrti preobražava u drhtaj života, novoga značenja.²⁷

Naravno, postoji interpretacija, i to jeste ta interpretacija, *na prvu loptu*, vidljiv prvi sloj filma da kraj svijeta zapravo dolazi kao kraj patrijarhata, kao kraj Očinskog imena. Ako Abraham ustukne pred melankolijom, ako se iz povijesti vrati neka druga povijest koju smo žrtvovali, neminovno će da dođe do kraja povijesti, do kraja čovjeka, do kraja svijeta (kraja velikog Drugog). U tom smislu, Melankolija je imala izvrstan tajming, jer predviđanja o smaku svijeta koji se treba dogoditi do kraja ove godine, postala su obvezan dio rasprava i zachatavanja, u kojem onaj višak straha egzistencije u svijetu nakon tehnološke revolucije doživljava svoj vrhunac. Povratak *pravih* vrijednosti, velikih priča (pa bile one i fašističke, marksističke, naturalističke), autoriteta koji ima moć legizimizacije nasuprot rasutih mikrosvjetovala koji/e sami/e sebe legitimiziraju, u smislu, sve je legitimno, odnosno ništa nije legitimno, najavljuje svoju snagu putem kinematografije (Spielberg radi *Novu zemlju*, TV seriju koja ima utopijsku viziju povratka na početak, *ovaj put ćemo to uraditi kako treba*, koja se ne opire samo nečemu što se prepoznaje kao kapitalističko izrabljivanje i tehnološki napredak koji je stvorio *monstruozne postljude*, već i brisanju granice između rodova kao ključnog problema), političkih projekata, pa čak i organiziranih vidova otpora koji vraćaju esencijalizam da bi uopće mogli/e djelovati. Revolucija kakvu povijest poznaje više nije moguća. Ta frustracija nemogućnosti revolucije, kao i nemogućnost jedinstvenog

²⁷ Julija Kristeva, *Moći užasa*, Naprijed Zagreb, str. 22

organiziranja pluralističkih mikrosvijetova, vraća težnju ka nazad, u gotovo biblijskoj priči o povratku nevinosti i prirode, *pravih* međuljudskih komunikacija, što je sve skupa jedan očajan i nadasve posve bezdadežan vapaj za velikim Drugim. Treći val feminizma kao takvog pronalazi sklizavo tlo, jer u projektu vraćanja onoga što je isključeno, davanju ženi ljudskosti, davanju ženi ime, dolazimo do nezgodnosti nepostojanja ni ljudskosti niti imena. Na kraju krajeva, nema ni žene, kao što je nikada nije ni bilo. Međutim, gledano afirmativno, nema ni muškarca, što je lijep početak sa pozitivne nule da nema stalno prisutne bojazni od povratka esencijalizma.

Trier u Melankoliji, kao što je već napomenuto, ne bježi ni od dualizma niti od esencijalizma, barem ne u smislu alatke koja mu služi da ocrta među koja će kreirati novo postojanje, deleuzovski rečeno, što postaje više jasno vidljivo u sceni na kojoj je Justin pokazala svoje nago tijelo pred Melankolijom koja ju obasjava poput mjesečine. Taj drugi dio filma, nazvan po drugoj sestri Claire, pretendira Clairino suočavanje sa melankolijom svoje sestre i strah koji se javlja nakon što se obećanje o spasu od simboličke smrti pokazuje kao performativno i nedovoljno za opstanak. Justin se u tom dijelu odbija kupati, ona se više ne čisti, jer želi ostati uprljana ostatcima kože koju drugu prepoznaju kao mrtvu, nepotrebnu, a ona kao esencijalno potrebnu kako bi od njezinih ostataka stvorila novo postojanje. Ona se vraća prljavštini ispod jezika, plaši se vode djeteta koje se rodilo, što izravno aludira da se Justine ponovno rađa. To svoje rađanje ona slavi u prirodi, u sceni potpune ogoljenosti u kojoj prihvaća majčino odbačeno, svoju neaktivnost, svoju tugu, svoju simboličku smrt. Ona nema potrebe taj ritual ponovnog rađanja da objavi svijetu, niti da prenese u jezik kako bi postojala, ona individualizira sebe do samozadovoljstva, što slučajnu posmatračicu, njezinu sestru, krajnje uznemirava, jer ona shvaća sopstvenu nemogućnost da se suoči sa smrću. Ona koja je svoje tijelo u potpunosti stavila u mobilnost simboličkog, nikada nije izašla iz kulture dovoljno dugo da se pogleda i preda *onostranom*, već je živjela u stalno stanju njegovog poricanja i pukog reproduciranja. Vidjevši sestru koja je pobijedila smrt ponovnim rađanjem, Claire ostaje zabrinuta svojom nepotrebnošću, suvišnošću. Sutradan, kada silazi u kuhinju, vidi da Justin okupala i propisno obukla, savršeno mirna. Pred tim spokojem, pucaju odbrambeni mehanizmi Claire, ona više nije ona koja mora opstati da bi se brinula, i odnos se u potpunosti okreće, Claire ne dijeli savjete svojoj sestri, već traži savjete od nje. Sada je Justin *ona koja zna*, jedina koja zna kako šta dolazi i kako da se nosi sa nadolazećom apokalipsom.

No da se vratimo na prolog, na prolog se zapravo i ne možemo vratiti, jer on je u par slika koje se blago pomjerao natuknuo sva događanja filma, tako da mi, kao gledatelji/ce znamo da će Melankolija ipak udariti u zemlju, čime se film oslobađa etikete *napetost neizvjesnosti*. Osim toga, filmovi novijeg datuma poput *Take shalter, Right at your doore ili Another Earth*, a posebno film koji je najbližiji Melankoliji po liniji bijega koji proizvodi, film danskog redatelja i suosnivača Dogme sa Trierom Thomasa *It's all about love*, to su sve filmovi koji odbijaju da katastrofu promatraju izvana ili odozgo, nego ju smještaju iznutra, odozdo, iznutra prema van, odozdo prema dole, stavljajući subjektovo unutarnje previranje kao ples i katastrofu samoga svijeta. Dakle, prolog upućuje na nekretanje koje je naizgled pasivnost koja zaustavlja prostor i vrijeme, ali je zapravo tolika brzina da je to aktivnost koja zaleđuje vrijeme i prostor, zaustavlja Zakon i pojavljuje kao međa, deleuzovski rečeno, međa koja pruža perspektivu, perspektivu iz koje je moguće *vidjeti*.²⁸ Zato Justin koja je *nepokretna*, postaje svetkinja u lacanovskom smislu te riječi, ona je glasnica, ona *vidi stvari*, kao što je tačan broj zrna graha u boci ili činjenicu da smo sami/e u univerzumu i da će život, kao jedini život u univerzumu, nestati. I onda progovora jedan nihilistički subjekt, pomiren subjekt, subjekt koji ne žali za životom, ako je život shvaćen u smislu naše odanosti Zakonu. Za nju Melankolija jeste bijeg, konačna linija bijega.²⁹

U doista potcijenjenom i zapostavljenom filmu *It's all about love* nekretanje zamrzava postojanje, ali ne u smislu bijega, nego u konačno umiranju ljubavi odnosno svih praznih označitelja kojima davale/i legitimitet. Nedostatak solidarnosti, nedostatak brige, proizvodi hladnoću koja na koncu izaziva vremenske nepogode i kraj svijeta, ali to podrazumijeva neku *pravu* solidarnost, onu Žižekovu solidarnost koja ne može da nastane između liberalnih subjekata koji su *sebični za opće dobro*,³⁰ nego ona solidarnost, ničim izazvana, želja da se daje, da se prima, bez razmišljanja o usluzi koju treba uzvratiti. Da, to je bila ženska zadaća, ali kako su žene postajale emancipirani subjekt koji je također sebičan za opće dobro, nestalo je ravnoteže koja je *svijet činila mogućim*. Tako je nestalo i ljubavi, jer ljubav je povjerenje u drugoga, ali i više od toga, oni/e koje traže ljubav su obično osobe su lišene moći ili naučene da su inferiorne, kao što su žene ili seksualne manjine, one traže da budu voljene odnosno prihvaćene i razriješene biblijskog grijeha. Bez te njihove naučene želje, patrijarhat ne može opstati. Muškarci ne traže ljubav, oni ju daju.

²⁸ Žil Delez, Kler Parne, Dijalozi, Fedon, Beograd 2009

²⁹ Žil Delez, Kler Parne, Dijalozi, Fedon, Beograd 2009

³⁰ Slavoj Žižek, U odbrani izgubljenih stvari, Akademska knjiga, Novi Sad 2011

Odbijanje ljubavi tako postaje čin otpora. Justine ulazi u spavaću sobu sa svojim novim životnim partnerom koji će joj pružiti ono što joj je kao ženi nužno da opstane u patrijarhalnom društvu: ljubav i razumijevanje. On joj pokazuje sliku raja, doslovno sliku rajске bašte sa jabukama koje su *baš taman*, nije slučajno zašto joj daje sliku, a ne pokazuje baštu kao takvu, on jedino i može da dadne obećanje o rajskoj bašti, sliku rajске bašte. I ta rajska bašta namijenjena je baš njoj, u dane kada se bude osjećala društveno neupotrebljivom, u dane kada se bude osjećala tužnom, on je ju je zasadio samo za nju i ona će jednoga dana da sjedi na stolici u svojoj rajskoj bašti. Nije li to ultimativna slika ženske pasivnosti? Ona sjedi u prirodi, sjetna, u čekanju, u nekretanju koje nije izabrala i na mjestu koje nije sama izgradila. Justine iz učtivosti kaže, lijepa je, ali ne uzima fotografiju kada izlazi iz sobe, vidjevši ju na jastuku, osamljenu i odbačenu, njezin nesuđeni Alexandar shvaća da ona nikada neće biti *ta žena*, da ona nikada neće biti *njegova* žena.

Povrijeđenog ega, on odlazi drugoj sestri, društveno upotrebljivoj sestri, sestri koja poštuje Zakon i žali se na Justin. U drugim okolnostima, on bi išao njezinoj majci, ali pošto se i njezina majka opire Zakonu, on odlazi onoj koja će ga razumjeti, onoj *razumnoj i racionalnoj*. Claire, koja je sve organizirala samo da joj sestra *bude srećna*, gleda kako se urušava nada kao kula od karata. I napada ju. Upozorava ju. Postaje glas Zakona, glas kojim se služi i njezin suprug. Justin, moraš biti srećna. Justin kaže: *Ali ja se smijem, i smijem, i smijem...* Claire ju grubo prekida: *Ti nas sve lažeš!* Njezin performance nije dovoljno dobar.

U sceni u kojoj Justin ne može da jede, jer joj hrana ima okus pepela, možemo vidjeti njezino ultimativno odbacivanja sebstva, ponuđenog očinskog/majčinskoj sebstva koji ona ne želi, u čemu vidi opasnost po sebstvo koje, ironično, drugi/e vide moguće samo ako prihvati hranu odnosno zazorno kao takvo.³¹

Kroz lik Jacka, supruga od Justine, izlazi na vidjelo utjelovljen subjekt zapadnjačke filozofije prije dekonstrukcije, subjekt koji zadržava misao o okopljavanju jezičkih koncepata i zadržava vjeru u znanstveni diskurs kao takav, iako je on već u startu sasvim politički i sasvim namijenjen daljnoj proizvodnji normativne moći muškarca. On je utjelovljenje očinskog autoriteta, onoga tko legitimizira, onoga tko zna, onoga tko se skrbi o obitelji, i kao takav, postaje obećanje koje ne može ispuniti – obećanje Imena oca, lacanovski rečeno. Međutim, Ime oca nije moguće utjeloviti u osobi, kao što nije moguće ni posjedovati falus, falus je upražnjeno mjesto koje u najboljem slučaju predstavlja neuhvatljivu i vječito

³¹ Julija Kristeva, Moći užasa, Naprijed Zagreb, str. 22

izmještenu fluidnost, snaga njegovog obećanja stoji samo u nepokolobljivom performansu. On zaustavlja sve sumnje i strahove svoje supruge, govoreći kako su neutemeljeni i izražavajući povjerenje u matematičku proračunatost znanstvenika, ali u sceni kada unosi namirnice za stanje nužde, postaje vidljivo da ni on ne vjeruje u ono što govori. Kada shvaća da se Melankolija ipak približava, on to vidi kao svoj konačan kraj, i izvršava samoubojstvo u štali, znakovito, pored Abrahama.

Na samom kraju filma, sestre i dječak grade magičnu pećinu, vraćajući se u predkulturalno stanje, na onaj traumatski jaz koji aludira na prelazak iz prirode u kulturu, iz stanja nevinosti u jezik, gdje sve ono što je potisnuto i što drhti u anksioznosti zraka, postaje dovoljno veliko da se vrati, izazvano alkemijskim procesom nedjeljive dualnosti izvana/iznutra Justin koja odbacuje Poredak kao stran, kao promašen.

No to nije kraj, to je tek početak u katastrofičnom prostoru u kojem izgranica Justine gradi novo značenje, novi svijet, svijet nove mogućnosti.

Selma Kešetović

Selma Kešetović je rođena 2.novembra 1982. godine u Tuzli. Diplomirala je B/H/S jezike i književnost na Filozofskom fakultetu u Tuzli. Magistrirala rodne studije na Centru za interdisciplinarnu postdiplomske studije u Sarajevu. 2010. objavila roman „Mihael. Objavila je prvu knjigu poezije pod nazivom „Bog ima miris vanilije“ koja je dobila nagradu „Fra Grgo Martić“. Objavljivala je brojne eseje, poeziju i prozu. Trenutno živi u Tuzli, aktivno se bavi pisanjem i mačkama.

UMJETNOST DIGITALNOG DOBA

Umjetnost je oduvijek imala prestižnu ulogu u društvu, polazeći već iz same ljudske prirode koja u svakom momentu vodi borbu sa izražajem u komunikacijski nesavršenom tijelu. Kako ljudsko društvo sve više biva omeđeno računarskom tehnologijom pojavljuju se novine u svijetu umjetnosti koje nisu smjele biti zanemarene.

Svojim početkom, digitalna umjetnost nailazi na jak otpor tradicionalnih „šamana“ umjetnosti i biva stigmatizirana kao retrogradna. Možda najopasniji dio kritike dolazi upravo od nestručnog dijela populacije koji u nedostatku argumenata daje površne razloge za takva svrstavanja. Jedan od najvećih promašaja bi bilo mješanje digitalizirane umjetnosti sa digitalnom umjetnošću, gdje prvo predstavlja samo promjenu forme iz materijalnog u digitalno. Sa druge strane ni digitalna umjetnost nije dovoljno precizirana iako je na neki način dobila borbu protiv početne osude. Da li zaista možemo govoriti o novom vidu umjetnosti ili je to samo novi način izražaja koji postaje dominantan u digitalnom dobu ?

Funkcionalistički predstavljeno, možemo reći da umjetnost predstavlja način da se zadovolji potreba za izražavanjem misli, osjećanja, ličnosti, gdje bi krajnji rezultat bio obilježen kako njima, tako i kulturnim vrijednostima okruženja. Ta konfrontacija kulturnog obrasca sa manifestacijom ličnog izražaja često utiče, nijansirano, i na promjene same kulture.

Ako ćemo u 21. stoljeću osporavati digitalnu umjetnost onda neupitno osporavamo i film kao kulturni proizvod koji danas uveliko zavisi od računarske tehnologije, glumac svojim nastupom ne čini čitav film. Veliki broj ljudi, van pozornice, radi na drugim elementima tog umjetničkog djela. Industrija računarskih igara je najreprezentativnija sfera primjene digitalne umjetnosti koja po ovom pitanju uključuje: pisanje, slikanje, komponovanje, modeliranje, animiranje i drugo. Često je mišljenje da kulturni proizvod primjenom tehnologija gubi određenu „auru“ koja mu daje draž kulturnog proizvoda no da li je to zaista presudno u kreaciji i funkciji umjetničkog djela i da li sve te kompjuterizirane i mehaničke procese treba smatrati umjetnošću?

Uzet ćemo nekoliko potkategorija digitalne umjetnosti za primjer.

3D modeliranje – predstavlja proces kreacije određenog modela u 3 dimenzije putem računarske tehnologije.

Digitalno slikanje – proces kreiranja slike korištenjem računarskih tehnologija, vrstu ovog slikanja predstavlja i *teksturiranje* što pretstavlja sličan proces čija je svrha da pokrije površinu prethodno pojašnjenog 3D modela.

Zapravo jako je čudno da postoji toliko debata o validnosti digitalne umjetnosti kao vida umjetničke forme s obzirom na sličnosti alata koji se koriste. 3D modeliranje danas možemo predstaviti kao pandan tradicionalnom kiparstvu. Kipar mora ovladati tehnikom korištenja alata koji će mu omogućiti realizaciju ideje u materijalnoj formi. Umjetnik koji, s druge strane, svoju ideju izražava putem računara također mora savladati tehnike korištenja alata te određene motoričke sposobnosti. Čak šta više alati i načini kreacije koji se koriste u softveru za 3D modeliranje su gotovo identični klasičnom kiparskom alatu. Slikanje putem softvera također podrazumijeva savladavanje tehnike. Razlika je u formi konačnog djela i kanalu putem kog ideja dolazi do izražaja. Nije li upravo jedan od zadataka umjetnosti da omogući izražavanje misli i osjećanja i probudi iste u drugima?

Britanska kritičarka umjetnosti i filozofkinja *Clive Bell*, svoje teorije je temeljila upravo na tom estetskom iskustvu. “Mora postojati taj jedan kvalitet bez kojeg umjetničko djelo ne može postojati; ... Šta je taj kvalitet? Koji kvalitet dijele svi objekti koji izazivaju naše estetske emocije? Samo jedan odgovor se čini mogućim – značajna forma. U svakim, linijama i bojama kombinovanim na specifičan način, određene forme i odnosi formi, komešaju naše estetske emocije.”

Idući po Bellovoj definiciji, digitalna umjetnost bi trebala biti priznata kao umjetnost, jer posjeduje formu, vrši funkciju njenog iskazivanja i bez sumnje izazive estetske emocije. Da li onda kulturni proizvod doista gubi svoju “auru” u tom smislu?

Računarske tehnologije su donijele značajan porast u broju ljudi koji se bave umjetnošću što bi trebalo vidjeti kao bogatstvo a ne nametnutost. Digitalna umjetnost neće „revolucionirati“ umjetnost u smislu dostizanja i prevazilaženja djela velikih umjetnika tradicionalne sfere ali će olakšati način umjetničkog izražaja skladno vremenu u kojem živimo i s vremenom umjetnost u potpunosti osloboditi elitističkih okova.

Alen Šabanović

Alen Šabanović, rođen je 1990. u Zenici. Završio Srednju tehničku školu u Zenici. Bio je glavni urednik časopisa „Tehničar“ tehničke škole u Zenici. Radio je kao računarski tehničar u firmi „AS Computers“. Trenutno studira Kulturalne studije na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Zenici. Bavi se 3D modeliranjem, animacijom, izradom računarskih igara i drugog interaktivnog softvera.

INCUBATION OF IDEAS IN LOW TEMPERATURE

Freedom is a tough constraint.

When my friend Mirza invited me to write an article for his cultural magazine, I asked him what I should write about. He said, well just anything that you'd like to write about. Kindly force a human being to fill in a form with name, address and birthplace, he obediently takes a pen, fuming inside against an intrusive system and yet, relieved that the task has an easy end. Wow, I can fill in a form, that *will* get me started in life.

The subject of this article is the absence of subject. Are we going to wander through the woods by night with blinded eyes? Yes, Sir, we are. Every writer has experienced at least once the struggle of the white page or the promising excitement of great morning ideas turning sour in the evening. Many times, my ideas get so big that I feel very small next to them. They steal my appetite, sap my energy and make faces at me. Ideas are indecent troublemakers. Put them in jail, knock them down, send them to Dante's Inferno.

Waiting for inspiration is a trap. Muses are lazy and demanding. The quest for originality is an illusory one. Shakespeare borrowed all his plots. His plays move us not because of the story itself, but because of the meaningful choice of words and their arrangement. Style demands certain 'ideas of order', to borrow the phrase of the American poet Wallace Stevens. Style has to do with restraining the possibilities, selecting words, combining images and metaphors. Style is the capacity for creating surprising connections that will make us think. My university teacher, Robert Rehder, who also was a poet, liked to remind us of Buffon's aphorism: "Le style, c'est l'homme." ('Style is man'). Each writer has its personal order and way of connecting bits of experience together. Pure objectivity is a lure, as sure as the planet is round. We cannot escape from ourselves. This is one of the lessons that art teaches us. Whatever you create, you are *in it*, bearing with yourself. Even if you hide backstage, the curtain is yours.

The subjects that inspire us are always the same: love, death, relationships, the origins and the meaning of life or its meaninglessness. What makes a personal experience valuable and unique as a piece of writing is its transcendence through specificity. Love for details and personal connections open the doors to the universal and the metaphysical experience. As Mallarmé puts it: "We don't write verses with ideas, but with words." Poetry is a practical trade. Ideas lie waiting, muses wake up and women pose as divinities. But in the end, you are still sitting at a desk complying with the necessity to write something down. Often, you do not

know what you are going to write about until you actually write it. Writing is the process of searching for light in the dark and of redefining who you are. The act of creation requires the vision of a dreamer and the skill of a craftsman.

But what lies behind this urge to create? Why can't we sit down quietly, enjoy the breeze and listen to the bees "in the fragile fields of frivolity"? Why are we so obsessive about creating enduring works of art in a constantly moving world, doomed to disappear, as we all know it? Literature is made by humans and is about mankind. It is not the result of any so called literary movement. Categorisations such as the ones taught in universities are constructed by critics who are afraid of thinking for themselves. No serious writer has ever told himself or herself: "Ok, let us sit down and write a work with a naturalistic tendency combined with a hint of romanticism. That sure will sell." Bullshit. We have to make it clear from the start: we write because we are dissatisfied souls amazed by the beauty and the intensity of life. We write because we need it for the sake of our sanity. We write because we fall in love with words. We write because we need to connect with our fellows down here. We write because we are dreamers who can never put an end to our dreams.

By the way, I'm short of inspiration. Temperatures are too low in Switzerland, my ideas migrated to the South. So I'll end here.

Sonia Menoud is a playwright and actress born in small rural village in the French-speaking part of Switzerland where, to this day, there are more cows than inhabitants. She holds a Master degree in English and Spanish Literature from the University of Fribourg (Switzerland), and has just completed a full-year training at the International School of Corporeal Mime in London. Poetry is her major influence. She has read carefully the poetry of Whitman, Wordsworth, Emily Dickinson, Keats, Wallace Stevens, Lorine Niedecker, and is now looking closer at Shakespeare plays and French poets. Her plays show the discrepancies of life, its ups and downs, using the weapons of tenderness, naïve humour and lucidity. She has written two plays, acted in a dozen plays. She is currently working on a solo piece and on a literary biography of the American poet Robert Rehder.

Fotografija: Larry Ng

INKUBACIJA IDEJA NA NISKIM TEMPERATURAMA

Sloboda je jak oblik sputavanja.

Kada me prijatelj Mirza pozvao da napišem članak za njegov kulturalni časopis pitala sam ga o čemu bih to trebala pisati. “Pa, o čemu god bi htjela da pišeš” rekao je.

Ljubazno prinudi ljudsko biće da popuni obrazac, upiše ime, adresu, mjesto rođenja, ono poslušno uzima olovku, pušeći se iznutra zbog nametljivog sistema, no opet sa olakšanjem jer zadatak se lako privodi kraju. Wow, pomisli, mogu popuniti obrazac kojim će moj život početi.

Tema ovog članka je ustvari odsustvo subjekta. Da li namjeravamo lutati noću kroz šumu sa vezanim očima ? Da Gospodine, namjeravamo. Svaki pisac je, u najmanju ruku, bar jednom iskusio borbu sa praznom stranicom ili obećavajućim jutarnjim uzbuđenjem punim ideja koje se ukisele do večeri. Mnogo puta mi ideje toliko porastu da se osjećam malom pored njih. Pokvare mi apetit, isisaju snagu i onda mi se rugaju. Ideje su nepristojne tvornice problema. Stavite ih u zatvor, nokautirajte ih, pošaljite ih u Danteov pakao.

Čekanje inspiracije je klopka.. Muze su lijene i uz to zahtjevne. Potraga za originalnošću je iluzija. Šekspir je posudio sve svoje zaplete. Njegovi pozorišni komadi nas prodrmajaju ne zbog same priče, nego zbog znalačkog izbora riječi i njihovog rasporeda. Stil zahtijeva određene “ideje o redu”, da se poslužimo frazom američkog pjesnika Wallacea Stevensa. Stil mora da se nosi sa ograničenjem mogućnosti, izborom riječi, kombinovanjem slika i metafora. Stil je kapacitet za stvaranje iznenađujućih veza koje će nas natjerati da razmišljamo.

Moj univerzitetski profesor Robert Rehder, koji je takođe bio pjesnik, volio je da nas podsjeća na Buffonov aforizam: “Le style, c'est l'homme.” ('Stil je čovjek').. Svaki pisac ima lični raspored i način povezivanja komadića iskustva u jedno.

Čista objektivnost je mamac, a to je sigurno koliko i da je planeta okrugla. Ne možemo pobjeći od samih sebe. Ovo je jedna od stvari kojima nas umjetnost uči. Sve ono što stvorite, vi ste *u tome samom*, noseći to sa samim sobom. Čak i kad se skrivate iza scene zavjesa je vaša.

Teme koji nas inspirišu uvijek su iste: ljubav, veze, porijeklo i značenje života ili pak njegov besmisao. Ono što lično iskustvo čini vrijednim i jedinstvenim, kao što je to nešto napisano, je ustvari sopstvena transcendencija kroz specifičnost. Ljubav prema detaljima i lične veze otvaraju vrata ka univerzalnim i metaforičkim iskustvima. Kao što to Mallarmé kaže: “Mi ne pišemo stihove idejama nego riječima.”. Poezija je praktičan zanat. Ideje leže čekajući, muze se bude a žene poziraju kao božanstva.. Ali, na kraju krajeva, još uvijek sjedite za stolom povinovani postojanju potrebe da nešto napišete. Često, ni ne znate o čemu ćete pisati sve dok to zapravo ne napišete. Pisanje je proces traganja za svjetlom u mraku i redefinisanja sebe, zapravo. Čin stvaranja zahtijeva viziju sanjara i vještinu pravog majstora.

Ali što leži iza ove potrebe za stvaranjem? Zašto ne bismo mogli sjediti mirno u tišini, uživajući u povjetarcu I slušajući pčele “u krhkim poljima lakomislenosti”?

Zašto smo tako opsjednuti stvaranjem trajnih umjetnočkih djela u svijetu koji se neprestano kreće, kao što znamo, osuđenom na nestanak?

Književnost stvaraju ljudska bića i ona je o čovjeku kao biću. Ona nije rezultat bilo kojeg takozvanog književnog pokreta.. Kategorizacije kao, one koje se podučavaju na univerzitetima, su konstruisane od strane kritičara koji se boje misliti sami za sebe. Nijedan ozbiljan pisac još nije rekao ili rekla sebi: “Uredu, idemo sjesti i napisati rad sa naturalističkom tendencijom kombiniranom sa notom romanticizma. To će se sigurno prodavati. Sranje. Moramo razjasniti od samog početka: mi pišemo jer smo nezadovoljne duše zadivljene ljepotom i intenzitetom života. Pišemo jer mi to trebamo zarad našeg duževnog

zdravlja.. Pišemo jer se zaljubimo u riječi. Pišemo jer trebamo da se povežemo sa kolegama iz branše. pišemo jer smo sanjari koji nikada ne mogu staviti tačku na svoje snove.

Uzged, nedostaje mi inspiracija.. Temperature su preniske u Švicarskoj, moje ideje sele na jug. Stoga ću skončati ovdje.

Sonia Menoud

Sonia Menoud je dramaturginja i glumica rođena u malom ruralnom selu Francuskog govornog područja Švicarske gdje do dan danas ima više krava nego stanovnika. Završila je master studij Engleske i Španske književnosti na Univerzitetu u Frajburgu (Švicarska) i upravo je završila jednogodišnji trening u Internacionalnoj školi taktilne mimike u Londonu. Poezija je na nju imala veliki utjecaj. Pažljivo je iščitala poeziju Whitmana, Wordswortha, Emily Dickinson, Keatsa, Wallacea Stevensa, Lorine Niedecker, te se trenutno bavi dubljim uvidom u Šekspirove drame i Francuske poezije. Njene drame prikazuju nedosljednosti u životu, njegove uspone i padove, koristeći se oružjem nježnosti, naivnog humora i lucidnosti. Napisala je dvije drame te igrala u tucet njih. Trenutno radi na samostalnom komadu I književnoj

biografiji Američkog pjesnika Roberta Rehdera.

TAMPON ZONA

Fotografija : Mirza Okić

Ukratko sa Caitrin Rogers

U sklopu projekta Film Forward oskarom nagrađena producentkinja Caitrin Rogers posjetila je i Zenicu gdje se u multiplex-u prikazao njen film „Twenty feet from stardom“.

Caitrin Rogers poznata je po svom radu na filmovima „Twenty feet from stardom“, „The Tillman story“ i „The sound of silk“.

KT – Da li mislite da su žene, o kojima je riječ, u ovom filmu alati muzičke industrije kao što bi se moglo reći i za muzičare koji su u pozadini ili za tehničare u filmskoj industriji ?

Caitrin – Apsolutno, naročito u 50-im, 60-im i 70-im godinama kada industrije nisu imale kompjutere kakve imaju sada. Danas ti ljudi postaju višak zbog svga što mašine mogu da urade. Definitivno je da su oni nekda bili alati a sada imate kompjutere koji mogu da urade posao nekog vokala, ali mislim da posjedovanje ljudskog elementa pridonosi duši muzike jer ti ljudi postaju dio numere koja se izvodi.

KT – Interesantno je bilo vidjeti dvije žene iz filma koje su nam svima poznate posebno kroz film „Smrtonosno oružije“ ili kroz pjesmu „Gimme shelter“ Rollin stones-a, no da li mislite da je razlog njihovog komercijalnijeg neuspjeha nedostatak cjelovitosti i duha kakav su imali Ray Charles koji je imao poseban odnos sa svojim nekim vokalima ili Miles Davis koji je znao biti jako strog prema muzičarima i odbojan prema svojim fanovima ?

Caitrin - Da mislim da je to ustvari taj dio ega koji je potreban da bi se bilo zvijezda, one nemaju taj ego niti tu potrebu jer im je ugodno i ispunjene su time što su sporedne uloge gdje ne moraju da donose odluke i da govore ljudima šta da rade jer se osjećaju sigurnije kada im se govori šta da rade i kada su podrška mada u filmu ima rečenica koja je isječena ali mislim da je još uvijek u dodatcima na DVD-u i kaže da svaki bek vokal može da zaokruži pjevanje bilo kog frontmena jer je potreban rijedak talenat da bi se bilo podrška ovakvim zvijezdama kao što je Mick Jagger koji je zvijezda u tome što radi i ne mora da radi ništa više dok bek vokali moraju imati sposobnost da prate bilo kog pjevača za šta je potreban ogroman talenat ali im nedostaje taj egoistični dio.

KT – Mislite li da je njihov kameleonski senzibilitet koji im daje mogućnost da se prilagode svima onaj koji zaustavlja njihov ego ?

Caitrin – Mislim da tu ima nešto više, tu su njihovi životi. Većina oih žena je odraslo pjevajući u crkvenim horovima gdje su ubijek bile dio zajednice pa ima tako nije često pružana šansa da stoje same na pozornici. Ta vrsta povezanosti je puno viša od onoga što se dešava u studiju. I kada uđu u studio one unaprijed znaju šta je to što one treba da budu. Uzmimo za primjer Merry Clayton koja je učestvovala u stvaranju „Gimme shelter“ i kada je stupila na scenu sama tu su već bile žene kao što je Aretha Frenklin koje se radila ono što je radila i ona, i nije bilo mjesta za još jednu.

I tu dolazi ta neophodna samouvjerenost koja je bitna ali ima jako malo dodira sa onim što se dešava unutar produkcije same muzike.

KT – Ovo pitanje bi bilo vezano za dokumentarne filmove koji su danas poprilično podcjenjeni.

Znamo da postoje knjige koje govore o receptu za uspješan blockbuster da li postoji recept za uspješan dokumentarni film ?

Caitrin - Ne, razgovarala sam sa mnogo ljudi koji su napravili uspješne i neuspješne dokumentarce o tome. Jedno vrijeme vladalo je mišljenje da će dokumentarac biti uspješniji ukoliko za naratora ima slavnu ličnost što opet nije tačno, mislim da je tu jako malo formule za uspjeh posebno u današnje vrijeme kada se dokumentarni filmovi bore sa box office-om. Teško je pretpostaviti šta je to što će ljudi htjeti da vide, i mislim da se nama posrećilo sa ovim filmom (Twenty feet from stardom) jer je uzbudljiv, zabavan i o muzici i to ne samo jednom žanru ili bandu već o raznim izvođačima i žanrovima što se ljudima dopalo, ali mislim da je jako teško imati formulu za dobar dokumentarac.

KT – Ono što sam primjetio u mnogim dokumentarcima jeste priča o malom čovjeku, čovjeku iz pozadine, podcjenjenim ljudima i onima za koje bi mogli reći da su čak i „društvena sramota“.

Uzmimo za primjer žene iz vašeg filma koje nam pokazuju da talenat može biti i teret.

Caitrin – Da, pored muzike u ovome filmu ljudima se svidjela i priča sa kojom su se mogli povezati, priča o talentovanim ljudima kojima se ne posvećuje pažnja kakva bi trebala, mislim da jje to zato što mnogi mogu da se povežu sa tim jer smatraju da su i sami u takvoj poziciji čak i onda kada to nisu, bar ne na nivou na kom bi trebali biti.

KT - Iako su danas svi talenti ?

Caitrin – Uvijek će biti neko bolji i talentovaniji od nas, no ono što je bitno je dati sve od sebe i koristiti svoj talenat kao što su to ove žene i njihove priče sa kojima se možemo povezati .

KT – Uvijek postoji opcija reality show-a gdje svi postaju zvijezde

Caitrin – Da uvijek postoji to, ali tu nikada nećemo imati ovu vrstu borbe. Interesantno je posmatrati kako ljudi na različitim mjestima različito reaguju na film. Tako se čini da su se ljudi ovdje više povezali sa pričama ovih žena nego publika u Americi koja se više vezala za neke numere koje se protežu kroz film

KT – Možemo da vidimo da nije sve med i mlijeko u zemlji slobodnih i domu hrabrih.

Caitrin - Da upravo tako, drago mi je da ste došli i da ste uspjeli sagledati cijelu sliku a ne samo fragmente.

KT – Caitrin hvala Vam na razgovoru

Caitrin – Hvala Vama i drago mi je da ste došli.

OFFICIAL SELECTION
2013
SUNDANCE
FILM FESTIVAL

TWENTY FEET FROM STARDOM

GIL FRIESEN and TREMOLO PRODUCTIONS Present "Twenty Feet from Stardom"
Starring DARLENE LOVE, MERRY CLAYTON, LISA FISCHER, JUDITH HILL, TÁTA VEGA
Executive Producers GEORGE CONRADES, ART BILGER, PETER MORTON, JOEL S. EHRENKRANZ
Cinematography by NICOLA B. MARSH & GRAHAM WILLOUGHBY Associate Producer CARYN CAPOTOSTO
Edited by JASON ZELDES & KEVIN KLAUBER Supervising Editor DOUGLAS BLUSH Produced by CAITRIN ROGERS
Produced by GIL FRIESEN Directed by MORGAN NEVILLE

twentyfeetfromstardom.com *A Gil Friesen Production*

TREMOLO
PRODUCTIONS

NEŠTO KAO RUBRIKA ČITAO SAM (vi ne morate) VOJO ŠINDOLIĆ I NJEGOV “POZIV NA CRNINU” ILI 'TA ĆE ON!

Sjedio sam tamo gdje sve velike stvari počinju, a i završavaju. Ne moraju to biti ni velike stvari, zapravo sve stvari tamo počinju i završavaju. Da, u kafani. Ispijajući redovnu kafu pridružio mi se redovni čitalac knjiga. Kao što onaj Kožo ima običaj da zove i priča viceve tako i ovaj ima običaj da dođe, sjedne sam i čita neku knjigu. Ovaj put nije čitao. Pričali smo o nekim trivijalnim glupostima pa smo došli i do knjiga. Zna da i sam pišem pa me pitao da li sam ikada čuo za Voju Šindolića? Na pitanje: Koji ti je taj? samo je odgovorio da će mi donijeti knjigu sutra i da mu vratim za deset dana. Pošto nije biblioteka ima pravo da određuje rokove. Tako je došlo sutra i ista lokacija, a i vrijeme. Stavio je knjigu na stol. Prvo što sam na korici vidio je veliki prepoznatljivi crveni naslov “Feral Tribune”. To mi je bilo dovoljno da uzmem knjigu na posudbu. Na koricama je stajao autor naslonjen na zid sa ćelom na sredini glave i teškim cvikama. Ispod je naravno stajalo: Vojo Šindolić: Poziv na crninu. Da naglasim da sam knjigu vratio nakon nekih sedamnaest dana kao pravi čitalac. Nisam imao kopir mašinu, a bilo mi je mrsko da odem do kopirnice (čitaj treba za kafu) pa sam označio stranice i zamolio onoga što čita da mi uslika te pjesme. Uslikao, poslao i sve sam to lijepo i uredno prekucao. Čitanje je teklo ispočetka furiozno, a onda su misli i djela otišle na drugu stranu. Bilo kako bilo, zbirka pjesama je pročitana i ono moje s početka: “Koji ti je taj?” dobija svoj odgovor. Taj je jeben lik. Zašto to kažem? Iz više razloga, iz onoga što sam pročitao i istražio o njemu. Ovdje ću samo da navedem neke razloge, a za sve ostalo tu je... nije ona kartica nego google.

Rođen je septembra 14-tog 1955. u Dubrovniku. Tu je završio osnovnu i srednju školu, a u Beogradu Filološki fakultet. Prvu knjigu objavio je 1979. u Dubrovnik i ime joj je “Prelazni prizor”. Nakon ove prve objavio je još 10 knjiga poezije. Pjesme i eseje koje je originalno pisao na engleskom jeziku objavio je u stotinjak američkih i engleskih antologija, časopisa, književnih listova, itd. Days Between: Selected Poems, (Nove izabrane pjesme na engleskom, s predgovorom Allena Ginsberga i pogovorom Gabriela

G. Marqueza, “New Directions”, New York). Kaže na jednom mjestu, sjeća se da mu je Marquez pisao predgovor na inicijativu Ginsberga. Eto, moraš biti jeben kad ti ova dvojica pišu pogovore i predgovore, a Ginsberg preporučuje. Dalje! Sedamdesetih godina Šindolić je bio urednik Džuboksa, rock-časopisa koji je izlazio u to doba u Jugoslaviji, jedinog kako je naveo. Bio je prijatelj pjesnikom Allenom Ginsbergom, s njim se prvim sprijateljio, a koji ga

je kasnije često posjećivao u Dubrovniku. Ostali su prijatelji sve do kraja Ginsbergova života 1997. Lično njemu, Voji, pjesme su posvetili Allen Ginsberg, Michael McClure i Lawrence Ferlinghetti. Prevodi Murakamija, a Murakami piše predgovor njegovim pjesmama koje izlaze na japanskom jeziku. Pored japanskog preveden je na engleski, talijanski, njemački, finski, ruski, slovenski, makedonski i brojne druge jezike.

Pjesnici američke Beat-generacije zauzimaju posebno mjesto u njegovom prevodilačkom opusu. Prevodi i objavljuje već četvrt vijekova Jack Kerouac-a, Allen Ginsberga, Lawrence Ferlinghettija, Gary Snydera, Michael McClurea. Zapamćen je kao prvi prevodilac poezije Charlesa Bukowskog u bivšoj Jugi. Bibliotela Feral Tribune-a, koja je objavila i zbirku pjesama "Poziv na crninu" čiji će se izbor ovdje naći, objavila je njegove prevode Fanteova romana "Zapitaj prah", pjesničkog opusa Jamesa Douglasa Mirissona pod naslovom "Vizije", izabranih pjesama Lawrence Ferlinghettija "Otvorenih očiju, otvorena srca", te "Rane radove 1970 - 1979" Patti Smith.

Nije poznat koliko bi možda trebao da bude, a i sam je možda izabrao da bude tako. Živi mirnim životom negdje u Dubrovniku. Kao bibliotekar samo ću vam reći da knjigu "Poziv na crninu" možete naći jedino u Sarajevu u Biblioteci grada Sarajeva. Tako kaže Cobiss. Kome je sve to mrsko nek uživa ili ne u izboru iz njegove zbirke.

Goran Vrhunc

POZIV NA CRNINU: IZABRANE PJESME / ŠINDOLIĆ, VOJO

SPLIT: KULTURA I RASVJETA, 2002

Biblioteka: Feral Tribune

IZMJENE

Gorani

I TAKO

ne iznenada i najednom
već nevidljivo i usporeno
nestaju dijelovi
nas samih.
Izmjene trilijuna ćelija
što našim mesnim obličjima
utiskuju bore
nisu nečistoća pora
već proživljeni dijelovi nas samih
odbačeni u prostor uspomena.
Ruševna fasada kuće
jednako je stvarna
koliko i tragovi tvojih zuba
na mojim usnama
dok utiskujemo poljubac
prepun molekula nikotina
i pića kojeg pijemo za šankom
ili dok sjedimo

na kamenom stepeništu
okruženi
gugutanjem golubova
i jasnim pogledima prolaznika.

NEMA DRUGOG ŽIVOTA

23. rujna 1983

POSLIJE SNA

poezija je
raspjevana erekcija

u mladosti
puna radosti

u starosti
obilje mudrosti

ožujka 1998. u 2.00 ujutro

MALA PJESMA

Volim hrđu!
I sve što hrđa -
stari zajedno sa mnom.
Ni čekić ni čavao
nisu vječniji
od korijenja.
I nafta i ugljen
nekad su bili
šume paprati.

Nema povratka.
Nikad ga nije ni bilo.

/7. srpanj 1981.

“ODGAĐANJE KRADE VRIJEME”

U Bibliji piše
kako je Jakob
morao čekati
četrnaest godina
na svoju
voljenu Rakelu
tako i
ti
pronalaziš
razloge
za svoje
odugovlačenje
ali
volio bih
da se
odlučiš
prije no što budem
posve star
i sasvim nemoćan
da te zaboravim.

2. travnja 1998.

NARUKVICA ŽIVOTA

Izvana

psi laju,
gladna tama življenja,
Oči vide
što uši čuju —

Ovaj život, novi život
Piju me

— Trajanje oblikâ
divno je i kratkotrajno
Nalik maslačcima pastirovog
pašnjaka

Tvoje noge
oko mog vrata
Narukvica života!

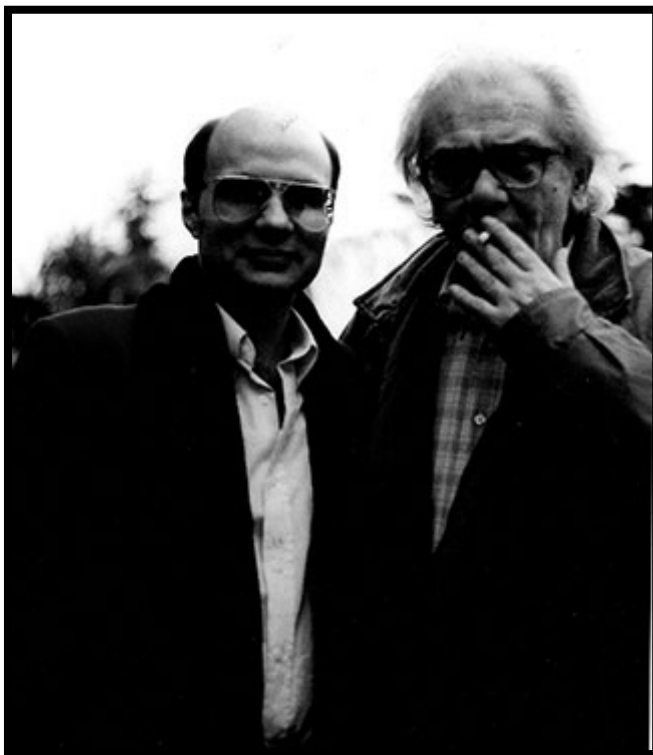
13 listopada 1984.

SLIKA HLADNOĆE

Neosvijetljen, iz daljine prilazi zvuk zvona.
Spokoj Gornjeg Konala, odmorištem
pri dvorcu, u hladovini večeri —
vlastelinska hladnoća i propuh;
stine na zraku, u tlapnji
iz svih zidova i propuklina na podu
kamenita stud, hladnoća bogatih.
Čiste ugkačane ploče prošarane
finim ornamentima — žilicama kamena —
bez kaplje krvi, s mrljom crnog vina,
ispod perzijskog ćilima s visokom dlakom
izlizanog od čizama i lakiranih cipelica,
slijedom stoljeća.

A duž i niz Peline i Pustijernu
drveni podovi, podovi od borovine
u koje se upio miris kupusa;
podovi što su ih naše majke i bake
toliko ribale i otirale —
šire samo običnu hladnoću,
hladnoću neimaštine!
Sirova vlažna hladnoća bez ikakve
određene veze, svrhe i smisla.

(1977.)

Vojo Šindolić i Izet Sarajlić, novembar 1997

KOLIKO?

Koliko Prvih majeva, Drugih svjetskih ratova, Trećih
Reichova do Apokalipse Budućnosti,
Koliko atomskih gljiva da bi se napravila salata od
ljudskih tijela,
Koliko milijuna intelektualnih i revolucionarnih kostura
izmiješanih s fosilima sibirskih mamuta,
Koliko Alahovih suza da bi se potopio Zid plača
i Crveno more zbilja zacrvenilo od srama,
Koliko prvih liga, drugih poluvremena, trećih dimenzija,
četvrtih gemova, petih paragrafa između amaterizma
i profesionalizma,
Koliko bespravno sazidanih vikendica u magli samoupravnog
anarhizma,
Koliko zaraženih injekcija nacionalnog bjesnila prije
Trijumfa bratsva i jedinstva,
Koliko zadržalih robota pred zatvorenim šalterima
birokracije,
Koliko posjećenih prašuma do posljednje stranice
Administracije,
Koliko tona heroina do Nirvane u Nekropolisima,
Koliko poruka neznanih pjesnika po klozetima kavana,
“Koliko?” pita trbuholiki pedsetogodišnjak nadražen
mesnim sladostrašćem u iznajmljenom krevetu seksa,
Koliko prokletih i neželjenih kopilana u popravnim
domovima Ljubavi,
Koliko plastičnih vibratora ovlaženih međunožnom tugom
osamljenosti,
Koliko rasanaka! koliko rasanaka! dok masturbiram
u krevetu,
Koliko zapamćenih i zaboravljenih telefonskih brojeva,
Koliko još plavih i crnih dugih djevojačkih vlasi u našoj sobi
ispunjenoj poezijom,
Koliko tuđih imena u mojem srcu zauvijek,
Koliko? jesam li se ikada zapitao koliko?

petak 13. & 14. siječnja - 10. veljače 1984.

TIJELO

Što li je tijelo, Bože?

Mesno obličje pretvoreno u robota koji ima svoju
godinu proizvodnje i rok trajanja, ali nije pod garancijom
robot kojem si udahnuo dušu i prepustio ga koroziji

Atmosfere ?

Teško je voljeti robota.

Tijelo cijelog dana probavlja hranu, stomak je pun
smradne kaše, pedalj ispod su
izbočine i udubine koje luče genitalno ljepilo i stvaraju nove
generacije beba

koje će proizvoditi nove kompjutore, bombe, avione,
rakete, zelene automobile,

dok jednolične sive generacije trbušastih pedesetogodišnjih
robota hodaju ulicama u svakodnevnoj trci s vremenom,
a vrijeme je to koje šara naša tijela venama, borama,
sijedom kosom, ovješenoj kožom —

“svakog dana vaša koža gubi najmanje 10 ml vode — zato
upotrebljavajte hidratantnu kremu Mjesečeve kapi —

Moondrops” —

svakog dana na tisuće tijela u Bombaju, Kalkuti, New Yorku,
Denveru, San Fransiscu, Venecij, Hamburgu i Zagrebu
pokopavaju ili spaljuju pod izlikom da ih duša
napustila na njenom k

Vječnosti —

ipak, tijelo daje mesno obličje duši i vodi je do raskršća
Raja i Pakla,

zato tijelo voli dobru hranu, modernu odjeću, znoji se,
puno je ljubavi, govana i Crva budućnosti

baš kao i ovo 65 kg 25 god. i tijelo koje noćas leži osamljeno na
madracu i sanja o tuđim nježnim mesnim
dodirima

poput tijela u taksijima, svemirskim brodovima, umornih
radničkih tijela u svjetlosti tv ekrana,
nagih tijela u porno časopisima, tijela u
bolničkim krevetima i staračkim domovima,

crnih, bijelih, žutih, crvenih, nijemih, slijepih, bolesnih,
osakaćenih, zaljubljenih tijela —
sve više lijepih tijela a opakih duša gura se ovom Zemljom sada.

Dubrovnik, 25. travnja 1981.

SIROVO MESO

Sirovo meso vlada svijetom.

Sirovo meso obara cijenu sirovog mesa na svjetskom
tržištu.

Sirovo meso higijenski spakirano u lake plastične tanjure i
prozirne folije.

Sirovo meso hoda ulicama u najlonkama i širi miris parfema.

Sirovo meso jeftino kupuje sirovo meso —

Tako se sirovo meso osjeća kao na svome.

Sirovo meso zahtijeva pravedno suđenje sirovom mesu u
Haagu.

Sirovo meso u Hrvatskoj ne prestaje hvaliti hrvatsku
katoličku kulturu.

Sirovo meso u Srbiji ne prestaje veličati srpsko pravoslavno
junaštvo.

Surovo sirovo meso otelo je stotine tona zlata nedužnom
sirovom mesu i poslalo ga u koncentracijske logore
i peći za spaljivanje.

Još gore, surovo sirovo meso predalo je stotine tona otetog
i opljačkanog zlata na brižno čuvanje bezdušnom
sirovom mesu u Vatikanu.

Bezdušno sirovo meso drži propovijedi govoreći da je sva
nada na drugom svijetu —

Stoga je sirovom mesu na ovom svijetu sve dozvoljeno jer
svaki grijeh sirovog mesa može se iskupiti novcem
koje je stvorilo sirovo meso.

Sirovo meso u hlačama kupuje sirovo meso u suknjama —
Sirovo meso tako postaje sirovina!

Sirovo meso napisalo je ovu pjesmu o sirovom mesu
posramljeno priznajući vladavinu boga Sirovog Mesa

4. kolovoza 1997.

ISTRAŽIVANJA

Istraživanja su pokazala da Nezanjanje vlada svijetom,
Istraživanja su pokazala da je ono što se ne mijenja
volja za promjenom,
Istraživanja su pokazala da naša lica u starim ogledalima
ne izgledaju mlađa jer snaga nam leži u dubini naših
bora,
Istraživanja su pokazala da je poezija javno vozilo za
prijevoz naroda na uzvišenija mjesta od onih na koja
ih kotači mogu prevesti,
Istraživanja su pokazala da je “prva misao, najbolja
misao”,
Istraživanja su pokazala da će ono što je začeto kao
želja završiti mudrije,
Istraživanja su pokazala da je tama prazna i da su većina
naših heroja lažni,
Istraživanja su pokazala da je sve što je nesigurno,
moguće,
Istraživanja su pokazala da su Pjesnici sinovi vještica,
Istraživanja su pokazala da pišem poeziju zato što sam
prorurječčan samom sebi i sadržim mnoštvo,
Istraživanja su pokazala da pišem poeziju zato što se
moji potkožni demoni zaljubljuju u djevojke
duge crne kose,
Istraživanja su pokazala da život nije što i poljem
proći,
Istraživanja su pokazala da još uvijek nije sigurno
da li postoji svjetlost na kraju tunela bola,
Istraživanja su pokazala da još uvijek nisam siguran
u raspoznavanju vrsta stabala, cvijeća i ptica,
Istraživanja su pokazala da niti jedna ideja nije
ostvarljiva osim u pojedinostima, stoga “ne ideje
već pojedinosti”,
Istraživanja su pokazala da najveća iskrenost ne nudi
bilo kakvu garanciju,
Istraživanja su pokazala da je ono što je lijepo ružno

a ono što je ružno lijepo,
Istraživanja su pokazala da nema dobrih novinskih
vijesti na slabim papirnim vijestima,
Istraživanja su pokazala da je stajati na uglu ulice i
ne čekati niti na koga Moć,
Istraživanja su pokazala da agonija samo mijenja oblik
ali da nikada ni za koga ne prestaje,
Istraživanja su pokazala da je novi svijet jedino novi um,
Istraživanja su pokazala da su mačke same po sebi
Božice,
Istraživanja su pokazala da je sve što je raspadljivo
vrijedno sažaljenja,
Istraživanja su pokazala da ćemo se dovoljno odmarati
u smrti,
Istraživanja su pokazala da ako luđak ustraje u svojoj
ludosti postati će pametan,
Istraživanja su pokazala da tijelo daje mesno obličje
duši i vodi je do raskršća Raja i Pakla,
Istraživanja su pokazala da se sve više lijepih tijela a
opakih duša gura ovom Zemljom sada,
Istraživanja su pokazala da ovo tijelonoćas leži osamljeno
u krevetu i sanja o tuđim nježnim mesnim dodirima,
Istraživanja su pokazala da su ovo tijelo i srce
zaljubljeni u Sonju.

10. studenoga 1994.

ŠTO NAS DRŽI U ŽIVOTU

dobra hrana, koju sami
sa znanjem i ljubavlju
pripremamo,
perući gljive,
sjeckajući luk, kuhajući celer,
pržeći krumpir;
rijetki sati opuštanja —
boja maskare na očima
neke djevojke u
prepunom autobusu,
rupa na mrežastoj čarapi
dame u operi ili kurve u baru,
i izvjestan pogled
koji maštu degradira
u uspomenu
ali jednako draži,
draži...

male stvari, kako kažu,
koje čine život:
odlazak na utakmicu,
konjske trke, hladno pivo,
lijepa haljina i nove stvari,
gledanje televizije,
vrela i hladna voda
i vlažni odmor u kadi,
i poneka knjiga;
u obitelj da ne ulazimo
jer familija je stup
sretnog i zdravog Društva
jer brak je stup
sretne obitelji
jer djeca što seru i vrište
stupica su za zdrav i dugotrajan brak
jer novac još uvijek nije stigao
nema ga ni na štednoj knjižnici ni na žiro računu

i prodat ćemo nešto od
obiteljske ostavštine

Sve što nas drži u životu je

Nada,

Nada koja naprosto znači

Ništa.

27. Listopada

Vojo Šindolić, Allen Ginsberg i Peter Orlovsky, oktobar 1980. godine

Kladionička kultura

Kladionička kultura Svaki dan moja drugarica Caca i ja pijemo kafu u tržnom centru preko puta naše kancelarije. Dok se penjemo eskalatorom s prizemlja na prvi sprat pogled mora pasti na kladionicu koja zauzima prostor od nekih pet-šest jmetara s nekoliko stolova i stolica i još jednim isturenim stolom u hodniku je vazda gužva. Mladi, stariji. žene, muškarci, često i oni koji izgledaju mlađe od dozvoljenog zakonskog limita u mrtvački ozbiljnoj atmosferi gledaju u ekran i rezultate nekakvih utakmica nečega, nekog egzotičnog sporta iz daleke zemlje što ne znamo gdje je ili rezultat prvog seta poznate teniserke što urliče dok udara lopticu kao da joj je ista upravo zviznula šljagu. Tužnjikavo, nigdje humora ili možda Caca i ja generacijski ne kontamo važnost dobre kvote u drugoj vijetnamskoj ligi istok. Penjemo se na drugi sprat, sjedamo i naručujemo kafu ili "senzaciju" od naših Gordane i Melihe koje nas uvijek veselo dočekaju, iako rade poslove za njih pet, smijemo se ili prevrćemo očima na muziku i tekstove "džigere" koja se često vrti, da nam se čak i muzika Dine Merlina nakon toga učini podnošljiva. Ne znam jesmo li krivi što ne glasamo za malu pjevačicu koja pjeva I will always love you bolje od Whitney Houston i Dolly Parton zajedno i baš bi mogla biti biti zvijezda, nismo upratili šta je bilo na virtuelnoj farmi, nemamo pojma ko je Gile i ne šaljem SMS ne bi li naš favorit u Velikom bratu ostao da nas tlači. U posvemašnjoj trci, možda je ova naša kafa zdrav način da prihvatimo da smo tu gdje jesmo, i sami zaglavljani u kladioničkoj kulturi. Eto, ja već počeh svaki dan grebati horoskopsku grebalicu za marku. Nadam se da će to biti dovoljno da me ne odvedu u logor za one što nisu položili kladionički ispit.

Nihad Mesić River

Broj listića: 31.075.201.543.271
Status: listić je dobitan

Događaji

Događaj	Vrijeme	Tip	Koef	Rezultat
63 Feyenoord-Rijeka (P.P.)	čet,21:05	1	1,95	2:0
1.505 Besiktas-Partizan	čet,19:00	1	1,40	2:1
1.506 Dinamo Z-Salzburg (P.M.)	čet,19:00	pm3	1,75	(0:1) 1:5
1.507 Astra-Celtic (K.P.)	čet,19:00	kp2	1,73	1:1
1.514 Everton-Lille	čet,21:05	1	1,75	3:0

Nihad Mešić rođen je 1965. godine u Tuzli. Školovao se u Tuzli, Sarajevu, Lilehameru, Kopenhagenu, Roveretu, Varsavi, Ženevi, Subotici... Dugo radio kao prevodilac s engleskog i francuskog jezika. Od vremena rata u Bosni i Hercegovini bio je aktivista u izgradnji mira i ljudskih prava. Objavio je desetak članaka iz oblasti ljudskih prava i rješavanja konflikata u zemlji i inostranstvu. Koautor je knjige „Globalising Hope/ Globalizzare Speranza” koja je objavljena 2007. u Roveretu, Italija u izdanju IUPIP-UNIP-a. Lirske zapise pod nadimkom River počeo je objavljivati 2002. na Cyberbulevar forumu, a kasnije i na forumu web portala Tuzlarije koristeći pseudonim Sufler. Objavljivao je i u časopisima „Diogen pro cultura”, „Maxminus” i „Jesenjin”. Jedan je od 10 koautora knjige poezije „Pod istim nebom”, objavljene 2008. u izdanju DHIRA Verlag, Kusnacht, Švajcarska i samostalnih knjiga „Dovoljno lud”, „Kroćenje straha” i „Iza oklopa” koje je objavio isti izdavač 2009, 2010 i 2011. Među pjesnicima iz Bosne i Hercegovine, zastupljen je na web stranicama Poetas del mundo i u Antologiji „Poets for World Peace”, Volume 3. Učestvovao je na različitim književnim susretima i festivalima, kao što su „Poetsko čoše“ u

Beogradu, „Poetski maraton Diogen traži čovjeka“ u okviru „Sarajevske zime“, te projektu „Balkan – kuća različitosti“.

Njegova pjesma „Andrić, Travnik i ja“ nagrađena je oktobra 2011. godine na Natječaju HKD „Napredak“ za pjesme posvećene liku i djelu Ive Andrića i Travniku dok je pjesma “Ne moramo o politici” bila mjesecima među deset najčitanijih pjesama na portalu Primijenjena poezija na <http://primpo.wordpress.com/>. Radovi su mu prevedeni na engleski, njemački i francuski jezik i prezentovani u radio i TV programima. Živi i radi u Tuzli.

SA ONE STRANE ŽIVOTA

U deponiji medijskog smeća, po kojoj svako od nas neumitno baulja, čim uključi bilo koji od uređaja za prenos katastrofičnih i klaustrofobičnih vesti (čiji je odabir posebna tema), mojem oku je pre nekoliko dana zagrebala zenicu zanimljiva i neobična vest, kojoj nije ni mesto na smetlištu. Ne može se ubaciti ni u korpu za reciklažu. Vest miomirisna već zbog specifičnosti svoje.

Osvanuše po gradu Kragujevcu umrlice, sa fotografijom blagopočivšeg, mladog čoveka. "Umrlice? Mlad čovek? Šta je tu neobično?"- začudiće se većina. "Nalokala se stoka, te se zakucao negde na drumu"- rezonovaće prvi. "Predozirao se bezumnik narkomanski"- zaključiće drugi. "Pobili se huligani, zbog navijačkih strasti, razmirica oko teritorije"- mudrovaće treći. U skladu sa deponijom, čija je medijska slika samo odraz, u kojoj se koprcamo, odurnoga vonja, logičari ne bi mnogo pogrešili. Zbunjenost i obaranje teorija počinje kada se podrobnije zagleda umrlica- pokojnik i nije pokojnik! Umrlicu krasi živ čovek! "Čekaj...šta je ovo?"- kroz nevericu će mozak pitati. "Zar je to Nušić drugi opet među nama?!" (nije nikada ni odlazio!). Kada se um pribere, i zbunjenost zameni ljutnju kod jednih, konsternaciju kod drugih, naslućivanje bogohuljenja kod trećih, ili oduševljenost kod četvrtih, došli smo do rešavanja misterioznog slučaja:

Lice na spornim umrlicama je imenom, prezimenom, i umetničkim kodom- Ivan Tomić Mister. Kragujevački poeta u zamahu, koji je putem vlastitih "umrlica" pozvao svoje sugrađane na promociju svoje knjige "Tetrebi i karakuke". Nesvakidašnje domišljat marketinški potez! Tomić, sa sozercanjem svojstvenim umetničkom senzibilitetu, shvatio je ljudsku opsednutost smrću. Kada je smrt zadahnuta mogućom tragedijom znatiželja je nesputana (kontaminacija medijskim aspektom deponije). Tomiću je dojadilo da mu na promocije literature svraćaju jedino najbliži. Sa prirodnom željom, uz lepo i razumljivo uverenje da njegovo stvaranje vredi i za širi auditorijum, sinu u razvijenom intelektu- "Iskoristi ljudsko za protežiranje ljudskog!" Mister Tomić je nedvojbeno uspeo. Svakako ne u onome da na zakazanu tribinu dovede osetniji broj sugrađana, ali bespogovorno se čulo i u podsvest urezalo njegovo ime. Dakle, marketinška kampanje bejaše uspešna. Utoliko uspešnija što su neobičnu inicijativu preneli bezmalo svi relevantni mediji sa širom pokrivenošću. Komentari na vest su opet posebna tema. Koliko ljudi, toliko čudi. Autor ovih redova spada u malobrojne koji su se slatko nasmejali, i sa oduševljenjem ispratili ovakvu blistavu domišljatost. Ali... oduševljenje zastire jedna senka. Senka iz zabrinutosti i tugaljivosti...

Kakav će biti sledeći ekstremni potez, nekog sledećeg umetnika bez podrške, bez prijašnjeg renomea? Umetnika, sa zdravom i prirodnom težjom da svetu obelodani svoje kreacije izabranog duha? Da li će neki pesnik krvlju napisati sonet na prljavom zidu ulice? Da li će neki slikar spaliti sebe na glavnom gradskom trgu, potpalivši vatru pejzažima i mrtvim prirodama? Da li će se neki muzičar

obesiti sa mosta, o žice za violinu, ostavivši pored sebe svoju poslednju sonatu? Ominoznim predikcija nikada kraja. Znam, kritika će se oglasiti- " Umetnik mora biti spreman na odbijanja, dugo i mukotrпно probijanje kroz put zarastao gustim bršljenom". Tačno. Međutim, želi čovek da ljudi isprate njegovo poduhvate krčenja. Bilo koja fela umetnosti žudi da je drugi primete. Ni jedan umetnik ne stvara samo za svoju dušu, u ljubomornom zatvaranju nasamo sa svojim delom. Ne postoji iluzija, od pamtiveka graditeljima duha i vaspitačima duše ne beše lako. Smatram da su diskriminисали i one neolitske ljude što ocrtavaše pećine. Naravno, oni primitivniji od njih.

Vraćam se na kontaminirane medije. U njima nema mesta za ovakve kao što je Mister Tomić. Još jedared će se na ovom mestu oglasiti kritičnost uma- "Nema, ali mi živimo u epohi interneta. Svakom živom je dozvoljeno, kao nikada pre, da predstavi šta je napisao, naslikao, odsvirao... i da to vidi brojna skupina ljudi". Apsolutno. No, u tom mnoštву dolazi do zasićenja, i neretko se izjednačava nisko od uzvišenog. Paradoksalna sinteza. Nije isto kada dobiješ hiljadu "lajkova" na sročeni stih od jednog stupca u "Politici", "Oslobođenju", "Jutarnjem listu", ili bilo kojem znamenitom listu. Većina, danas velikih pisaca, počeli su upravo šaljući svoje radove na pomenute adrese. Danas, anonimac, u tim medijima može ostaviti samo čitulju. Navijam za lažne.

Обавештавамо вас да ће наш драги

Иван Томић Мистер
(1975 - 2075)

У четвртак, 13.11.2014. у 20:00, у Кутији шибица СКЦ Крагујевац, на себи својствен начин представити своју нову књигу најкраћих наднадреалних прича, колажа, објеката и којечега, названу ТЕТРЕБИ И КАРАКУКЕ. Позивамо вас да присуствујете овом несвакидашњем догађају.

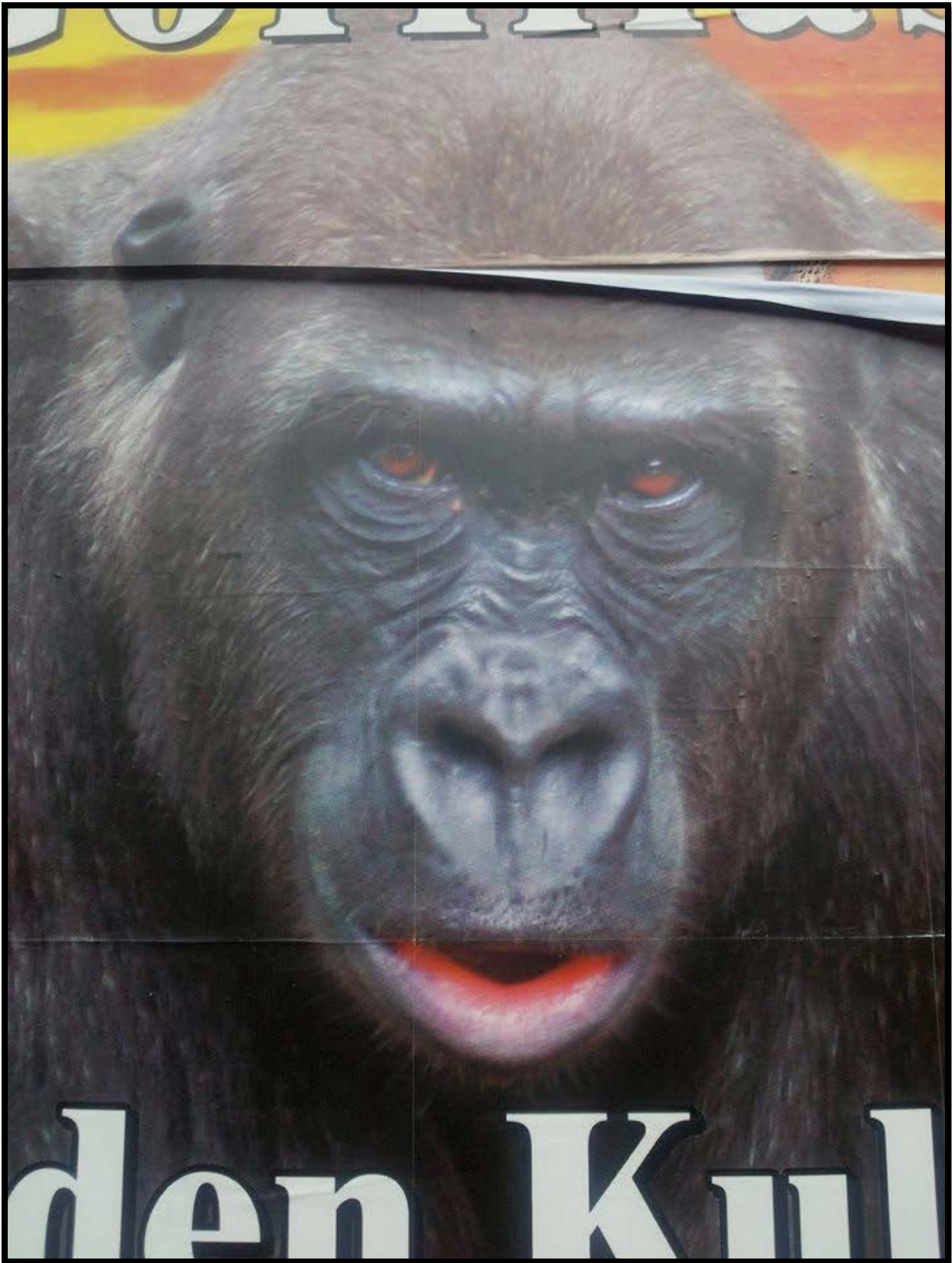
Обрадовани:
Надреалистичка Уметничка Група "пола Мачке"
и остала многобројна читалачка родбина

Nemanja Miličić.

Rodio se kada je sve počelo da umire.
Umire kada puritanci zapevaju. Po vokaciji
građevinac, nikada ništa nije sagradio.
Čeprka po ruinama, i kritikuje kako su te
kolonade nekada od poroznog materijala
podizane. Život mu prolazi u zdravlju,
veseleći se opskurnostima. Kloni se
stručnjaka svih pasmina, duboko im
zavideći. Svaki redak koji pod njegovim
imenom pročitate uzmite kao nečuvene
izlive subjektivnosti, proistekle iz
omamljene artificije. Ni zglavnu
deskripciju sebe ne može sačiniti bez
cinizma na usnama.

RJEČITO RASPEĆE

Fotografija : Mirza Okić

JULSKA PJESMA

Tu na obalama
Gdje tužno vise terase za bolja vremena,
Dolazim da te pogledam
U oči, ja
Poražena tjelesina što
U oklopu od besramne keramike
Pluta na zabludjelim valovima
Ka izgubljenim I pogrešnim morima.
Tu sam, iskreniji od jada
Spreman da ti pod noge bacim toliko očekivani bijes - tu je
Sve što imam,
Od riječi skovan pjesnički lijes.

ZORA

Kasna je noć
Na grani sneno liše žmiri.
U daljini pjevaju slavuji.
Samo ja I Mjesec búdni
Čekamo zoru nebom da zarudi.

Tihi su sni,
Ljeto vječnošu búdi
Kratke momente stvarnosti
Što zanemaruje snenost grudi.

Kasna je noć
Sve tiho sniva. Život su ljudi.
Život je zora, što diže se iz grudi.

POSTOJIMO

Postoje neki tihi dani
kada Mjesec neprimjetno blijeduje
nad glavama slučajnih ljudi.
Postoje neki tisi dani od tih.

Postoje i mjesta koja
u sporosti vremena nestaju.
Postoji zaborav i oni koji mu robuju.
Postoje neka zaboravljenija mjesta od tih.

Postojim i ja. Robujem i ja
kaznjen tisinom i daljinom.
Postoje neki koji postoje vise, koji robuju vise
tisinama i daljinama daljim od mojih.

VLAŽAN BEHAR

Noć je pala sa neba u mahalu.
Drhtale su krošnje vlažnog behara,
poput tvojih ruku na uplakanom licu.

Gdje si? Kojim ulicama tiho koračaš
u kasno doba, kada i mjesečina napušta
ulice naše mrtve kasabe?

Tražiš li me u zvuku nepoznatih stopa?
Nestaješ li i ti pod teretom važnih knjiga
negdje daleko od mira i sreće?

Nema te u stihu zanemarenog soneta,
niti u osmjehu zaigranog djeteta. Gdje si?
Daleko smo, postali sebi
daleko i nama, postali su svi.

Amer Jaganjac je bosanski književnik nastanjen u Holandiji. Studirao je na Univerzitetu u Tilburgu. Bavi se pisanjem poezije i proze. Aktivan je u lobiranju za prava manjinskih zajednica u Europi.

PISMO NIKOME

Svilena vilo,
minuciozno ljepotom protkana,
u ruhu suza radosnica,
dojeći svakog i svaku
od svoje griješne djece.

Svilena vilo bezimena,
samo jedno ime ti pristaje.
Ono što umom se dokučiti ne može.

Osloviše te nespretno smislom,
smislom života.

A toliko toga nosiš u sebi,
da malo ti mjesto biva,
u dvije riječi.

Ti, skitnica nedokučiva.
Ti sveobuhvatna,
sirotice tiha.

Da mi je,
samo da umijem,
da šutim s tobom.

Tvoje čedo

DVA BLISKA DRUGA

sin: Čale, šta je to ljubav i prijateljstvo...
šta je to sreća???

otac: Iluzije sine, samo bjedne iluzije.
Sve dok ne shvatiš im prolaznost.

sin: A život?

otac: Život! To ti je mogućnost.
Ni manje, ni više.

ŽORŽET

I evo me sad nad njom.

Ležim.

Prelazeći usnama preko njenog tijela.
Veo njenog mirisa mi prodire kroz nozdrve
opijajući me čežnjom.
A ona uzdiše, stenjući...
ljudam nas u ritmu ljubavi.
Sve je i nekako izdržljivo,
dok joj ne dotaknem vrele usne...
obuhvatajući je cijelim tijelom,
grleći je - eksplodiram.

U njoj!

Zgrčeni, obadvoje,
u tom vlažnom trenutku - stapamo se.

Na rubu ludila.

U zanosu užitka.

A onda, olakšanje...

potpuno olakšanje.

Sad ležimo jedno kraj drugog, u idiličnoj tišini.
Sve što vidim su njene ljepušaste oči,
i savršene siluete njenog tijela.

Laku noć.

...moja mala breskvice.

KNJIGE

Knjige su napravile od mene ovo što jesam.
Jer sam u njima nalazio potvrdu za svoja razmišljanja, teorije...
dobio sam ono što od socijalnog okruženja nikad nisam.
Knjiga me je prihvatila.
Ona je razumjela mene i ja sam razumio nju - koliko god čudno zvučalo.
Stičući to samopouzdanje počeo sam da gradim svoje maksime. I da ih živim.
A od tada sam počeo nalaziti i ljude moga soja. Svijet više nije djelovao tako stran.

18. 1. '14 u 21:34 - kad jednostavno dođe

KOŠMAR

Noć vene, oči su otvorene
Plafon šuti, dok tišina guši
Nemir se penje.
Počev od prstiju.
Ležim,
Kao u grču.
Samo misli vreve.
Um luta
Kudikamo
Ni vamo ni tamo.

Sve dok nečuh zoru kako sviče.

Na posljetku, iscrpljen...
Svatih da samo sam rob svoje sjene.
I utonuh u san
Ružan san.

CRVENI SKAFANDER

K'onov
Crveni skafander iz
Crvenog Krsta.
Ne puca.
Pao je
snijeg i
lete grudve.
Poderane rukavice i
radost.
Pa poderan
dan.
Jedna u vrh
zgrade.
Mamac.
K'o u lovu.
Svi bježe
kući.
Onda dvije
Ispred dva
haustora.
Da niko
nigdje
ne stigne.
On se inati.
Noge i skafander su
ostali
u snijegu.
Moždaćejoš jedna?
Puže u zaklon i

krv
k'ografit
u snijegu.

Ni skafander,
Ni noge
Neće više nikud.

ZABORAVLJENI KIŠOBRAN

Noćas neću doći kući.

Računi će ostati
neplaćeni i
zaboravljeni kišobran
još dugo će se
sušiti u kafani.

Bude to.

Da padne prvi snijeg i
da se neko
ne vrati kući.

Neka te to nimalo
Ne čudi i ne rastužuje.

Toliko puta sam se
vratio.

Uvijek rano ujutro

I bez kišobrana.

Ljutila bi se,

Ponekad plakala

I kuhala kafu,

da se otriježnim.

Noćas neću doći.

Prvi tramvaj će

Obići krug bez mene,

Snijeg će se otopiti

I kafu ćeš piti

sama.

U kafani ću ostaviti

Prevelik bakšiš i kišobran,

Negdje usput

Zamirisaće pečeno kestenje i

Ostaću zagrljen s nekom vrbom.

Neka te to nimalo

Ne čudi i ne rastužuje.

Bude to.

Da padne prvi snijeg

i da računi ostanu

neplaćeni.

K'o MAJAKOVSKI

Rasporiću Svijet.

Po dijagonali.

Do Aljaske.

K'o Majakovski.

Od muke.

Iz objesti.

Zato što imam nož i što mi se hoće.

Zato što je nestalo vina. Zato što je pukla žica.

Zato što niko nije odsvir'o

"Очичерные ".

Rasporiću Svijet.

K'o Majakovski.

Zato što Hudson nije Neva.

Zato što nemam gdje sakriti svoj zvek.

Zato što nema ni Marije ni Ljilje,

Da kasne ili se udaju.

Samo gomila koja povraća na

Coney Islandu.

I nju ću rasporeti.

JESENJA

(Irmi)

Brda je obojio

vinjak i

lišće rominja po

peronu.

Voz miriše na

prepečenicu i

nove knjige.

I kasni.

Samo se još

brucošima

žuri.

Karte u jednom pravcu i

Tegle ajvara.

Nikad neće biti

Tako gladni.

I nikad neće

Tako dobro

Kriti strah.

Neko pjeva.

Ostavljaj križaljku

neriješenu i

skroz situ.

Više se nikad

Neću bojati

Oktobra.

USPAVANKA

Spavaj.

Grijanje radi,

plata je redovna

i on se ne kurva

i ne pije.

Dižete kredit,

Tražite stan

I na dijete si,

Zbog vjenčanice.

Neka je sa srećom!

Neka.Spavaj.
Popiću za oboje.
Znaš mene.
Uvijek sam slavio
Tuđe praznike.
Pjesnik. Klaun.
Prokleti, ludi, jebeni...
Svakakav.
Ali kad se Magla
k'opivska pjena
slegne,
ostaje samo to.
Pjesnik.

Zato spavaj.
Ne brini.
Ostajem Bogart.
Bourbon, Lucky strike i
Kojekakve za šankom.
Sjećaš se?
I tebe sam tako upozn'o.
Here's looking at you kid...

Armin Huseinović

Rođen sam 01.09.1982.godine u Sarajevu gdje završavam osnovnu školu i gimnaziju.

Trenutno sam apsolvent na Odsjeku za bosanski jezik i književnosti naroda BiH na Filozofskom fakultetu u Sarajevu.

Objavljivao sam u "Rukopisima 33", "Svesci", "Znaku", "Izvorniku IV"

Književnog kluba 21, Zborniku Književnog kluba Mika Antić itd.

Također sam učestvovao sa svojom poezijom i na beogradskim Aprilskim susretima, Sarajevskim jutrima poezije i mnogim drugim manifestacijama. Između ostalog, dobitnik sam i druge nagrade na Prvom pjesničkom kursu Književnog kluba 21".

Damir Nedić

U DŽEPOVIMA OPET SAMO NEKO ĐUBRE

Oni kažu da ne mogu zvati mamu, da nje više nema. Svašta oni još kažu. Ja ih kao slušam i klimam glavom ali im uopšte ne verujem, kao što se ne veruje vestima a ipak se slušaju. Mama možda još uvek ne dolazi samo zato što je ljuta na mene zbog one jedinice iz engleskog. Da, tada se ona mnogo naljutila na mene, još uvek mi taj dan odzvanja u potiljku. Bio je to divan sunčan dan, crveni autobus nije išao do moje kuće, već je od poslednje stanice trebalo prepešačiti još tri kilometara. To mi nikada nije predstavljalo problem pošto je desetak nas pešačilo uz zveket koraka, smeha i đačkih torbi. Često smo tada zajedno krali jabuke u dvorištima kraj puta kojim smo prolazili. Meni nije bilo toliko do jabuka koliko do preskakanja ograda, vriske i jurnjave.

Tog dana sam u školu otišao sa milionima, a vraćao se bez ijednog dinara, sve sam potrošio u toku velikog odmora na par Šok-žvaka.

Čim sam kročio u kuću bacio sam ranac sa leđa u desni ćošak sobe, to je bio moj ćošak, i počeo sam da se igram klikerima. Porculanci, budže, šarenci... Zakotrljali su se po tepihu. Tako različiti a tako jednaki. U sobi je negde na sredini starog poderanog tepiha bila rupa u koju su klikeri trčali oznojeni mojim napetim trudom da ih dovedem do pobeđe, koja nije donosila ništa drugo do zadovoljstva. A kao da išta više od toga i postoji.

Ali nedugo zatim stigli su mi roditelji sa posla i osmeh mi je nestao sa lica.

Majka me je umorno pitala kako je bilo u školi a ja sam samo promućao uplašeno da sam dobio jedinicu iz engleskog.

I odmah krete vika. Klikere mi baciše kroz prozor. Čutao sam i gledao suznim očima praznu rupu u tepihu i nisam smeo da im kažem kako ja nisam kriv, već oni. Kako da im kažem da sam jedinicu dobio zato što je trebalo na Engleskom nabrojati sobe koje imamo u kući. Ja sam znao kako se kaže koja soba na Engleskom jeziku, ali nisam mogao da lažem profesorku kako sve to imam (danas znam da je uvek bolje lagati nego govoriti istinu, ali onda to nisam znao). Zato sam jedinu sobu u kući morao nekako imenovati, rekao sam living room, i začutao. Ona mi je dala jedinicu, ne shvatajući da je već nabrojao sve sobe. Otac mi je lupao šamare a majka pogrдна imena. Samo sam stegao usne i ćutao. Da sam tad nešto rekao bilo bi gore, zato sam ćutao.

Mislim da je mama još ljuta zbog toga, ili zbog nečeg drugog, ona je uvek nalazila razlog da bude ljuta i da više. Ona ima ogromna usta koja su baš kao stvorena za vikanje, kao što tata ima velike ruke stvorene za udaranje. Ja sam se uvek plašio te vike i udaraca i mislio sam da su mama i tata neustrašivi i da tako mogu sa svima sve dok jednog dana, sve dok jednog dana, sve dok jednog dana... Da, jednog dana se od detonacije zatresla kuća i pukao najlon na prozoru, deda je pao sa crvene stolice, tata je bacio cebe preko mene a mama uplašeno vrisnula. I onda, onda, ne znam šta je onda bilo. Ali znam da je deda umro kroz par dana. I tako ostala je samo ta crvena stolica od celog dede. Ubrzo smo stolicu iskoristili za ogrev i zaboravili na dedu, ne baš skroz ali onako uglavnom da. Tatu su tada mučili prazni džepovi, mamu migrene i politička situacija u zemlji a mene jedna tršava bosanka Tanja.

Tanju sam upoznao u školskom dvorištu jednoga popodneva na velikom odmoru kada ju je učiteljica vukući je za kosu odvukla kod direktora. Njeni su negde u to vreme došli iz Bosne i ona je krenula u moju školu, imala je tršavu kosu, iks noge i sićušne oči. Bila je vrlo ćutljiva i nije imala drugare, slično kao i ja ali na potpuno drugi način. Ja sam bar imao drugare koji su me zadirkivali i lupali me po glavi ali njoj niko nije smeo da priđe zato što bi pretukla svakoga ko bi to pokušao. Zvali su je Muški, ali krišom iako je ona to verovatno čula ali se nije obazirala, ja mislim da je njoj taj nadimak tada čak i prijao kao i to što je se svi plaše. Tog dana je negde našla neki nož i sa njim je u školskom dvorištu počela da ljušti koru sa jednog drveta, ubrzo je učiteljica pritrčala i upitala šta to radi, da bi joj Tanja odgovorila da vrši etničko čišćenje. Učiteljica joj je oduzela nož, uhvatila za kosu i odvukla kod direktora. Posle nekoliko meseci Tanja više nije dolazila u školu a da niko nije znao zašto a nikoga to posebno nije ni zanimalo osim možda mene, ali i mene samo prvih nekoliko dana pošto sam je ubrzo i ja potpuno zaboravio, baš kao i dedu, baš kao i drvenu stolicu, baš kao većinu stvari i ljudi u raznim skrivenim džepovima sećanja.

Malo pre nego što su Tanju izbacili iz škole stavili su je da sedi sa mnom u klupi. U to vreme na časovima su se najviše igrali ciganski šah i iks-oks. Ja i ona smo takođe igrali iks-oks ali bez reči i za razliku od ostalih nismo koristili papir i olovku vec smo iglom šestara crtali po klupi, to je bila njena ideja jer je rekla da na taj način ne mogu gumicom ili cepanjem papira povući već načinjeni potez. Tako nas je jednom dok smo grebali iglom šestara po klupi, Bojan prijavio nastavnici i ona mu je iglu od šestara zarila u leđa, srećom da je tih dana bilo hladno a u učionici nije bilo grejanja pa smo nosili džempere i jakne na času pa je od šestara nastala samo mala ogrebotina kod tužibabe Bojana, ali je Tanja zbog toga dobila

smanjenje ocene iz vladanja. Tada su je terali da mu se izvini ali je ona to odbila uz reči da je on prvi počeo, da je tužibaba i da neće da se izvini pošto je branila svoju slobodu. Samo je to rekla i nije htela više ništa da kaže, već je samo ponosno držala glavu visoko. Luda bosanka, čuo se šapat i podsmeš u klupama iza nas, ali ona za ništa od toga nije marila. Nije da se ona nešto družila sa mnom ali je opet najviše vremena provela u klupi u kojoj sam sedeo i ja, pa sam par puta hteo i da pričam sa njom ali je ona to uporno odbijala. Jednom mi je samo prebacila kako je glupo što sam zaljubljen u tako glupu buržujku kao što je Ivana i ja sam tada hteo nešto da joj kažem ali je ona samo rekla da je ne smaram i okrenula mi leđa. Tako da mi u suštini skoro da nismo ni pričali. A opet mi je bilo nekako mnogo žao kada su je izbacili iz škole i kada nje više nije bilo da sedi u klupi sa mnom i da ćutimo i igramo iks-oks šestarima i da me onda ona pita ono njeno „Što imaš u džepu?“, a ja onda iz džepova vadim razne papiriće, sličice, gumice i mrtve bube. Ona bi ubrzo okrenula glavu na drugu stranu i promumljala „Nemaš ništa u džepovima, ni para ni bombona, nemaš ništa u džepovima, opet samo neko đubre.“ Nekako sam ja, i to tek kasnije kada su je izbacili iz škole, mislio kako mi je ona u stvari bila jedini pravi prijatelj, najbolji prijatelj u toj užasnoj ustanovi, u svakoj užasnoj ustanovi. A možda sam ja sve to samo zamišljao, možda mi ona nije bila ništa, možda je i to bila mašta, možda je to zbog toga što jedino tako život miriše, tako sa tom maštom, da, tako mi je jednom rekao moj pokojni komšija i mislim da je bio u pravu kada mi je zagledan u daljinu rekao da sve smrdi i da samo mašta miriše. Kao onda kada su odveli tatu i više nije bio moćan, kao kad su odveli Slobu pa je bio jadan, kao kad je majka povila glavu, kao što se pada, da pada se to nije problem ali je problem kada nešto čemu se diviš što ne može da padne po tvom mišljenju, kao mama, pa padne i onda kao nastavnik filozofije kada je pao i odveli su ga neki ljudi i onda, onda valjda shvatiš da svako može da padne, pa čak i avion, i taj neki bog i onda znaš da se samo prave važni, da se prave da ne mogu da padnu a mogu, kao mama onog dana. Od dana sa mamom i džipom ne dozvoljavam da me teraju da se izvinjavam, neću da se izvinjavam onima koji mogu da padnu, a svi mogu da padnu i svi će da padnu, pa i vi ćete da padnete, da baš kao mama, baš kao onaj avion sa Ivanom što je pao, možda nije odmah ali jednom jeste, sigurno jeste čim se nije više nikada javila.

Ja i dan danas nemam ništa u džepovima, opet samo neko đubre, kao onda u školi, kao onda na prvom sastanku, kao onda kada je mama sa onim čovekom ulazila u džip, kao juče u pekari kada sam mirisao sveža peciva i posmatrao ljude kako ga žvaću sa uživanjem.

Damir Nedić rođen je 1984. godine u Kragujevcu. Piše pjesme i priče. Od 2007. godine prisutan u ex-YU periodici, kako u štampanim tako i u elektronskim formatima. U ediciji „Prvenac“ SKC Kragujevac 2009. godine objavio je zbirku pesama „UGRIZI“.

Autor i učesnik nekoliko performansa i predstava. Prevođen na Italijanski, Poljski i Španski. Jedan je od urednika almanaha (u kome je zastupljeno preko šezdeset autora iz Srbije, Hrvatske i BIH) „BUNDOLO OFFLINE 3“, koji je izdao SKC Kragujevac 2012. godine.

Zbirku pjesama „NEŠTO SI ZABORAVIO“ objavio je u oktobru 2012. godine i ona je već 3. novembra proglašena za knjigu dana Narodne biblioteke Srbije. Režirao je predstavu „Ljudi iz struke“ 2014. godine u Akademskom pozorištu SKC-a u Kragujevcu.

KRILA LJUBAVI

Napisaću riječi na krilima ptica
prati njihov let.
Usne znaju riječi ljubavi
na svim jezicima svijeta.
Ni oči, ni ruke
samo usne.
Ta neizmijerna želja
za novim još neizgovorenim.

Ptice lete visoko
zagledaj se možda ih nećeš vidjeti.
Trag na nebu blijedi sa kišom.
Kapljice brišu riječi
al ništa ne može utišati usne
one govore i kad oči ćute.

ZEMLJA

Zemlja je ponudila utjehu,
a zauzvrat upila suze.
Njene široke ruke
obgrlile su tvoje strahove.
Razliježu se njenom utrobom.
jauci uplakanih duša.
Zemlja pamti, zemlja diše
sve tvoje nesreće istrajno ćuti.
Zemlja je danas vlažna,
trava ugažena na mjestu
gdje ti je utjeha pružena.

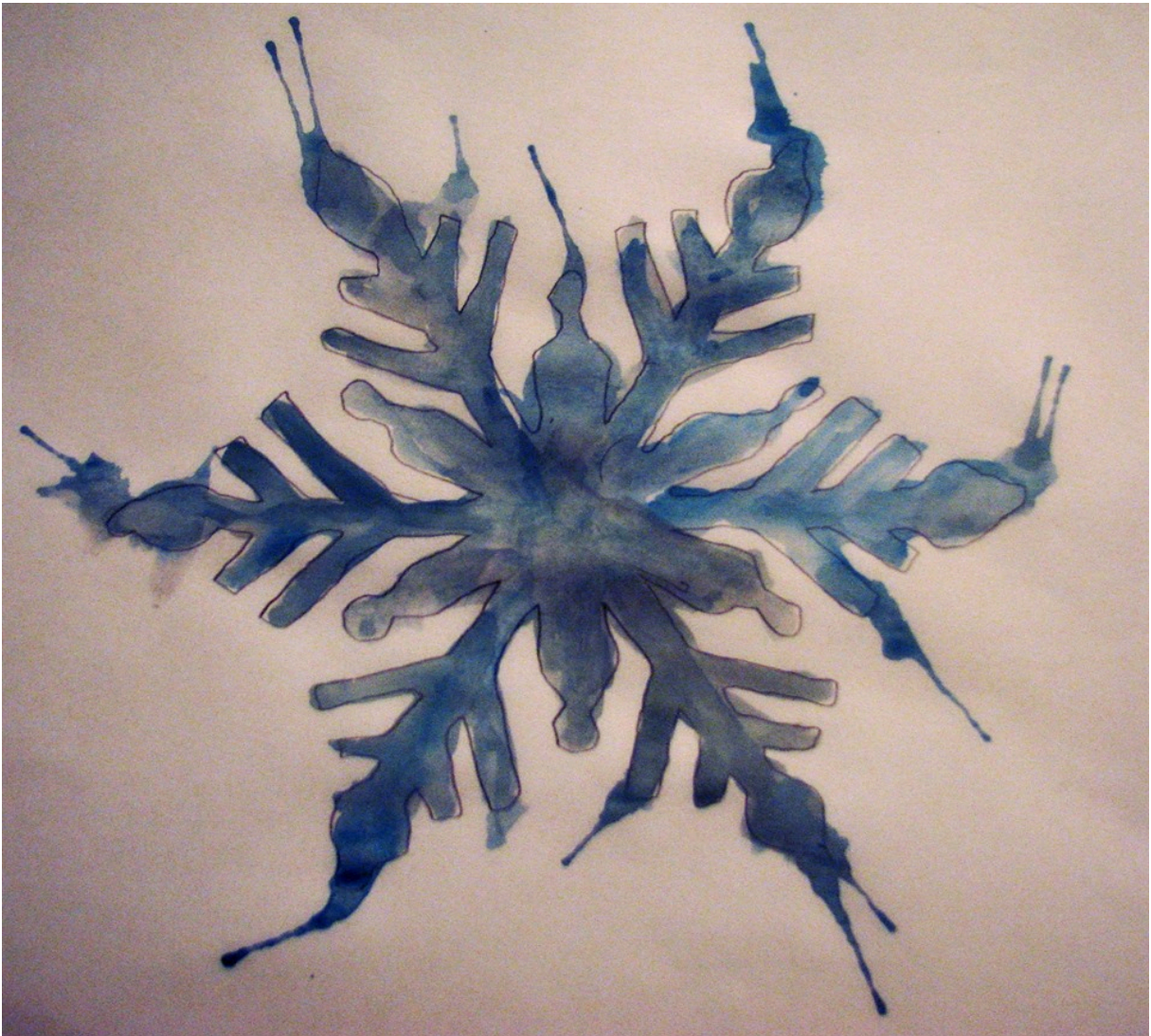
VIR BESKRAJA

Sa pahuljama padaju suze
nesrećnih ljubavnika
slomljenih trepavica oni plaču
svu sreću gumicom brišu
jer umjesto snijega pada tuga.

Okovani ne mičemo se
rukama uronjenih u tugu
tumaramo tundrama i tajgama.

Na zaleđenom jezeru
gledamo u dubinu
sa nama ribe plaču.

Suza klizi niz lice
pada u vir beskraja
ljubavni jad se podrazumijeva.

GENERAL LJUBAVI

Ulašti svoje epolete
i stavi ih na čelo
ponosno ih istakni
kao svoje mane.
Stavi ih u inbox
osobina
da ih vide znane i neznane.

Uglancaj vojničke čizme
udari petom o petu
kreni hrabro u juriš
na ljubavi nove
jer na tvom čelu
ima mjesta za još jednu epoletu.

IZNAD KRAJOLIKA

Čekaj me noćas ja doći neću
u pokislom poljima tražim sreću
tumaram bespućima širina
uz svjetlost svjeća.

Čekaj me noćas sutra će biti kasno
iznad krajolika pratim let paunova
ako oni uopšte lete
njihovo perje prelama sunce.

Čekaj me noćas,
čekali su me mnogi
u zalasku sunca vidim ti oči.
Tminu sam prihvatila kao neminovnost
do sledećeg leta pauna.

Čekaj me noćas, u čekanju tražim spas
svjetlost je moja luka
jer se nada rađa u svakom izlasku sunca.

Zovem se **Dragana Latinová** rođena sam 02.02.1989. u Bosanskom Petrovcu, gradu Skendera Kulenovića i Ahmeta Hromadžića. Iako vijećiti zaljubljenik u pisanu riječ, svoje radove do sada nisam objavljivala. Studiram pravo mada tu ne pronalazim inspiraciju za pisanje pjesama. Omiljeni pjesnici su mi Desanka Maksimović i Pablo Neruda.

I

Sjedili su u lijepom i otmjenom restoranu
njih dvoje i njihove prljave misli.
Glumili su normalne
ugledne građane.
Vrijedan suprug i moralna supruga.
U zanosu svojih laži naručuju samo krompiriće.
Štede za sina koji ide
na fakultet.
On plaća večeru, otvara joj
vrata od auta, unosi je u kuću preko praga.
Mrtvu, krvavu, iskasapljenu
penzionisanu prostitutku.
Prokleta bila, podarila mu sina narkomana.
U 2 ujutro, zakopava je u cvijeće
koje je kurva uzgajala
dvadeset godina.
Bašta je procvjetala
kao nikad dotad.

MUŠKARAC

Zaljubila se u statuu,
hladnu I nepomičnu.
Kaže da uživa u njegovim
neizgovorenim riječima.
On je pažljivo sluša.
On nije kao drugi muškarci.
Zaljubila se u njega,
hladnog I lijepog.
Kaže da je nikada nije osuđivao.
On nije kao drugi muškarci.
Zaljubila se u njegove lijepo isklesane,
nježne muške ruke.
Kaže da obožava njegove dodire,
ima slabu cirkulaciju.
On nije kao drugi muškarci.

Zaljubila se u njegovu vječnu
mladost.

Kaže s njim je I ona mlada.
On nije kao drugi muškarci.
On je hladan I nema mozga.
Srećo, on je ipak muškarac.

MAJKO

Mamice,
o čemu razmišljaš kada ostaneš sama?
Da li smo slične ti I ja,
da li imaš neku mračnu tajnu?
Misliš li na muškarce, u kojem omjeru?
Da li brineš o stvarima za koje ne znam,
da li ću ikada znati?
Majko majko, šta radiš kada ostaneš sama?
Da li hodaš naga, golog I veličanstvenog tijela?
Naga, dok ti misli lete po sobi
I ti ih sve jasno vidiš
dodiruješ, grliš I ljubiš.
Da li si tada svoja? Ili si tuđa?
Uzmi jednu misao, uzmi I otvori je
Izvadi srce iz nje I pogledaj ga u oči
Suoči se s njim, sa svima njima
Ono je dio tebe, ono pripada tebi,
ali ne zaboravi da I ti pripadaš njemu.
Majko, upoznaj me sa sobom,
sa polovinom tebe koju ne poznajem.
Budi naga preda mnom,
tako da I ja vidim tvoje misli
Obećavam ti da ih neću dirati.
Ne treba da me se stidiš.
Svi smo mi ljudi, I sve je to ljudski,
više sam griješila nego ti.
Nemoj da me se stidiš majko,
ja tebe trebam da se stidim.

MLADOST

Jednog jutra je ustala prije mene
Iskrala se iz kreveta,
istuširala se I obukla čarape.
Čula sam je kako lupa
tražeći kremu za podmlađivanje.
Ustala sam i ja, pitala je kuda ide
Rekla je da je njeno vrijeme prošlo
da mora ići dalje,
ali je uzela par suvenira
iz ormara.

Kaže Živko će biti ovdje svakog trenutka
nije dobro da se sudare.
Usljedio je trenutak tišine.
Otvorile smo flašu jeftinog vina
Nazdravljale Živku I
vremenu koje ću s njim provesti.
Ujutro sam se probudila
sama, krvavih ruku
Ubila sam Mlađu,
a Živko se pakosno smiješio
držeći kofer u jednoj
I njenu glavu u drugoj
ruci.

II

Drugačije oči drugačije me vide.
Pišući i šaljući pisma, bila sam ime
sa zadnje strane.
Možda nekada izdam knjigu
I suprotno tome
moje ime bude na naslovnici.
Sestri sam uzor.
Vidi me kao djevojku
spremnu da se igra s njom
raznih gluposti.
ONA me vidi kao utjehu,
posljednji trzaj hladne glave.
Sve sam to ja, rasparčana
u milion djelića.
Svaki par očiju vidi jedan djelić
svako u meni traži sebe.
Samo ti nikada nisi vidio mene
Vidio si masku na mom licu
koju si sam navukao
silom,
koju si uporno pokušavao promijeniti,
bez da ti je palo na pamet da
je skineš s mog umornog
I uplakanog lica.
Od svoje predstave mene, mene
nikada nisi ni upoznao.
Likove si sam izmišljao, od mojih poznanika
do slučajnih prolaznika koje sam očešala
pogledom.
Tebi sam bila sve ono što
nisam,
I nisam ono što jesam.
Tebi sam ništa,
a željela sam da budem sve.

Džejna Hasić

Rođena sam (26.09.1995.) i odrasla u Zenici, završila sam OŠ "Skender Kulenović" uporedo sa muzičkom školom, zatim sam završila Srednju muzičku školu u Zenici, instrumentalni odsjek za gitaru. Trenutno sam student na odsjeku kulturalni studij, prva godina, na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Zenici, ali i učenik Srednje muzičke škole na instrumentalnom odsjeku za kontrabas.

EVO NISAM

Evo nisam paranoik
ali to ne znači
da me ne prate.

Evo nisam ludak
ali to ne znači
da nisam lud za nečim i nekim.

Evo nisam šizofreniik
ali to ne znači
da ne čujem glasove u glavi.

Evo nisam ni patnik
ali to ne znači
da ne patim zbog nečega.

Evo nisam ni psihopata
ali to ne znači
da nisam opsjednut.

Evo ni lopov nisam
ali to ne znači
da ne kradem, možda.

Evo nisam ni muzičar
ali to ne znači
da ne sviram gitaru.

Evo,
evo nisam ništa
ali to ne znači
da sam nitko
i da ne postojim.

CRTICA IZ GRADA

K`o popišan hodaš ovim gradom
zabavljen tuđim a ne svojim jadom
svoj si ostavio negdje usput sa strane
kao jutarnju gozbu za gladne vrane.

Ogavna je svaka pređena ulica
zrak prepun je mrtvih klica
lagano padaju sve po nama
gubimo se u mračnim zonama.

Ne gleda nitko šta mu je u bašti
vire u druge i opletu po mašti
kao lišće s vjetrom raznose se priče
da li je mrtav bog ili samo Nietzsche.

Još gradom ovim sumanut hodaš
misliš lakše bi ti bilo da se prodaš
već zaboravio si na svoju muku
u vatru ti spremno stavljaš ruku.

MI

Prljave nam misli
prljavi obrazi
prljave i ruke,
a ljagu sa imena
vrijeme teško skida.

Zamagljena su stakla
zamagljena ogledala
zamagljene su i oči,
razbistrava samo istina
čak i kada meso otkida.

MLIJEČNI

Hodam ulicom
gledam u zalijepljene žvake
i lišće što se
sklonilo u stranu
kada je prolazio vjetar
da pošamara
na pola skinute grane.

Nebo je vedro
kao kristali trepere zvijezde
jedna od druge sjajnija je
na njihovom mliječnom putu
misli moje stopiraju
samo jednoj od njih.

Strah ubija
djecu u nama.

O NEKOJ SLOBODI

Da osjetiš na licu slobode dah
i da pobjegne bez traga strah,
skupi snage i isto toliko volje
i mnogo više od toga i bolje.

Iznad monotonije se izdigni
zтвори очи i gore glavu digni,
uz vjetar se popišaj na drvo
s osvitom dana to uradi prvo.

Goran Vrhunc. Rođen u Sarajevu 29. 11. 1982. godine. Diplomirao na Odsjeku za komparativnu književnost i bibliotekarstvo Filozofskog fakulteta u Sarajevu. Jedan je od osnivača neformalne pjesničke trupe „Diogenes Poetes trupa – Sarajevo 2010“ <http://diogenespoetestrupa.weebly.com>. Zamjenik je glavnog i odgovornog urednika Sabahudina Hadžialića u web i printanom magazinu „DIOGEN Pro Kultura magazin“ gdje piše kratke recenzije. Jedan je od glavnih urednika regionalnog zbornika poezije i proze književnog site-a www.bundolo.org, „Bundolo offline 02“ (2009) i „Bundolo offline 3“ (2012). Godinu dana je radio kao novinar i član uređivačkog kolegija omladinskog časopisa „Karika“. Bio asistent fotografije Zemiru Bajraktareviću na filmu Adisa Bakrača „Igraj do kraja“ i Davoru Pušiću na filmu Dubravka Bibanovića „Zaboravljena poslovice“. Radovi su mu je objavljeni u više printatnih i elektronskih izdanja, kao što su: Behar, Kado, Diogen, Poets for world

peace, Sarajevske sveske...itd . Dobitnik prve nagrade Sedmog međunarodnog festivala za decu, srednjoškolsku, studentsku omladinu do 30 godina "Duško Trifunović" 2013. godine

SPOZNAJA

Jednom sam bila malena
ja i moja mačka koja često ide za mnom
pa smo sjedile ispred vrata
ja sam ju mazila ispod vrata
kad su došla hitne pomoći kola
ne sjećam se najbolje
znam da sam zapomagala
jednom kad budem još veća nego sada
ja ću biti guvernerica centralne banke Bosne i Hercegovine
i tako kad stvari posložiš
zatvoriš vrata

BIJEDNA VODA S OKA

Rekla sam ogledalu jutros da nismo više zajednički veznik
dobila sam odgovor inkorporiran u bijednu vodu s oka
htjela sam objasniti kako sad baš super sam
sve je ostalo isto
sve je ostalo isto
osim što je nekad bijedna voda s oka bila tvoja zadaća
regulirao si ju platnom sa svog ramena
a sad se gledam u ogledalo
sve je ostalo ostalo isto
nemam platno s tvog ramena

PJESMA

Ne znam sastavljati tekstove, nisam manirna.
Nisam nikad znala gledati čovječanstvo kao kuglu
Čovjek je za mene čovjek
Spočitavali su mi to previše
Htjeli su me kulturizirati
Nisam manirna

NEKAD DOK PIŠEM

Nekad dok pišem imam osjećaj da ljudi okolo trebaju nosit gas maske
jednostavno toliko se osjeti miris uzurpiranosti koje im nudim
i tako se mi stalno svađamo
ja želim reći sve što mi ispada iz glave
a oni neće slušati, što ih briga
ja se brinem kako ću im sad baš pokazati
a oni neće da gledaju
nekad dok pišem samo imam taj osjećaj
koji ni on ne zna nadvladati
taj osjećaj koji njemu sam prvom objasnila
obične večeri u Hemingwayu
kad sam mu dala lozinku od fejsbuka
nekad dok pišem mislim i o njemu i o toj smiješnoj smiješnoj noći
kad smo hodali gradom standardno
osim što je sve bilo izvan standarda
nekad dok pišem pomislim kako su ljudi okrutni
i ne daju priliku da se družimo svi skupa
i kako se mrze neki Hrvati, neki Srbi, neki Bošnjaci
a ja jer nisam u toj vodi, ništa posebno
nemam gard, a kamoli nisam u rangu
nekih što pišu
jer oni kad pišu znaju objasniti
sve što govore i što misle
ja to ne znam napisati
pa me strah
posebno nekad dok pišem.

KRAJ

Kad pomisliš kako nekog nećeš više vidjeti
ojačaš, i oslabiš
ostali ste u dobrim odnosima
Ukazuješ na detalje - kiša je padala
opkolio si kamen travnjakom
ostali ste u dobrim odnosima
Ne želiš proturječiti, ne želiš varati
ostaješ, nadaš se
Znaš da je žica negdje puknula
hladno je u zimskim noćima
ostali ste u dobrim odnosima
Krećeš se kornjački s osmijehom
drhtiš, ne ideš
Kvragu, a ti si Petar stijena
nema vas više, ne postojite
ostali ste u dobrim odnosima.

Zovem se **Irena Vujica**. Imam 24 godine i živim u Kiseljaku. Apsolvent sam Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, smjer Računovodstvo i financije. Trenutno pišem magistarski rad, a u slobodno vrijeme bavim se pisanjem.

KANADA JE DALEKO

Stojim sa strane, gledam u pod
čujem tvoj pripititi glas
ne čuješ, ne vidiš, ne želiš da znaš
mobitelom ignorišeš
ne obazireš se , previsoko za nas.
Naručujem duplo,troduplo drsko
trusim žestoko, oj ti lopato djevojko
pare ne dam
i opasno te gledam!

DRVA

Zadnjih noći ne uspijevam zaspati. Muče me strašne misli o egzistenciji. Toliko godina imam. Tridesete su samo prohujale, a na obzoru čekaju starost, nemoć, pad. Uzaludnost. Tek jutro donosi san i isključenje. Cigarete, filmovi, kratkoročne senzacije. Nasnimljeni smijeh.

Majka mi ulazi u sobu i poručuje:

- Danas poslije četiri sata popodne dolaze drva. Budi doma.

Vani je bura i hladnoća. Baš kod drvarnica je propuh.

- Pa šta baš danas?

- Danas, da.

Silazim u dvorište, navlačim rukavice, pogled na hrpetinu drva obeshrabruje. Otključavam drvarnicu. Palim cigaretu da skupim hrabrosti započeti Sizifov posao. Svaki novi dim bliži je stvarnosti. Krećem, počinjem.

Trpam u kantu te velike cjepanice i bacam ih na kraj drvarnice. Nakon sata skoro odustajem.

Gomila se čini netaknuta. Udvoje bi bilo toliko lakše i brže. Žalim za prijateljem koji bi mi pomogao. Žalim za karijolom, jedan kotač riješio bi situaciju. Ponovo pušim i odmaram.

Četvrtina, trećina, polovina, više od pola, još trećina i ubrzo još samo par cjepanica i kraj.

Gotov je prvi dio. Još slaganje, a mrak je skoro i hladno je.

Zašto sam toliko lijen? Što je uopće lijenost? Fizički nisam lijen, volim sport, seks, napor u kojem imam kontrolu i imaginaciju. Psiha je posrijedi, uvijek prokleti mozak.

Bacam se na slaganje drva. U drvarnici je suho i toplije, ali mrak je i u tome vidim spas.

Nema smisla dalje slagati, jutro je pametnije od večeri. Čujem korake, stara dolazi s lampom!

Razočaranje je ogromno, rad se nastavlja. Zašto nisam rođen u džungli da s braćom lovim

veprove? Cjepanica mi ispada ravno na nogu. Nesreća na radu. Nisam rođen za ratara ili sakupljača. Trebam lov ili rat. Linija drva opasno se naginje, riskiram da se sve sruši. Zadnji red i gotovo. Zaključavam drvarnicu i penjem se u stan, drva su na sigurnom, puna 4 metra. Perem ruke. Majčin glas.

- Zašto nisi donio kantu drva gore kad si već slagao? Bolje idi odmah i donesi pa ćeš jesti - odlazi u kuhinju gdje se prži meso za radnika.

Idem, u zelenju kiša kapa...

4 ZIDA

Budim se ujutro
frka od dana koji kreće i
ne jebe da li sam spreman za njega...
4 zida,
pod i plafon,,,

Riječki alter pjesnik i punk filozof **Izet Medošević** osebujna je pojava na riječkoj urbanoj kulturnoj sceni. Žonglirajući na rubu, s jedne strane oficijalnog spisateljskog mainstreama (pripadnik Rilita, sponzoriran od gradske uprave za kulturu za svoj pjesnički prvijenac "Genij usmljenog čovjeka") te s druge strane uronjen u punk rock art underground, u kojem uživa već pomalo legendarni status (njegova knjiga poezije u nekim je krugovima prozvana punkerskom biblijom). U kriznom životnom razdoblju zbog zdrastvenih razloga i morskog zraka dobrovoljno se oporavljao u jednom elitnom sanatorijumu, što se može isčitati u pojedinim pjesmama. Kao frontman nekadašnjeg kultnog benda Avlijaneri te gitarista super talentirane ali nažalost rasformirane hc skupine O.Š.Sulud III, čija je pjesma " Droga u meni" vremenom postala neizostavni underground hit većine riječkih radijskih i klupskih dj -a, zabavljao se s mnoštvom pametnih, finih te sigurno ponajljepših gradskih djeva raznih generacija, kojima je ostao u lijepom i prijateljskom sjećanju, ponajviše gentelmanskim ponašanjem i diskrecijom u trenucima boli neizbježnih ristanaka. Smatrajući umjetnost kao poziv već od najranije dobi, Izet se aktivno posvećuje

komponiranju i pisanju rock and roll tekstova i glazbe, koje u zadnjih nekoliko mjeseci kombinira s čitanjem tkz. " klasične poezije". Objavljivao je u Rivalu, Poeziji, Radio Gornji Grad, Večernjem listu, Novom listu, Književnoj Rijeci, Književnosti uživo itd.. Čita samostalno po gradovima širom Hrvatske, ponekad uz pratnju gitarskog riffa a ponekad u društvu "Južnjačke utjehe". Otvoren za suradnju sa svakim iole inteligentnim časopisom ili kolegom bez obzira ne zemlju podrijetla. Nije nagrađivan..

I

U tvornici snova
proizvodnja je stala
mašina za radost
tkati je prestala.
Dugme za sreću
zaglavljeno cvili,
ventile za smijeh
pauci mraka su prekrili.
Akumulator milosrđa
pušta crnu tvar,
na napuklom ekranu mira
očigledan je kvar.

U tom ludilo općem
vlasnik tvornice stoji sam
i hvata se za čupavu glavu
dok pod kotlom nade
gasi se i posljednji plam.
Shvatio je tad, u mraku
da sve dobro sad je tek prah
pa odluči da otvori postrojenje novo
koje, zamislite, nazva „Strah“.

II

Kad spomenu da smijem se tmurno
zvukom k'o ranjeni gavran kad grakne
kad spomenu da mi je u oku nokturno
ne daj da te to pomakne.

Kad spomenu ti da u sumrak kapljem
srcem na hrđav nož nabijenim
kad spomenu da lomim se pod olovnim sápljem
uzvrati osmijehom usiljenim.

Kad spomenu ti da grizem grbave prste
kad ukrste se samoća strah i bol
kad spomenu da ljudi se nadamnom krste
ti samo spram vjetra okreni svoj jarbol.

Tek kad se sretnemo u jednom dobu kasnom
izbljijedjeli već kao i sako sad tako ti stran
kad kažem ti iznenada te već isprazne riječi
tad oživi san u sebi izvrištan.

III

Uzeo bih tvoju plišanu kosu
i ispleo njome čvor za san
uz miris ruzmarina i kapi mora
završio bih s tobom još jedan dan.

Počeo bih tvojim obrisom tijela
još jedno jutro hrapave zime
jer glas tvoj će maglu da tjera
kad ti na usni zaigra moje ime.

Prelomio bih jedno užeglo podne
treptajem oka na nebo što liči
ruke vezane a tako slobodne
s nadom da suton će prekasno stići.

I s tobom bih svugdje
i sve bih s tobom
nosio dva-tri svijeta na glavi.
Dok plovimo daleko pletenim brodom
još jednu sreću k'o prtljag nam stavi.

IV

Dok sinapsa puca,
a obamrlost udova
i otupjelost živaca
ne dozvoljavaju da se pomaknem,
gledam kako mi život curi kroz prste
kao pijesak koji zagrabiš šakom,
kao voda koju pokupiš u dlan.

I u tom momentu
padam kroz rupu van sreće,
ulijećem u dimenziju strave
i mračnih hodnika.

Tu sam sporedni glupi lik
u mrskom mi horor filmu.
Glupi lik koji je morao preživjeti...

V

Osmijeh krvavih usana
u mraku stoji i pamti
s mirisom crnih maslina
noć se polako zlati.

Uzmimo mesa od kosti
stegnimo bolesni krik
zavrištimo noćnu sonatu
uz posljednji krvav urlik.

Prkosi zori mračnoj
dok puza s istoka tiho
dok milujes maglovitu noć
samotnim, drhtavim stihom.

I suncu krvavih zuba
kad te pogleda s podsmijehom jasnim
uzvratu oholo tada
ogłosi se krikom užasnim.

Iščupaj mu srce žarko
nek svjetlo odnese nam nadu
nek zauvijek vlada noć
u tebi, u ovom gradu.

I uzmi mraka još komad
nek noć te nosi na krilu strašnom
lutaj k'o sablasni nomad
dok letiš znojan u ludilu krasnom.

Letjet ćeš tako još malo
dok truliš u naponu strasti
još malo i vrijeme je stalo
još malo i ti ćeš pasti.

Kad padneš nek zemlja te guta
ne bori se, s osmijehom lezi
znaj na kraju si puta
bez svjetla jer nema ga više
i posljednji prkosni urlik, dok se stvaraš u prah
čuje se glasno- tiše i tiše...

Kenan Beganović rođen 17.11.1992. u Zenici. Trenutno je student druge godine Mašinskog fakulteta, također, u Zenici. Bio je član dječije Omladinsko-lutkarske scene pri Bosanskom Narodnom Pozorištu u Zenici gdje je igrao u dvije predstave, a kasnije postao član Dramskog studija "Imagin on" u kojem do sada iza sebe ima dvije predstave. Jedna od njegovih pjesama osvojila je prvo mjesto i put u Berlin.

JABUKA

Sjediti u mraku
i posmatrati..
upijati svaku crtu tvoga lica...
Očima sagraditi most
između svjetova
koji se nikad ne dodirnuše...
Tek susret-dva..
Ovlaš bačen pogled
jedno "zdravo,ja sam.."
i neizbježno odveć kurtoazno
"drago mi je da smo se upoznali"...
A upoznavanje tek počelo...
U jednoj augustovskoj noći
punoj mjesečine...
Sa hroničnim nedostatkom zvijezda
i plina u mom upaljaču...

Pa ipak..ne žudih toliko za
duhanskim đav'lom
koliko za zagrljajem tek upoznatog
bicé koje znam od ranije...

PeMzija

Sjedio je i nijemo gledao zid koji je davno izgubio svoju početnu boju. Trenutak koji je doživljavao na različite načine je oduzimao dah. Mučnina, bol, vrtoglavica... Sve se izmješalo kao recept za neko loše jelo. Nije mu baš prijalo. Eto, već je davno prošao prvi u mjesecu, a njega još nema. Ne zvoni. A kažu da obično zvoni dva puta. Jok! Nije vala niti jednom dotaknuo zvonice pored kojeg je bilo njegovo ime i prezime u toj staroj oronuloj kući. A on sjedi i gleda nježno posljednju kutiju cigara koju mu je donio njegov komšija Miro. U kutiji još tri cigare. A Avdo bi da zapali više nego išta. Možda je bolje da ih ostavi za sutra ujutro, da ima uz onu tanku kafu kojom krati penzionerske dane u ovoj ukletoj kotlini. I na kraju ne izdržava, nego uzima cigaru i pali je bijesno, ljuto a u isto vrijeme sa mnogo ljubavi i tuge koja mu razdire pluća skupa sa nikotinom. Neke "fuš" cigare, a tako dobre. Uzet će dim-dva, pa će je ugasiti i nastaviti nekad kasnije kad mu opet "prahne" da zapali. Konačno, nakon skoro 20 dana iščekivanja zvonice!!! A već je razmišljao o naslovima u novinama gdje su ga našli mrtvog u kući i obavezan onaj dio u dnevnim novinama "stradali nije imao bližnjih...". Ali eto, konačno je došao gospodin poštar. Znao je da je on, bio je siguran. Samo je on zvonio na to zvono, i uglavnom nosio skupa penziju i račune.

"Zdravo, kako ste čika Avdo", prozborio je mladi poštar. Znaju se njih dvojica, zna mu Avdo i roditelje.

"Evo penzionerski, malo živim, malo životarim.. najviše preživljavam...", osmijehnuo se Avdo zamišljajući kutije i kutije sarajevske Drine i sebe među njima, a onda je usput pitao: "Kako si ti sine, kako su tvoji?"

"Dobro je sve kući, fala Bogu.. mati je ovih dana nešto prehladena, a stari.. igra šaha sa onim svojim kod Sime u kafani. Dobro mu ide, pa mu plaćaju vazda kafe.. Odete li vi tamo?" upitao ga je poštar i usput mu dodavao koverta koje su ga sljedovale svaki mjesec.

"Ma jok ja.. ja sam na relaciji kuća-prodavnica, a šaha ne znam igrati, još na minimalcu, pa ne ide da sjedim u kafani i pijem vodu.. hehehe. Idem sada u kuću, stavio sam vodu za kafu, pa se vidimo, što prije, nadam se...", brzinski se Avdo riješio poštara i uletio je nazad u kuću. Jedva je čekao da vidi prihod, pa rashod.

Sjeo je na kauč i grozničavo otvarao svežanj koverti koji je dobio. Mrmljao je kroz zube šta i kako. Mjesečne režije su mu uglavnom bile iste, marka manje-više. Struja, voda i pretplata za TV i telefonski broj. Potrošeno impulsa nula. Plaćao je pretplatu za telefon nadajući se da će ga neko nazvati nekad, ali eto, već tri godine nije zazvonio telefon. Nekada je zvonio za 1.maj, Bajrame, Novu Godinu, za rođendan sa danom ili dva kašnjenja. Onda je urijedilo, pa uskoro i prestalo. To ga je boljelo najviše. Jedne prilike, eto otprilike prije tri godine, zazvonio je telefon. Bio je u bašti ispred kuće i okopavao cvijeće koje je svake godine uporno sadio. A onda je začuo zvuk telefona. Bacio je motikicu kojom je okopavao cvijeće i kao munja utrčao u kuću u blatnjavim starim cokolama kojima je bilo pola vijeka.

"Halo, ko je. Jesi to ti Saro?", upitao je zadihano,

“Je li pri telefonu gospodin Zimić?”

“Da, ja sam, ko me treba?”, zbunjeno je odgovorio gospodin Zimić, nama poznat kao Avdo.

“Ja zovem iz firme Tele i imam ponudu za vas. Naime ovim putem Vam nudim...”

“Idi bona u pičku materinu! Jesi čula.. i ti i tvoja firma..”, uzbudjeno i zadihano je psovao Avdo.

“Oprostite, ali..”, pokušala je službenica da popravi situaciju, a Avdo je nastavio, “Marš bona i nemoj više da me zovete”, a onda je tresnuo slušalicu o aparat. Sjeo je i zaplakao te najteže muške suze. Nije bila Sara. Njegova miljenica u koju se kleo, s kojom već godinama ne priča. Koja ga je zvala da mu čestita praznike, rođendane, ali je on grubo odbio od sebe. Od tog posljednjeg razgovora prošlo je već dvije godine, pa službenica, pa još tri. Šuti telefon a Avdo ga povremeno gleda i odlučuje da će ga odjaviti, a onda opet se promrmlja: “Možda nazove...”.

Tako je i sada gledao u telefon. Digao je slušalicu i slušao to tupo “Tu tuuu..”. Boljelo ga je koliko god je to moguće, ta tišina, taj tupi zvuk bez boje.

“Eto ga, ovaj mjesec imamo trošiti 247 KM!”, tepao je Avdo telefonu. “Sreća pa ne jedem lijekove”, mislio je u sebi pokušavajući se sam sebi nasmijati. “Struja 33 KM, Voda-cener, telefon 15 KM pretplate...Ostane oko 190 KM.. Za uhar i toliko..”

Izašao je iz kuće, zalupio vratima i uputio se odmah prema pošti da uplati dugove koje je najviše volio odmah da riješi. Nakon toga, pravac prodavnica, kupio je brašno, šećer, kafu, za mjesec dana te malo jaja i cigare. Kod mesara je kupio teletinu sa žlapama i malo teleće jetre, a zatim se uputio kući sa stajom u đepu, koja mu je trebala biti slijedećih mesec dana. Računica je jasna-svaki dan 3 KM...

Kada je ušao u kuću sa tim kesama u rukama osjećao se svečano i pokušavao je da napravi od ničega nešto. Sreća pa mu je komšinica Andželka pokazala kako da pravi uštipke, pa nije morao da kupuje svaki dan hljeb. Sjedio je u kući, zapalio je cigaru i ponovno gledao u zid koji ga je opuštao. Primjetio je da je zid bogatiji za jednu novu pukotinu, a čošak je obogaćen za nove stanovnike, dva- tri pauka... a neki dan ih je uklonio... uklonio, nije imao srca da ih ubije, da ubije bilo kakvo živo biće..

Nakon cigare koju je ispušio halapljivo upalio je TV. Znao je-sada će da budu Vijesti. Preslušao je spikericu koja mu se činila više kao neka body bilderka sa svojim širokim ramenima i ustima od kojih se nisu mogle vidjeti uši kako treba... ili je to jednostavno bilo do njegovog TV-aparata koji je u ovih trideset i kusur godina izgubio postavke koje je imao kada ga je tek unio u kuću. Kada je odlazila, njegova Sara mu je obećala novi TV, ali...

Bila je jedna od onih kišnih nedjelja kada je vrijeme suviše loše da bi se izašlo vani, ali je u isto vrijeme Avdi pričinjalo gušt da bi spavao, tako da nije znao šta bi od sebe. Pet godina je od toga dana prošlo. Tada je telefon zvonio češće. Zvala ga raja, komšije i njegova Sara. Gledao je kroz prozor i slušao je kako kapi udaraju u oluk skladajući kompoziciju za njegove uši. Zazvonio je telefon.

“Dedo, kako si?”

“Saro..ššš..šta ima?”

“Evo vratila se sa predavanja, pa da te nazovem, da vidim kako si?”

“Dobro sam, Bogu hvala.. Kako si ti?”

“Dobro sam, nego htjela sam da ti kažem da ni ovaj raspust neću moći da dođem..”

A onda je u njemu nešto puklo.. Zar da ga i ona napusti.. Zar da i nju izgubi... izgubio je njenu majku, njenu nanu, izgubio je njenog oca kojeg je volio kao sina...

“A što Boga ti nećeš dolaziti?”

“Pa..”, Sara je pokušavala da nešto izmisli...

“Ništa PA, ima da dođeš, ja te čekam... već te godinu nisam vidjeo, a ti.. nezahvalnice jedna!!!”

tu,tu,tu,tu... prazna linija..

Bio je svjestan da je pre naglio, da mu nije trebalo ovo, da je Sara sada velika. Zvala ga je nekoliko puta poslije toga, ali njegova tvrdoglavost mu nije dopuštala ništa osim da joj spusti slušalicu.. pa je i ona prestala da se trudi...

“Tu tuuuu...”, opet je slušao taj zvuk koji je bolio i vrijeđao u ranu koja nikako da zaraste. A i kako bi, kada je to rak rana, na mjestu koje najviše boli. Rana od koje se umire. Izašao je vani, sjeo na klupu ispod jabuke koju je zasadio kada je napravljena kuća u kojoj je živio. Nije se dvoumio da li da zapali cigaru. Gledao je ispod jabuke, netremice, a s jabuke je spala jedna jabuka i pala tačno na taj komad zemlje u koji je gledao. Nije mogao da prestane da gleda u jabuku i povremeno uzima cigarski dim. A onda je počela da pada kiša, sitna, a potom i jaka. Prvi postljetni pljusci. Znao je da ce ubrzo i grmljavina, pa se povukao u kuću. Legao je i gledao TV nadajući se nečemu, ni sam ne znajući čemu...

Kolone su išle jedna za drugom tog proljetnog dana kada je sunce jače nego u pola augusta. Valjda jer se tijelo iz nagle bosanske zime, prvih hladnih dana proljeća aklimatizira na prva sunca koja mogu da potamne vratove kosača na ono malo ravnica što ih ima Bosna. Ruke svezane, dronjci na ljudima koji su išli jedan iza drugog u koloni po jedno. Nepregledne kolone raspoređene onako kako su ih prozivali u zgradi u kojoj su nekad počinjale prve ljubavi, simpatije, u zgradi gdje su se “patili” oko gramatike, Pitagorine teoreme, Napoleona, jugoslovenskih brda i planina, Najvećeg Sina, učenici. Učenike su početkom devedesetih zamjenili mučenici. Učenje je zamjenilo mučenje. Slike na zidovima koje su predstavljale talent učenika zamjenila je krv mučenih. Onih koji su mučeni zbog svih stvari koje se nisu učile u toj ustanovi. Zbog razlika koje nisu bile razlike i koje do prije nekoliko godina nisu ni spominjane. Zvono je zazvonilo.. graja.. jauci.. pucnjevi.. a onda grmljavina..

Avdo se probudio. Probudila ga je grmljavina. Opet je sanjao školu. Ispravio se, stavio laktove na koljena i podbočio glavu. Gledao je u jednu tačku. Uzeo je krpu sa stola i obrisao graške znoja sa čela. Shvatio je da je sve bio san. Ali san je bio java prije petnaestak godina. San ga je mučio svakih mjesec-dva. Mrzio je to prisjećanje na životni gubitak koji ništa nije moglo da nadomjesti. U svemu je pokušavao naći vedriju stranu, da nije tako davno bi završio sa komadom užeta oko vrata, ali u gubicima supruge, kćerke i zeta.. nikada! Tá bilo bi previše i za najoptimističniju osobu na svijetu. Kiselo se nasmijao pokušavajući sam sebi da nametne neke druge misli u glavi. Ali su one uporno išle na onu stranu gradića kroz koju nije prošao, gdje se održavala nastava. Nije mogao, ali nešto ga je vuklo. Strah, bolovi pri promjeni vremena na svim mogućim mjestima na tjelu i snovi koji su strašnji od najgore noćne more.

“Danas nije taj dan..”, pomislio je u sebi. Izašao je vani i prošetao po komšiluku. Odlučio je da priušti sebi piće-dva u kafani u kojoj se skupljala njegova generacija, mada svake godine su gubili po člana-dva. Sjeo je na sećiju na kojoj je jedno vrijeme bio redovan. Naručio je rakiju. Ubrzo su se tu našli i Miro i otac poštaru Mujo. Sjeli su pored njega. Prvo je Miro poručio duplo piće za njih dvojicu. A potom i Mujo. Znao se red morao je i Avdo “zvati” piće. I tako “ukrug”.. Zbir rakije koju je popio i tjela davno odviknutog od rakije je bilo teturanje i pijanstvo. Izašao je gledajući u prazno, zamagljenim, pijanskim pogledom. Ispraćen je pogledima, smijehom i sprdnjom. Nije mario za to. Onda je ugledao Saru. Sa ruksakom na leđima. Pošao je za njom. Nije mogao da vjeruje. Sara, tako je lijepa. Hodao je za njom.. kišilo je. Nije mu bilo jasno otkud Sara da nedjeljom ide u školu. Zar nije porasla? Kada je došao do škole Sare više nije bilo. Gledao je.

Zvono je zazvonilo... graja... jauci... pucnjevi... grom nije remetio raspored stvari u njegovoj glavi. Iza škole su izveli njegovu suprugu Milenu, kćerku Arijanu, zeta Mirka... gledao je.. a onda je utjelovljenje zla prišlo i gledalo u njih uz smijeh i ispijanje rakije.

Avdo je povratio... a “film” se nastavio...

Tri pucnja i gotovo! Još tri da “potvrđi”! Držao je ruku na Sarinim očima. Bili su prisiljeni gledati... ali njoj je držao ruku na očima... nije bila svjesna... nije ni on... dan poslije su došle “plave kacige”... Avdi je bilo svejedno... želio je da ostane... neka samo Saru spase... on je želio da ostane.. želio je da smrt izbriše poglede Milene, Arijane i Mirka koje je osjetio na sebi... tijela nikad nisu pronađena...

Telefon u Avdinoj kući je zazvonio...

ČINI SE DA SAM NAPISAO DOBRU PJESMU

Sanjao sam te
ali nisi bila tu...
Moj san si pretvorila u sebe...
I bila si prisutna u njemu...
Ali te nisam vidio...
Svaki put si uzmicala
dok sam bauljao
istrošenim putevima
boli i jada...
I baš kada je trebalo
da te vidim
da kažem neizrecivo
ti si bježala
iza uglova...
kroz neki prolaz...
ili bi isparila...
A ja sam ostajao sam
na raskrsnici
gdje se križaju
Ulica snova i Ulica sjećanja...

Kenan Topalović Rodjen 26.12.1988.u Sarajevu. Osnovnu i srednju skolu završio u Fojnici. Na FPN u Sarajevu diplomirao novinarstvo, a potom upisao postdiplomske studije komunikologije. Zaposlen kao dopisnik Dnevnog avaza i koordinator Vakufsko-administrativnog centra u Kiseljaku.
Aktivan član (kulture) zajednice.

DISTORZIJA

Pazi lijevo, eno ga desno
Popeo se na drvo, sakrio se u rupu
Uhvati ga narode, drž ga uteče !!!
Narod leti, traži ga po nebesima,
u središtu zemlje a rone i dvadeset hiljada milja pod morem.
On stoji ispred njih , kreše neku studenticu prava
pa im govori šta da rade i gdje da gledaju
dok lijevom rukom prodaje ono malo zajedničkog dobra
koje su svi svojatali a nije bilo ničije.
Sreća pa se ovaj dosjetio da kaže kako pripada njemu
jer njegov pradjed je u ovom gradu još za osmanlija
pravio hidroelektrane i upravljao telekomom.
Kako bi drugačije naručivao plemenite metale
iz vrsnih evropskih zemalja ?
Narod se umirio, glode kost.
Studentica diplomirala.
On naručuje sebi i brucošici
deset kredita u pola kamate sa više rata.
Ne smeta što smrdi
tu su nove žvake bez šećera,
vadi dvije kao na reklami i stavlja ih u usta...
jednu sebi jednu njoj.
Stari je to romantičar koji je nježno obljubljavao
svoju prvu ljubav pored Hajdučke česme
dok je sviralo Bijelo Dugme.
Prodavao je tada američke cigare ispod ruke.
Život ga nije mazio ali rat jeste.
Kada ga uhvati nostalgija zasvira poneku baladu
starog sistema u Magazi.
Inače je prijatelj sa Dinom.
Brine se svako malo, uglavnom svake četiri godine
pred oktobar.
Stara je poštenjačina, uvijek prijavi sve što je prijavljeno.
Spava na milionskom dušku... neudoban je
a on osjetljiv.
Princeza na zrnu pfeninga.
Misle ljudi njemu je lako...
Ja ne mislim, čini se da je narodu lako
kada tako lako odustaje.

HODNICI TRAGIKOMEDIJE

Život grada koji nije bio moj život natjerao me da krenem uskim hodnikom umiranja do vrata koja nisu bila ni slična onima koje sam zamišljao i viđao u filmovima. Slike okačene po zidu hodnika do sada nisu bile tu, kačio sam ih maštom, možda jedini način da vidim bar dio one iluzije o smrti koju sam stvarao cijeli život. Tu su slike pejzaža koje sam obožavao i onih koje sam mrzio, mali portreti ljudi koje sam upoznao za života. Oni portreti koji zauzimaju više od pola zida su portreti onih koje sam volio a čitavom dužinom drugoga se protežu fotografije onih koje sam mrzio. Lica onih kojima sam pomogao ćute i hladno me gledaju, na njima se jedva primjeti neki zagonetni osmijeh koji ne govori ništa a opet skoro pa sve. Face onih koje sam povrjedio i onih koje sam mrzio probadaju me strjelama koje na sebi nose pera vrana i gavranova, ista takva imam zabodena za šeširov kući. Neki koje mrzim počinju me milovati i vidati mi rane koje napravise strjele potom me opet dočekuju lica omraženih što probadaju kopljima i svaki ubod ispisuje poruku koja mi je za malo izmakla. Isto ovo sam zamišljao dok sam bio živ sve je izgledom isto, samo dok sam bio na putu života slike i portreti nisu bili ovako živi, služili su samo za dekoraciju hodnika, podsjetnik na život. Sada su mnogo više, sada su toliko jake da žalim što sam ikada razmislijao o njima i smrti.

U glavi je samo jedno pitanje "da li bi ovo bilo ovako da nisam zamišljao, da li svi koji umiru vide isto?".

Znam odgovor ali se ne usuđujem prevaliti ga kroz kružni tok misli.

Kako se približavam vratima vidim da portreti blijede i da su se tapete na zidovima pretvorile u fotografije iz života, poredane tako da se slike dobrih i loših trenutaka izmjenjuju ravnomjerno. Razlika ovoga i puta portreta su fotografije što su uhvatile sretne trenutke i postale one koje mene ništa do blagi osmijeh na licu, ove koje su zabilježile sve loše trenutke u životu pretvaraju se u kratke filmske isječke postavljene na repriziranje, što je trenutak gori to se isječak brže i brže ponavlja a emocije u njemu deset puta su jače nego onda kada sam ih, prije kraja životnog toka, proživio.

Počinjem trčati prema vratima, svi iritantni zvukovi koje sam ikada čuo odzvanjaju jače no bilo koja muzika sa koncerata na koje sam uobičavao ići. Da u ovome trenutku postoji mogućnost da sebi prospem mozak i njime oslikam jedan dio hodnika uradio bih to bez promišljanja, ali to mi sada nije moguće. Jeza mi prolazi kroz kičmeni stub, milion misli prolazi kroz glavu, strah izvire na svaku dlaku koju imam na sebi, bol vrišti trčeći kroz vitalne djelove tijela i svakim novim udarom biva deset puta jača nego prethodni put.

Iz očiju mi kapaju suze koje sam zadržavao za sebe dok sam bio postojaniji nego sam sada. Trčim ka vratima ali ona su sve dalja, i ne treba mi mnogo da shvatim da je jedini način da dođem do njih da podnesem svaku bol koju ovaj hodnik nosi sa sobom; trčeći kroz život nikada nisam uspio osjetiti niti jednu od njih onako kako sam trebao.

Pomirio se sa činjenicom da je bol neophodna, da samo prihvatajući je mogu osjetiti pravu emociju koja će lako nadjačati lošu.

Postao sam jedno sa boli. Vrata su ispred mene. Otvaram ih, i u trenu kroz mene prolazi sve dobro koje sam imao u sebi, kao i bol, intenzivnije je nego prije.

Shvatam da oduvijek tako, sve loše traje, dobro postaje tren koji ubija ružna sjećanja.

Prolazeći kroz vrata poletio sam, ispod mene sam Ja, fizički mrtav. Znao sam da mi treba još malo da umrem kao ja a ne kao komad mesa. Pogledao sam prema gradu ispod sebe, onome u kom je sve moje. Vidim kako se sve što sam nekada volio pretvorilo u nešto strano.

Novo zgradurine, posječene i uništene parkove pretvorene u parkinge sam psovao prije par sati jer nisu bili "moji". Sada mi je svejedno, shvatam sve to nije ništa do punjenje samoga sebe lošom energijom, nagon koji je trebalo ispoljiti na nečemu što sigurno nije prava stvar.

Tako sam može biti mislio i prije ali mi se nije dalo priznati to sebi. Prvi put vidim svijet, ono od čega je sastavljen. Sav od mrtvih tijela i poneke duše koja nema snage da primi saznanja što ih smrt sa sobom nosi. Ponovo gledam dole i vidim kako su zgrade sastavljene od faširanih kostiju, zaostale duše pokušavaju da izmigolje ispod betonskih ulica što napravljene su od lubanja koje vode materijalne razgovore, govore o smislu maksima što ih duše kroz život zagovaraju. Posmatram ravnodušno, posmatram to kao niz saznanja koja pune duh, punio sam ga i onim što sam odbijao prihvatiti dok sam preživljavao.

Eno onih što su me punili glupostima govoreći "razumijem te", i kako su samo oni pravi ljudi i žene koji znaju šta je dobro za mene. Vidim sve te "prijatelje" kako se zabavljaju i smiju na moj račun ogovarajući. Moja ravnodušnost se remeti, nazire se blagi oblik sreće; uvijek sam znao da me lažu, da petljaju. Snažan osjećaj sreće oblio me u trenu; eno onih koji me nisu smarali, oni su me u osjećali, i sada osjećaju kako me nema, samnom nestaje i umire dio njih. Šteta.

Što je umrlo u njima oživilo je u meni. Vidim djevojku u koju sam bio zaljubljen, punila mi je glavu pričama o besmrtnoj ljubavi. Ista ta kojoj bi povjerio i život prije par sati tucala je nekog čovjeka koji mi se čini jako poznatim, kao da ga znam kog kroz neke priče al o njemu se nije pričalo. Znam da je jebala tog čovjeka dok se klela na vječnu ljubav, pričala o stvarnoj utopiji njene ljubavi; sreća pa sam se zadovoljavao pričama i zakletvama.

Dobra penetracija je nekada jačaa od svake ljubavi.

U vezama jedno voli, jedno pati; patnja stvara djela, patnja nju čini sretnom, ona uživa gledati patnju. Patnja je potvrda moje ljubavi, dokaz njene dominacije.

Mučeništvo onih koji vole na zemlji će izazvati apokalipsu. Tempirana bomba sačinjena od patnje mučenika i zlobe zlobnika načinit će bombu dostojnu kraja svijeta .

Sve mi je jasno, i dalje sam ravnodušan .

Nju više ne volim, niti je mrzim, znam šta od svega toga može postati.

Shvatam kako ništa nema smisla, ništa sem onoga koji sam davao sam sebi.

Oduvjek sam izgubljen, shvatam da bi isto vidio i da sam sebi prosuo mozak, presjekao vene ili skočio s mosta. Nema razlike svi smo isti, sve nam je isto, jedini smisao je onaj što ga sami sebi dajemo. Vrata su ispred mene, vrata na nebu, nažalot nema stepeništa ,otvaram i ulazim.

Ovamo je ništa.

21.07. 2007 (kada sam prvi put umro)

ODNOSI

- Idem u kafanu s jaranom
 - Ideš da tražiš kurve !
 - Idem kod jarana
- Ideš kod neke svoje, nemoj se ni vraćat !
 - Idem da jebem !
- Ideš govno, ideš lokat sa onim svojim !
 - Jesi li dobro ?
 - Dobro sam !
 - Pa izvini, šta ti je ?
 - Ništa, nije mi ništa...
 - Pa šta hoćeš od mene ?!

- Neću od tebe ništa...
- Kretenu jedan nikad mi ne govoriš da me voliš...
 - Kako ne govorim ?
 - Ne govoriš više
 - Volim te !!!
- Ne voliš, samo misliš da me voliš...
 - Volim te...
- Ne voliš me, to kažeš samo zato što sam ti rekla !
 - Volim te eto kažem ti da te volim...
 - To se ne govori, to se osjeća...

I tako nekako dođe početak kraja
 vrata raja gledam kako se zatvaraju.
 Pokušavam da je vratim u krevet i potpalim vatru
 ružičastim poklonom umotanim u nove bokserice.
 Gledam je kako iščezava, naprosto umire pred mojim očima.
 Svaki put kada se skinemo ona oboli od neke nove bolesti.
 Najednom je dobro...

- Idem sa drugaricama vani.
 - Kada ?
- Kad god ja hoću, večeras i svako veče ?
 - Jesi se dobro provela ?
 - Onako
 - Jel bilo kuronja ?
 - Nije , samo te to interesuje !
 - Interesuješ me ti
- Drugarica mi je sinoć upoznala momka, udat će se za njega !
 - Zar nisi rekla da nije bilo mudonja...
 - On radi kao menadžer u marketingu i vozi auto !
 - Rekla si da nije bilo kuronja
 - Prijatelj mu prodaje osiguranje i vozi džipa !

Polako osjećam svu silinu parne mašine
 kako mi šišti iz ušiju.
 Ona se svlači, sve skupa sa halterima i oblači
 neku kičastu, cvjetovima okupanu, pidžamu.
 Gdje je nestala ona sexy plišana sa likovima iz crtića ?
 korzeti se utapaju u ormaru, u najlonkama bi
 još samo mogao sir osušiti.
 Tupi predmeti prolaze kroz prste....

- S kim ste bile, rekla si da nije bilo frajera !!!
 Pa i nije !!!

Bjesomučno natežem majmuna
dok mu ne popucaju kapilari u vratu.
Pokušavam se smiriti...

- Sa kim si bila ?
 - Niskim...
- Ko ti je ovaj na slici ?
 - Ne znaš ga...

Jebeš mu mater, da ga znam vjerovatno je ne bih ni pitao.

- Pa ko je ?
- Ti si nemoguć, stalno si ljubomoran i gušiš me, ne mogu više ovako !!!

Pokušavam da je vratim, hvatam se za brak i ljubav
no jedino što mi iz usta izlazi je
„mrš u materinu kurvo jedna“
Moja moć je u deložaciji.
- Izlazi napolje !!!

Ona odlazi...
ja izlazim i proklinjem sebe
što sam postao sve ono što je tražila u muškarcu.
Svaka nova kafana dohavizava,
Svako novo piće trijezni,
Svaka nova ružičasta rapsodija vraća me sebi....

Kafane postanu dosadne
piće ne udara kao nekada
usputnice takođe, dokazao sam sebi da mogu.
Mjesecima evo sjedim sam natežući onaj ružičasti poklon
navlačeći ga gore dole umotanog u sada već pohabane bokserice.
Sve u glavi je čisto i jasno...
i bol u međunožju i poplavljenja šaka jedne ruke.

UZALUDNI ČOVJEK

Uzalud potrošeno vrijeme
na ljude koje ne znam,
na ljude koji mi ništa ne znače.
Uzalud potrošene riječi
na djevojke od kojih neće biti ništa više
osim mojih uzalud
potrošenih riječi,
na ljude koji ne razumiju
postojanje samih sebe.
Uzalud potrošeno gorivo
na moje uzaludno razmišljanje.
Uzaludno hodanje do uzaludne
Destinacije,
do mjesta gdje ću biti depresivan
kao što sam to bio i na mjestu prije.
Vrijeme koje leti,
lica koja prolaze,
čaše koje se prazne,
moje uzaludne riječi kojih
se niko neće sjećati jutro poslije.
Moji uzaludni problemi
koji će postati prah zajedno samnom.
Moj uzaludni vrisak da pomjerim svijet,
moji uzaludni snovi prema jutru
gdje ću biti bolji,
ako budem bolji
biti ću samo uzaludni čovjek.

VATROGASNI KAMION

Gledao sam svoje plitke konversice na kojima se nakupila suha prašina i blato, trljao jednu od drugu uz blagu škripu gume na njima... Sjedeći tako na klupi dok su se ostala djeca igrala u parku, ponekad bih bacio pogled na njihova vesela lica, na urlike, vrisku, smijeh, opomene i dozivanja zabrinutih majki, nisam razmišljao ni o čemu posebno u tom trenutku. U ruci sam držao crveni vatrogasni kamion igračku koju sam pokupio mahinalno prije nego što sam izašao vani, nije mi bila bitna !

Inače je tako bilo svaki dan, poslije škole izađem u park, jedino pravilo bilo je da ne idem nigdje dalje kako bi me mama mogla držati na oku sa prozora naše zgrade.

Nisam htio da budem blizu parka, a ni u kući. Bio sam nevidljiv a vidio sam sve! Lice moje mame kako se držala za obraz i plakala, moga oca koji je urlao, razbijenog staklenog stola i ostataka hrane na plavom zidu ! Pokušao sam pobjeći, ali granica mi je bila taj mali park, zato sam samo sjedio na klupi i čekao nekoliko sati kako bi se opet mogao vratiti kući, ovaj put u tišinu!

Vidjeti oca kako se izležava na kauču šaltajući programe na TV-u dok moja mama čisti pobacane tanjire i ostatke stakla ! Bilo mi je žao vidjeti mamu u takvom stanju, pitao sam se stalno zašto bi neko dopuštao da mu se ovo radi, zašto ne ode, onda sam shvatio da je i ona ograničena kao i ja, samo što sam ja bio njen park !

Ponekad sjedeći na toj klupi gledao sam u svoj prozor, gledao sam u druge prozore, zamišljao šta se dešava iza njih, možda je ovaj park samo ostava za nas djecu dok se iza prozora dešavalo što se dešava i kod mene, ali opet kada pogledam u lica druge djece ne vidim ono što sam na sebi vidio, bio sam obilježen da uvijek gledam stvari drugačije! Shvatio sam da nemam straha živjeti, sve što sam vidio u svom ocu je strah koji nije mogao izraziti nikako drugačije nego kroz batine, strah moje mame od takvog čovjeka, strah za mene, promjena osmijeha u strah na licu te djece kada ih doziva neko, strah od mene jer sam sjedio sam na klupi, strah ne otići dalje od parka, strah od svega što je kod mene bio svakodnevni život !

Ustao sam, prišao jednom klincu i pružio mu svoj vatrogasni kamion, bio je zbunjen, imao je straha u očima, nisam ništa rekao, samo sam mu ostavio svoju igračku i pogledao ponovo u svoj prozor, znao sam šta se dešava, okrenuo sam leđa i krenuo što dalje od parka !

POSTUPCI JEDNE MALE KLINKE

Kažes da te volim, kažes da ne mogu bez tebe...
Kažes da nismo jedno za drugo, ali da mogu probati
da te osvojim.
Kažes da trebaš prostora, ali se ljutiš kada te ne zovem.
Kažeš da smo završili, ali me opet zoveš
Kažeš da imaš problem, ali ti ne mogu pomoći.
Kažeš da si se zaljubila, pitaš me „ko ti je ona ?“
Kažeš da ti je on samo prijatelj.
Kažeš da je kraj.

Kažeš da ga voliš.
Kažeš da sam ja kreten .
- Jebem ti mrtvu familiju
Kažeš „Posluzio si samo radi koristi“ , to su tvoje riječi.

Ostavljena poruka na mom telefonu jutro poslije,
„Izvini“
Gledao sam sa čuđenjem sve to...
Postupke jedne mlade klinke
od koje nisam htio ništa više od pičke.

Ime mi je **Nazmir Vatreš**, rođen sam 25.7.1991. godine u Sarajevu. Od svoje 10 godine počinjem se baviti crtanjem graffita i street art-om. Učestovao sam na mnogim festivalima i takmičenjima kao što su „Paint club Bosnia and Hercegovina“ 2011 i 2012, „Rastok fest“ 2011, „Hilton fest“ 2012, „Beton fest“ 2012, „Kids fest“ 2013 godine. 2011. godine osnovao sam grupu pod nazivom „Afekt team“ koja se bavi svim vrstama umjetnosti od street art-a preko fotografije pa sve do tetoviranja. Postigli smo mnogo uspjeha pa su naši radovi objavljeni u raznim časopisima i magazinima u Bosni i Hercegovini ali i šire. Poezija mi je uvijek bila drugi hobi no tek nedavno oslužio sam se više uključiti u ovo polje umjetnosti !

BERZAH

Dva fetusa leže
na samrtnoj postelji.
Prekriveni kaftanom
svjesni su skorog otkrivanja.
Zakonska kopilad
odlučuje se za trideset i četvrti bobak
na tespihu;
molitvu za kosmičke blizance.

PRELAZ

Moja glava je savršeno izvajana za tvoje rame.
Tako pognuta zatvaram oči i gledam svijet;
ludi pijanista izvodi svoju zadnju tačku,
laubdovi se utapaju u jezeru,
a mi se prelamamo.
-Bit ćeš uvijek tu?
-Naravno.
Nakon nekoliko sati nema te...
Znaš maj je mjesec života.
Prolazim pored groblja i opijam se,
savršen miris početka i prestajanja.
Život i smrt nose tvoje papuče,
između njih zovem sebe Euridikom.

POETICA DE LA MUERTE

Bilo je to doba zemljotresa i poplava.
Munja je osvjetlila obraz
loših pjesnika jebača
i posrnulih djevica.
Ružičasta dvadesetpetogdišnjakinja mi govori:
„Život me boli.“
Dušu joj liječe u četiri bijela zida;
Poetica de la muerte.

Na tajnome zadatku,
jedinu zaštitu mi pružaju tvoje
nesigurne ruke.
Kažeš mi:
„Orfeus nikada neće otići sa mansarde.“

LEVITACIJA

Od ruba propasti,
do ruba ludosti
levitiram.
Cijela sam stala u Ćorkanove čizme.
Poskakujem.
Još jedna pirueta
i nekosmopolita doseže
kosmos.

Poput loptice za tenis
odbijam se o tvoju iskustvenu šaku.
Jedina Ćorkanova sestra
tako je vraćena na Zemlju...

ISTORIJA LJUBAVI U 10/2 STIHOVA

Umotana u bisus
smišljam najmilozvučniju molitvu,
koja će otjerati meghodot
sa naličja tvoje glave.
Vodootporna maskara nije
Noino veslo,
so već nagriza lađu.
Potop iz perspektive crva.
On misli da će deset hiljada noći s njim
izliječit samoću, nasukanu
o tvoje beonjače.

Safija Vehabović - rođena 14. 12. 1990. godine u Zenici, gdje završava Srednju muzičku školu i Filozofski fakultet (odsjek za b/h/s jezik i književnost). Dobitnica je druge nagrade, na manifestaciji "Slovo Gorčina -Stolac 2013". Poezija joj je zastupljena u nekoliko zajedničkih zbirki, te je članica par poetskih grupa.

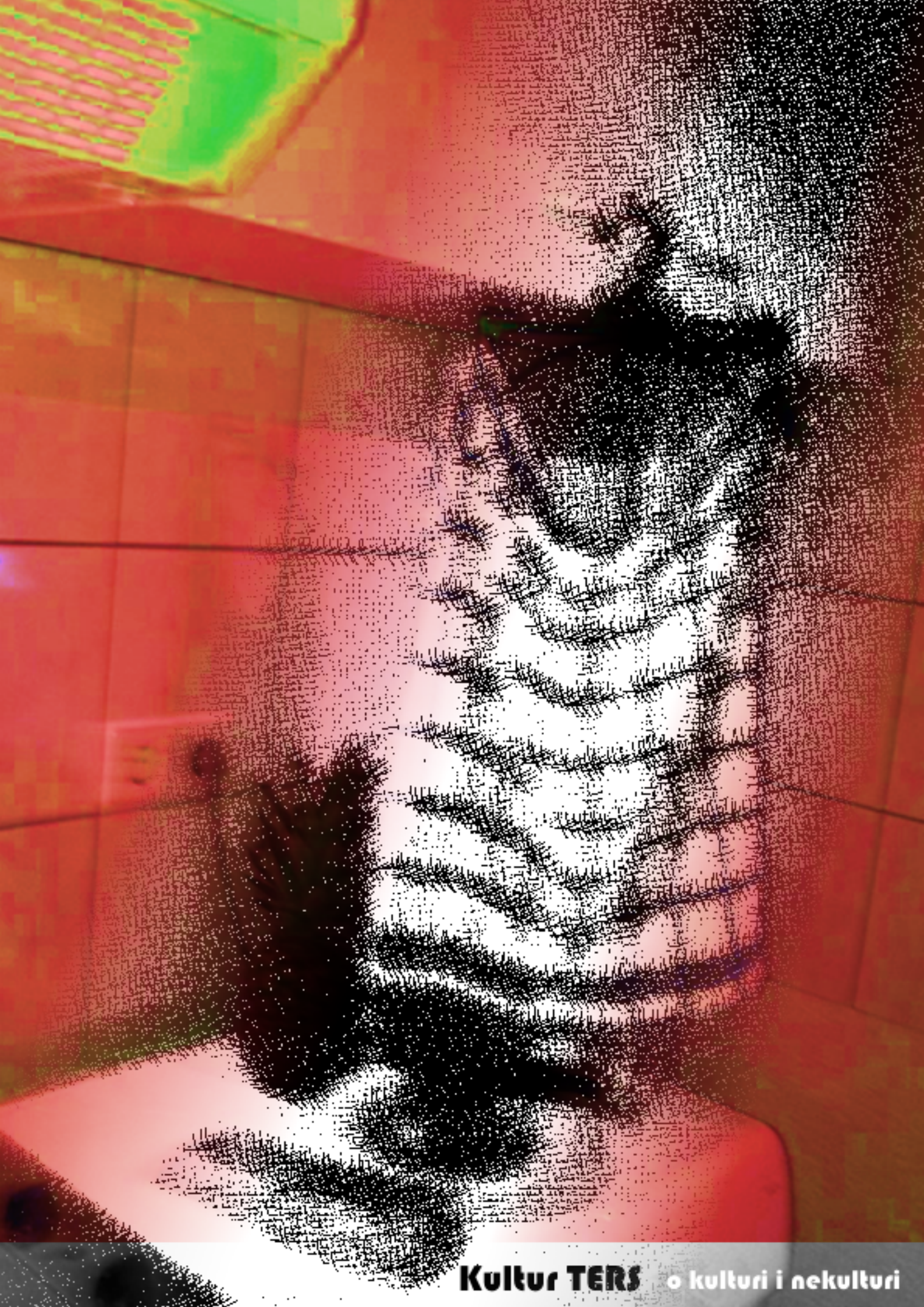
SADRŽAJ

1. Uvodnik – Mirza Okić, Alen Šabanović.....	1
2. O svemu i svačemu	
3. Bombardiranje kulturom – Mirko Božić.....	4
4. Umjetnost više nema dušu a kriza je obgrlila savremenog čovjeka - Sanja Puletić.....	8
5. Metafora i metonimija želje u Bunjuelovom filmu <i>Taj mračni predmet želje</i> – Nikola Oravec.....	10
6. Smještanje žene – Naida Mujkić.....	20
7. SFF Nismo tu zbog filma – Mirza Okić.....	24
8. Melankolija – Selma Kešetović.....	28
9. Umjetnost digitalnog doba – Alen Šabanović.....	39
10. Incubation of ideas in low temperature (Inkubacija ideja na niskim temperaturama) – Sonia Menoud.....	42
11. Tampon zona	
12. Ukratko sa Caitrin Rogers.....	49
13. Nešto kao rubrika čitao sam (vi ne morate) Vojo Šindolić I njegov “poziv na crninu” ili `ta će on ! – Goran Vrhunc.....	53
14. Kladionička kultura – Nihad Mesić River.....	65
15. Sa one strane života – Nemanja Miličić	67
16. Rječito raspeće	
17. Amer Jaganjac.....	71
18. Anel Halilović.....	74
19. Armin Huseinović.....	78
20. Damir Nedić.....	85
21. Dragana Latinović.....	90
22. Džejna Hasić.....	94
23. Goran Vrhunc.....	99
24. Irena Vujica.....	103
25. Izet Medošević.....	107
26. Kenan Beganović.....	110
27. Kenan Topalović.....	115
28. Mirza Okić.....	123
29. Nazmir Vatreš.....	129
30. Safija Vehabović.....	133

31.Sadržaj.....137

Kultur TERS o kulturi i nekulturi